BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII

MOȘ TEACĂ
ȘI ALTE SCHIȚE

Anton Bacalbașa

Ilustrații de EUGEN TARU

Biblioteca pentru toți copiii apare sub îngrijirea lui Tiberiu Utan

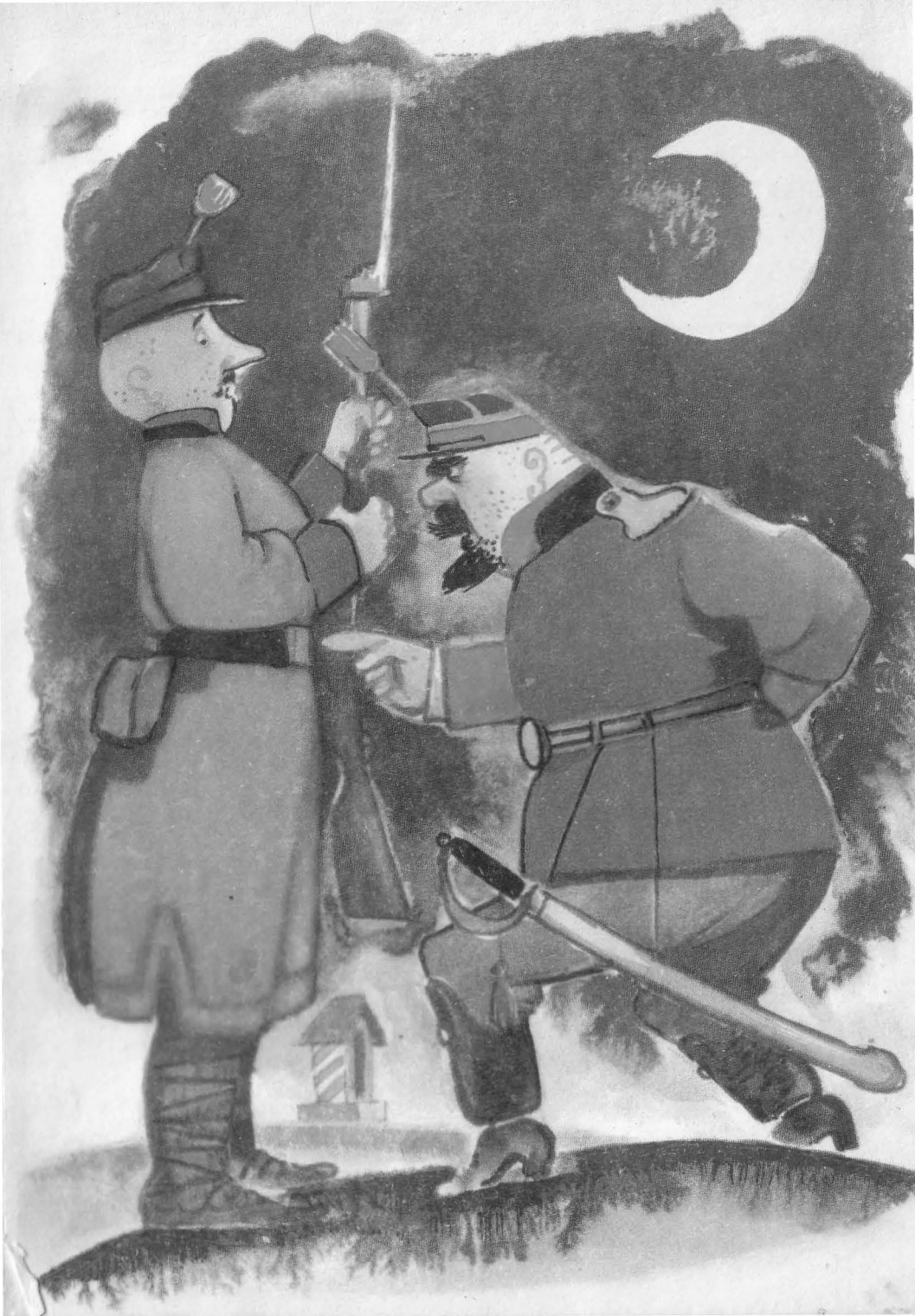

MOȘ TEACĂ

ȘI ALTE SCHIȚE

Anton Bacalbașa

Ediție îngrijită și prefațată de
VIRGILIU ENE

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREȘTI, 1976

PREFAȚĂ

Anton Bacalbașa s-a născut la Brăila, în anul 1865. În școală „am avut două patimi mari — spune el — care uimeau pe toți colegii: limba latină și limba română. La română, în special, treceam de omul situației. Dascălu-mi spunea că am să ies un scriitor strașnic — fir-ar-fi fost ceasul blestemat cînd mi-a cobit așa de rău!

Da, am ajuns scriitor (las deoparte pe «strașnic»)".

După cîteva clase gimnaziale, părinții îl dau „voluntar" în armată. Și astfel: „m-am făcut și eu soldat. Voluntar îmi ziceau toți, și asta numai pentru că toți erau miopi. Cum? Eu voluntar? Cînd ești pus între ciocan și nicovală? Voluntar? Cînd vii de nevoie? O, dacă toți voluntarii au venit ca mine, atunci ștergeți cuvîntul acesta din dicționare!

Ziceți *nevoit!*"[1]

Viața aspră din cazarmă, pe care a fost nevoit s-o îndure, îi atacă curînd plămînii. Într-un articol, Bacalbașa arată cum „voluntarul" e jecmănit de un superior, cum e îmbrăcat mai mult în zdrențe, cum e pus să scrie epistole în locul gradaților analfabeți etc., etc. Se dau și amănunte referitoare la comandanții săi, dezvăluind metodele barbare folosite de acești zbiri cazoni: „Comandant al companiei a treia era... don

[1] Anton Bacalbașa, *Papă-Lapte*, în *Drepturile omului* din 12 iunie 1885.

căpitan Tecuț Ion. Așa-l chema. Numele nu i l-am inventat eu! Don căpitan Tecuț, moldovean de loc, se purta tuns mărunt și cu o barbă lungă. Era mai mult scurt decît înalt și era gros. Semne particulare: roșu la față și ciupit de vărsat." Acest căpitan inventase noi metode de maltratare a soldaților, pe care Anton Bacalbașa le va transpune în multe din schițele sale.

După ani grei, petrecuți între zidurile sumbre ale cazărmii, „de-abia ieșit din armata în care a suferit jugul militar trei ani, revoltat care își mușcă lanțul și pe care urgia militară îl strivea la fiecare acces de nedisciplină și de indignare, *Blubea* (cum îl numește C. Mille pe A. Bacalbașa în romanul *O viață* — n.n.) s-a aruncat imediat în mișcare. La club (Clubul muncitorilor — n.n.) e oratorul cel mai ascultat: vorbirea îi este smălțuită de cuvinte fericite, de glume bine găsite"...

Faptul că Bacalbașa, îndată după ieșirea din armată, și-a închinat întregul său talent mișcării socialiste este unul dintre meritele sale cele mai de seamă. El va desfășura — în ultimele două decenii ale secolului trecut — o bogată activitate socialistă și gazetărească. Adresîndu-se celor din popor, Bacalbașa își așterne pe hîrtie ideile înaintate înveșmîntîndu-le într-un stil limpede, înțeles de toți. Dintre scrierile publicate în această perioadă vom aminti articolele *Furtuna se apropie*, *Șarlatani la bîlci*, *Bietul Dumnezeu*, *Aghiotantul*, *Alegerile de azi*.

Începînd cu anul 1888 și continuînd mulți ani după această dată, Anton Bacalbașa va colabora intens la mai toate revistele cu orientare progresistă: *Dezrobirea*, *Gutenberg*, *Drepturile omului* etc. Articolele, schițele publicate aici sînt variate ca tematică. Ele critică parlamentarismul burghez, satirizează religia, demască barbariile militare etc. Răscoalele țărănești din anul

1888 își găsesc oglindirea veridică în multe din paginile sale.

Încă de la începutul deceniului al zecelea al secolului trecut, problema dezbătută cu tot mai multă ardoare și în presă era aceea a organizării proletarilor într-un partid al lor. Înființarea unui astfel de partid nu avea darul să bucure clasele stăpînitoare. Acest lucru îl va sesiza foarte bine și Bacalbașa în articolul *Oltenița:* „Deșteptarea muncitorilor și organizarea lor în partid politic, deosebit de partidele burgheze, nu poate, firește, să meargă la inimă stăpînilor. De aceea, pretutindeni unde muncitorii își strîng rîndurile, stăpînirea ia măsuri pentru a-i încătușa."

Opresiunea se exercita nu numai asupra muncitorilor — deși ei erau ținta principală — ci și asupra unor intelectuali cu vederi progresiste. Anton Bacalbașa însuși a fost victima acestor măsuri. În articolul mai sus citat el ne istorisește cum a fost arestat la Oltenița, unde se dusese să țină o întrunire.

Însușindu-și tot mai adînc învățătura marxistă în acești ani — el a tradus pentru prima oară în România, în 1883, unele capitole din *Capitalul*, operă fundamentală a lui Karl Marx — Bacalbașa se situa lîngă cei care luptau pentru făurirea unei noi lumi, împletind activitatea gazetărească cu aceea de agitator. El susținea ideile cele mai avansate ale timpului cu o înflăcărare deosebită, demonstrînd un talent oratoric unic în felul său. Calitățile lui oratorice l-au impresionat și pe G. Ibrăileanu. Criticul, auzindu-l vorbind la Clubul socialist din Iași, subliniază că Anton Bacalbașa a vorbit foarte frumos, furtunos și a terminat discursul rostind cu mult patos cuvintele: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Ibrăileanu conchide că: „Bacalbașa a fost un orator mare. A fost unul dintre cei mai buni

oratori ai socialismului de altădată.[1]" El va combate, în conferințe și în nenumărate articole, șovinismul, politicianismul, misticismul, regalitatea etc. În articolul *Învățăminte*[2], Bacalbașa acuză societatea burgheză că seamănă între muncitorii de diferite naționalități șovinismul, cu scopul, bine determinat, de a-i dezbina, și-n felul acesta, aplicîndu-le principiul *divide et impera*, să-i poată exploata mai ușor. Nici monarhia — principalul reazim al claselor exploatatoare — nu va scăpa de săgețile criticii sale. În articolul intitulat sugestiv *Furt ... fără efracție*[3] autorul arată cu claritate că „băiatul României" este de fapt al burgheziei, din care s-a născut, în care trăiește și-n care va muri. Prințul nu are nici o contingență cu țara sărăcită de exploatatori, în mijlocul cărora monarhia joacă un rol important.

Clubul muncitorilor din București va desfășura o vie activitate în rîndurile proletarilor, devenind centrul mișcării muncitorești, în care va lua ființă, la 31 martie — 3 aprilie 1893 — ca urmare a primului congres al cercurilor, cluburilor și societăților muncitorești din țara noastră — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (P.S.D.M.R.). Activitatea febrilă a lui Anton Bacalbașa din timpul congresului a fost semnalată și de I. L. Caragiale, amicul său.

Anul 1893 este deosebit de fecund pentru scriitor. În acest an scoate de sub tipar — împreună cu I.L. Caragiale — *Moftul român*, revistă satirică în care va publica o bună parte din schițele și pamfletele sale.

Activitatea gazetărească a lui Anton Bacalbașa a atras privirile multor oameni de cultură din perioada aceea. Astfel Hasdeu, care, deși nu era în relații ami-

[1] G. Ibrăileanu, *Anton Bacalbașa*, în *Adevărul literar și artistic*, din 28 iunie 1925.

[2] *Democrația socială* din 13 septembrie 1892.

[3] *Munca* din 29 noiembrie 1892.

cale cu directorul revistei *Moş Teacă*, afirmă că: „Avem în Ţara Românească un singur gazetar: pe A. Bacalbaşa". Desigur că singularizarea aceasta are o vădită nuanţă de exagerare, dar are la bază o realitate incontestabilă.

Ziarist de seamă, aspru judecător al racilelor societăţii în care a trăit, Anton Bacalbaşa este şi un militant pe tărîmul criticii literare. „Eu unul am scris sub înrîurirea simţurilor, al mediului social şi economic." Referitor la raportul dintre fond şi formă, el susţine că fondul fără formă este ca un diamant neşlefuit, iar forma fără fond este comparată cu o poliţă de un milion scrisă însă cu „cerneală simpatică". Numai conjugarea lor perfectă dă naştere operei de artă. Scriitorul pune mare accent pe accesibilitatea scrierilor literare. El pledează pentru o limbă clară, pricepută de toţi, fără a înţelege prin aceasta o limbă vulgară. În acelaşi timp atrăgea atenţia asupra unei alte probleme, de maximă importanţă: valoarea artistică a artei. „Arta — spunea el — pe lîngă unitatea ei, trebuie să aibă şi o mare valoare artistică." Literatura este o armă de luptă: „Noi nu facem artă pentru a gîdila simţurile tocite ale ghiftuiţilor, ci subordonăm arta chestiunilor sociale. Voim să facem prin artă — aşa cum ne ajută puterile — ceea ce facem prin politică". Prin concepţiile sale asupra artei A. Bacalbaşa se integrează în şcoala critică a *Contemporanului.* Multe din ideile susţinute de el îşi au originea în articolele lui Gherea.

Anton Bacalbaşa se va impune vremii nu numai datorită activităţii sale de gazetar militant, de luptător socialist, de lucid apărător al drepturilor mulţimii, al artei şi criticii literare realiste. El este făuritorul celebrului Moş Teacă, personaj ce are la bază tipul real al cazonului din armata burghezo-moşierească. Este interesant de observat că Bacalbaşa, cu toate că şi-a petrecut numai o mică parte din viaţă între zidurile

cazărmii, a fost impresionat atît de puternic de barbariile săvîrşite acolo, încît revine adesea, în scrierile sale, asupra lor. S-a întîmplat la Bacalbaşa un fenomen întrucîtva invers în comparaţie cu scriitorul Gh. Brăescu, care, deşi a fost vreme îndelungată militar, a oglindit numai într-o mică parte din opera sa viaţa cazărmilor. Critica la adresa armatei burgheze nu are un caracter izolat; ea se înscrie în programul de luptă al socialiştilor români. Presa socialistă, în general, dar mai ales *Contemporanul* publicase numeroase articole, pamflete, versuri etc. îndreptate împotriva armatei burghezo-moşiereşti. Bacalbaşa cunoscuse din plin, în anii săi de „voluntariat", barbariile acesteia. O bună parte dintre ele fuseseră date în vileag în coloanele *Moftului român* din 1893; cititorii acestei mult apreciate reviste satirice făcuseră cunoştinţă cu vestitul personaj Moş Teacă. Spre deosebire de schiţele apărute în coloanele *Moftului român*, cele tipărite în volumul *Moş Teacă din cazarmă* sînt orînduite în aşa fel încît să-l prezinte pe acest celebru personaj încă din primii ani ai vieţii sale pînă la o vîrstă respectabilă, cînd ignoranţa şi brutalitatea ajunseseră la culme. Schiţa care deschide volumul poartă titlul semnificativ *Cine e Moş Teacă?* Micul Teacă era un copil năzdrăvan, care, pînă la vremea şcolii, speriase, cu nenumăratele lui pozne, cinci mahalale. La şcoală, deşi atinsese vîrsta de 12 ani, profesorii, cu toată bunăvoinţa, nu l-au putut promova decît pînă în clasa a II-a primară. În cele din urmă, chiar şi părinţii săi ajung la concluzia că „e prea din cale-afară stricat, numai de militar e bun!" Intrat în armată la 18 ani, va deveni „celebru" prin descoperirea unor metode originale de pedepsire a nenorocitelor cătane: „plotonul de pedeapsă", „butucii", „chemarea dracului de la lampă", „căţeaua în spinare", „aruncarea tesacului în scînduri de-a zbîrnîitelea" etc. În armata vremii, unde înjurăturile, pumnii

şi ciomagul erau supremele argumente de convingere, „invenţiile" proaspătului ofiţer nu puteau decît să-i deschidă o cale largă şi rapidă de avansare, deoarece aceste măsuri barbare aveau ca scop să menţină acea disciplină oarbă, „fără de care armata ar fi o adunătură de oameni piriculoşi societăţii". Lipsit de orice urmă de omenie, Moş Teacă se conduce după principiul potrivit căruia scopul scuză mijloacele. El este supus, slugarnic cu cei care-l comandă, dar de o rară violenţă cu subalternii săi, pe care-i maltratează cu sadism. Pentru Moş Teacă compania este un fel de moşie a sa, şi, în calitate de stăpîn absolut, procedează ca atare, ştiind că, oricîte neregularităţi şi bestialităţi ar comite, nu va putea fi tras la răspundere de nimeni, deoarece sistemele sale de înjosire şi teroare erau patronate de stăpînire, făceau parte din mijloacele care aveau ca scop menţinerea vechii societăţi. Armata burghezo-moşierească, acea „mare mută", cum i se zicea, era considerată de stăpînii zilei ca un scut al lor şi al tronului contra „răzvrătiţilor". Moş Teacă încearcă în consecinţă să facă ostaşilor o „educaţie" ca atare. În schiţa *Cheiul Dîmboviţei* căpitanul face o astfel de teorie companiei: „Mă băieţi, la rivuluţie soldatu nu trebuie să aibă nici tată, nici frate. Cînd ţi se dă orden să te baţi, trebuie să uiţi de neamuri şi să dai în carne vie". Moş Teacă nu este un bufon, care să amuze pe cei din jur, ci un om primejdios pentru cei mulţi şi asupriţi, o unealtă docilă în mîinile claselor exploatatoare. Că Moş Teacă gîndea adesea în formule absurde, că era incult este foarte adevărat. Societatea burghezo-moşierească avea însă nevoie de astfel de ofiţeri, care să-i execute ordinele ca nişte roboţi. Nu întîmplător năzuinţele spre cultură erau dispreţuite cu înverşunare de Moş Teacă. Cînd prinde pe un inferior citind o gazetă umoristică, se înfurie cumplit, deoarece ştia că astfel de gazete „înjură pă supiriori". Printre cei

pe care nu-i putea suferi în compania sa se numărau bacalaureaţii, „nişte sclivisiţi, nişte ăia!“ Schiţa *Bacalaureaţii* dă la iveală adevăratul său portret moral. Întîlnind pe unul dintre bacalaureaţi care venea din tîrg, Moş Teacă, al cărui parapon pe aceşti „sclivisiţi“ era cunoscut, îi pune o serie de întrebări, formulate în limbaju-i specific cazon, presărat cu injurii şi ameninţări cu „sala de poliţie“ etc. Aflînd ulterior că cel bruftuluit e nepotul colonelului, Moş Teacă îşi schimbă brusc atitudinea şi, din arţăgos şi brutal, devine felin; în cele din urmă, intră în cazarmă cu „volintirul“ la braţ şi cheamă urgent sergentul-major, pentru a-l trage la răspundere că l-a chemat la corvoadă pe tînărul militar.

În volumul *Moş Teacă din cazarmă* Bacalbaşa utilizează, adesea cu succes, comicul buf. Un exemplu în acest sens îl constituie schiţa intitulată *Epizootia*, în care celebrul căpitan se transformă într-un „pedagog“ cu originale mijloace de exemplificare: pentru a putea fi cît mai bine priceput de subalterni, Moş Teacă îşi asumă rolul de „vită bolnavă“.

Personajele lui Anton Bacalbaşa se autocaracterizează, de la început, printr-un limbaj violent — ne referim la cele cazone — şi prin gesturi largi *(Recruţii)*. Anton Bacalbaşa dovedeşte o bună stăpînire a limbii vorbite de anumite categorii de oameni. Aceasta l-a determinat adeseori să se folosească în exclusivitate de acest limbaj pentru obţinerea unor efecte comice, neglijînd uneori comicul de substanţă. Schiţele lui Bacalbaşa se remarcă prin conciziunea frazei, propoziţiile avînd un caracter lapidar. Ele sînt presărate cu antiteze, comparaţii etc., care, puse în gura unor personaje, şi în primul rînd în aceea a lui Moş Teacă, ajută la o mai bună creionare a personajului respectiv. Comparaţii ca „soarele ardea ca la paradă“, sau antiteze în care se spune că „onoarea e dulce, borşul e

acru" revin frecvent în discuțiile personajelor cazone, ilustrînd și din acest punct de vedere limitarea lor. Moș Teacă este și un inventiv stîlcitor de cuvinte. Supunînd limba la cazne, el — ca și I.L. Caragiale — își făurește un dicționar de expresii proprii: „a făcutără", „tiligraf", „isplici", „piriculoși", „rivuluție", „egzirsisu", „tiurie", „nedeciuplină", „supirior" etc.

Personajul Moș Teacă nu trebuie limitat numai la armată. „Ar fi nedrept să afirm că Moș Teacă este numai militar", se spune într-un articol din revista *Moș Teacă:* „Lărgindu-i cercul de activitate, studiindu-l de aproape, el poate fi cu aceeași ușurință prefect, profesor de universitate, medic, comisar comunal, arhimandrit, gardist, avocat, senator, comerciante de coloniale, orice — pentru că în toate breslele acestea întîlnim însușirile de mai sus, în unele mai mult, în altele mai puțin"[1].

Nu întîmplător în unele schițe din volumul *Moș Teacă din cazarmă* critica lui Bacalbașa se îndreaptă împotriva descompunerii moralei burgheze, contra presei subjugate politicienilor reacționari ai vremii și chiar împotriva monarhiei *(Moș Teacă la 10 mai).* Moș Teacă este așadar nu numai militar; îl întîlnim pe toate treptele vechii societăți. El ajunge chiar senator, deoarece — după cum afirmă A. Bacalbașa în schița *Moș Teacă senator* — „se poate spune că fiecare Moș Teacă poartă în teacă diurna de senator".

Anton Bacalbașa, atît în volumul *Moș Teacă din cazarmă* (1893), cît mai ales în volumul *Din viața militară* (1895), folosește și alte mijloace literare. Tonul ironic, zeflemitor se schimbă atunci cînd personajele sînt luate din lumea țăranilor, a oamenilor nevoiași, apăsați de orînduirea nedreaptă. Autorul este plin de compasiune față de această categorie de oameni, risi-

[1] *Primul atac,* în revista *Moș Teacă* din 26 martie 1895.

pindu-şi însă din plin ura la adresa celor care asupreau. Citind cu atenţie paginile grupate în volumul *Din viaţa militară* avem în faţa ochilor imaginea tragică a vieţii din armată. Într-una din schiţe se vorbeşte despre o biată văduvă, nevoită, din cauza mizeriei în care se zbate, să-şi dea ultimul copil rămas în viaţă la armată, sperînd să ajungă şi el ceva în ierarhia militară. Sfîrşitul său tragic trezeşte o justificată revoltă în inima cititorului. Armata burghezo-moşierească, această forţă de oprimare, nu distruge numai pe cei tineri şi neexperimentaţi; ea zdrobeşte în egală măsură şi pe cei maturi. Matei, din schiţa *Nebunul*, care făcuse parte din compania căpitanului Duilă — un zbir care chinuia soldaţii pînă la paroxism — înnebuneşte. Dar nici în această stare el nu este scutit de suferinţe: doctorul şi însoţitorii săi îi aplică „maşina electrică". În cele din urmă, Matei se aruncă pe fereastră pentru a-şi curma chinurile. Victime ale vechii armate cad chiar şi unii dintre oamenii entuziaşti, cum ar fi doctorul din schiţa *Medic de regiment*.

Volumul *Din viaţa militară*, deşi cuprinde schiţe valoroase, nu se ridică la nivelul volumului *Moş Teacă din cazarmă*. Anumite accente melodramatice atenuează valoarea unor bucăţi.

Prin cele mai bune schiţe ale sale, Anton Bacalbaşa rămîne unul dintre cei mai de seamă scriitori satirici ai noştri de la sfîrşitul secolului trecut.

În anul 1899 sănătatea-i şubrezită tot mai mult de vechea-i ftizie îl doboară. La 1 octombrie 1899 se stinge din viaţă în Bucureşti. Printre primii care-şi exprimă în modul cel mai sincer regretul pentru această pierdere este I.L. Caragiale, „vechiul tău prieten, Caragiale" — cum semnează emoţionantul său articol din care citãm: „Tony a plecat aseară dintre noi — atît de tînăr! Păcat pentru lumea noastră!"

În acele zile Clubul muncitorilor a arborat drapelul roşu, în semn de doliu, iar la Club, I.C. Frimu şi alţi

vorbitori au arătat rolul lui Anton Bacalbașa în mișcarea socialistă.

Pentru noi Anton Bacalbașa va rămîne un ziarist curajos, însuflețit — mai ales în prima perioadă a vieții — de înalte idei sociale, autorul puternicelor pamflete îndreptate împotriva partidelor guvernamentale, a corupției și a monarhiei; ziaristul care susținea prin nenumărate articole luptele proletariatului, ale țărănimii sărace și ale altor pături apăsate de orînduirea nedreaptă.

Anton Bacalbașa, umorist de seamă de la sfîrșitul secolului trecut, urmînd exemplul unor scriitori valoroși, care au abordat și genul satiric (N.T. Orășanu, Hasdeu, Eminescu, I.L. Caragiale) — este și fondatorul revistei *Moș Teacă*, publicație care duce mai departe satira corosivă din paginile publicațiilor anterioare: *Nichipercea*, *Aghiuță* etc.

În literatura noastră beletristică, Anton Bacalbașa va ocupa un loc distinct prin crearea personajului Moș Teacă.

Critica noastră literară îi recunoaște lui Anton Bacalbașa meritul de a se fi încadrat în curentul care lupta pentru promovarea „artei cu tendință" și de a fi adus o serioasă contribuție la combaterea teoriei „artă pentru artă". În cei mai buni ani ai vieții sale a fost însuflețit de idei avansate, socialiste, care răzbat și în citatul de mai jos, desprins din conferința sa *Arta pentru artă*, 1894: „Se sfîrșește veacul acesta și vine un altul, care nu va fi veacul al douăzecilea, ci veacul întîi al fericirii omenești. Ei bine, destul am plîns, destulă mizerie și destul amar! Fiecare din noi are în societate o misiune. Și cînd asistăm la încercarea uriașă a proletariatului de a sfîrși cu zilele negre, datoria noastră (a scriitorilor — n.n.) e să fim alături de el".

VIRGILIU ENE

CINE E MOŞ TEACĂ

ADEVĂRAT COPIL NĂZDRĂVAN! Din pricina lui nu se puteau odihni cinci mahalale. Nu era zi de la Dumnezeu în care părinţii să nu se pomenească acasă cu vreo plîngere: „Tecuţă a spart capul fetei mele! Tecuţă mi-a spart un geam! Tecuţă a legat o tinichea de coada lui Samurache! Tecuţă mi-a omorît un porumbel cu o piatră!“

Şi toate boclucurile astea se spărgeau în capul părinţilor, care erau nevoiţi să plătească cu bani nebuniile odraslei lor. Alteori, lucrul era şi mai grav; proprietarul venea şi spunea: „Domnule Teacă, eu nu pot să vă mai dau casa din pricina băiatului dumneavoastră; mi-am aprins paie-n cap cu mahalaua!“ Iar părinţii trebuiau să se mute, că n-aveau încotro.

Drept vorbind, însă, vina nu era numai a micului Tecuţă, care, firește, la şapte ani nu putea să fie înţeleptul Solomon. Mai erau vinovaţi şi părinţii: le intrase-n cap că Tecuţă al lor are apucături militărești şi-l lăsau să facă tot ce-i trăsnea prin cap, numai să nu-şi dezmintă viitorul. Pentru că, vorba domnului Teacă: „Tot omul se naşte cu croiala lui; eu încă de mic dădeam semne c-am să fiu senator; îmi spune doica pă care am avutăr-o acasă că puteai să dai cu tunul şi nu m-ai fi deşteptat cînd apucam să adorm!“

Așa și cu Tecuță. Toată dragostea lui de copil era să se joace de-a soldații. La Anul nou, la ziua lui, la toate zilele mari nu cerea decît jucării soldățești:

— Tată, mie să-mi iei o pușcă! Să-mi iei un tambur-major! Cumpără-mi o cutie cu soldați...

Și peste trei zile, jucăriile ajungeau ferfeliță: de pușcă rămînea numai țeava, tamburul ajungea fără căciulă, soldații fără nasuri. Atunci începea devastarea geamurilor vecine, tinichelele de coada lui Samurache...

Cu toate astea, părinții erau încîntați. Îl îmbrăcaseră pe Tecuță cu haine de căpitan și-i cumpăraseră o sabie de tinichea. Iar cînd îl întrebai: „Cum te cheamă?“ el răspundea scurt: „Don căpitan Teacă!“

*

Dar copilăria nu ţine mult. La opt ani, micul Tecuţă a fost răpit de lîngă duzinile-i de tamburi-majori şi încorporat la şcoală. Aici firea lui cazonă s-a simţit încătuşată de o nouă disciplină, de un regim care nu-i putea conveni.

— Eu sînt căpitan, striga Tecuţă furios, nu vreau să port respect ţivililor!

Şi bieţii profesori pătimeau cumplit de pe urma isprăvilor închipuitului căpitan. Cît pentru carte, Tecuţă nu putea s-o sufere.

— Parcă mie-mi trebuie cărţi de astea! Parcă Mihai Viteazu ştia artmetică!

Şi cărţile rămîneau cu foile netăiate, iar Tecuţă rămînea repetent. La doisprezece ani, el ajunsese de-abia în clasa a doua primară, de unde a fost dat afară îndată ce guvernul pe care-l sprijinea domnul Teacă a căzut în opoziţie.

De aici încolo începe viaţa aventuroasă a lui Tecuţă. Şase ani de-a rîndul a trăit pe lume fără să facă nimica bun. Dimineaţa pleca de acasă şi se ducea să vadă soldaţii făcînd instrucţie, la amiază se întorcea, şi apoi iar pleca, spre a se întoarce tocmai seara. Şi nu era schimbare de gardă, nu era paradă, nu era retragere cu torţe la care adolescentul Tecuţă să nu ia parte. Îl vedeai mergînd pe lîngă trupă, în pas reglementar, sorbind cu ochii pe sergentul-major — idealul lui.

Acum era destul de mare, făcuse cunoscuţi printre sergenţi, şi adeseori dulăpiorul lui madam Teacă suferea efracţiuni, din care Tecuţă îşi plătea luxul de a face chef la cantină înconjurat de toţi subofiţerii.

Azi aşa, mîine aşa, Tecuţă creştea mare, dar mintea-i rămînea minte de subofiţer reangajat, toată învăţătura lui nu se urca nici pînă la nivelul şcoalei de adulţi de la regiment. Şi dacă mai pui la socoteală efracţia dulăpio-

rului, apoi ușor vezi că aveau dreptate domnul și doamna Teacă să se puie pe gînduri și să cam înceapă a regreta neînfrînarea la vreme a fiului cazon.

— S-a isprăvit, Luxițo, nu mai merge! Băiatu s-a făcut un stricat și jumătate! La vîrsta lui bea ca un aghiotant! Rîde mahalaua de noi!

— Lasă, răspundea madam Teacă, peste un an facem noi ce-om face...

— De-ar trece mai curînd!... Mi-e teamă să n-ajungă cine știe cum pînă atunci! E prea din cale-afară stricat, numai de militar e bun!

Și bieții bătrîni se rugau lui Dumnezeu să treacă anul ca ceasul.

*

La optsprezece ani, tînărul Tecuță intră în cariera care avea să-l facă mai tîrziu așa de popular.

I se făcu consimțimîntul tatălui, actul de vaccină și actul de botez. A fost mai greu cu certificatul de bună purtare din partea a cinci mahalagii; dar s-au găsit cinci oameni inteligenți, care au înțeles că actul ăsta însemnează salvarea mahalalei, și iată-l pe Tecuță în fața colonelului. Peste petiția prin care „subsemnatul, dorind a-mbrățișa cariera armelor în regimentul ce cu onoare comandați...“ colonelul a pus un „se aprobă“ și a doua zi Tecuță — de aci încolo Teacă — era tuns ca-n palmă și prevăzut cu garnitura complectă.

Văzîndu-l strîns în tunică, domnul Teacă s-a simțit mîndru, madam Teacă a plîns, iar voluntarul a cerut ceva parale, care i s-au acordat imediat, fără să mai fie nevoie de siluirea cunoscutului dulăpior.

*

Onoarea e dulce, borșul e acru — asta a fost cea dintîi constatare a voluntarului. Și, dacă n-ar fi fost interven-

ţia periodică a sumelor ţivile venite de acasă, adio, mîncare particulară! Cu şapte parale pe zi, ostaşul Teacă nu ar fi garantat multă vreme de amoru-i nemărginit pentru apărarea patriei.

Dealtfel, greutatea-i a fost numai şase luni, căci după asta a fost „avansat caporal". De aici începe epoca ordonanţei nereglementare, a cizmelor văcsuite de alţii, a unsoarei de curele oferite în mod graţios de magazinerul companiei, a capacului de gamelă cu tocană particuleră, a pumnilor aplicaţi răcanilor care nu ştiu să poarte un respect caporalului!

Iar peste un an, calea de aur se deschise înaintea lui: cele două galoane de lînă — funia de tei — fură-nlocuite cu şarpele de aur; don sergent Teacă intră în rîndul subofiţerilor.

Şi trebuie să recunoaştem adevărul: asta a fost cea mai dreaptă avansare ce s-a făcut vreodată în armata română. Sergentul Teacă era un militar desăvîrşit: croit bine din fire, el avea înfăţişarea unui erou permanent. Apoi disciplina-i intrase aşa de bine în minte, încît ar fi putut să-l taie un superior şi n-ar fi zis pis. În schimb, să fi poftit un inferior să facă o greşeală: acela care odinioară lega tinicheaua de coada lui Samurache găsise un întreg sistem pentru a introduce disciplina în rîndurile armatei. Astfel, sergentului Teacă i se datoresc o mulţime de invenţiuni care fac şi în zilele noastre caracteristica şi fala armatei, a acelei armate „fără de care un stat nu poate exista". El a inventat plotonul de pedeapsă, căţeaua în spinare, gimnastica cu buturuga, ochirea soarelui cu baioneta la armă, butucii, aruncarea tesacului în scînduri de-a zbîrnîitelea, chemarea dracului de la lampă... şi alte măsuri disciplinare, „fără de care armata ar fi o adunătură de oameni periculoşi societăţii".

Să nu vă miraţi, deci, dac-aţi auzit ca şi mine că n-au trecut bine doi ani de cînd sergentul Teacă a intrat în

rîndurile subofiţerilor, şi, prin înalt decret regal, el a fost înaintat la rangul de sublocotenent.

În privinţa asta s-au ridicat cîteva obiecţii. Au fost cîţiva care au spus că Teacă de-abia ştie a iscăli; dar raportul colonelului era aşa de favorabil sergentului, încît ministrul l-a înaintat fără cea mai mică grijă, căci nu cartea, ci disciplina face pe adevăratul militar.

În calitate de sublocotenent, Teacă a fost un model pentru regiment. Însărcinat cu plotonul de recruţi, cu popota ofiţerilor, cu încvartirarea trupelor în vremi de mutare, cu compania de disciplină, cu tot ce era mai greu, el a dat întotdeauna dovezi de activitate şi pricepere. Recruţii lui ori dezertau, ori mureau, dar ieşeau adevăraţi soldaţi! Cînd se făcea la plutonul de recruţi mînuirea armelor, se auzea de la cazarma „Cuza“ la „Malmaison“, şi adeseori puştile se rupeau în mîna soldaţilor.

Afară de asta, bun camarad, Moş Teacă nu bea decît împreună cu camarazii şi nu-i pîra decît dacă cerea colonelul.

După cîţiva ani, locotenentul Teacă fu avansat la gradul de căpitan — de astă dată la vechime.

În această calitate, căpitanul Teacă a slujit patriei vreo cincisprezece ani, pînă i-a albit păru-n cap. Pentru gradul de maior se cere examen, şi căpitanul Teacă n-a voit să-nveţe decît reglementele cazone, pe motiv că toate cărţile ţivililor nu fac parte nici măcar din micul echipament.

Rareori, însă, s-a văzut un căpitan aşa de capabil ca Moş Teacă. Numele lui a făcut epocă, s-a popularizat, a trăit peste veacuri şi a slujit de titlu unui volum de nuvele.

EPIZOOTIA[1]

ACUM VREO CÎŢIVA ANI, compania lui Moş Teacă a fost detaşată pe frontieră, ca să păzească împotriva boalelor de vite.

Ideea asta-i convenea grozav, pentru că pe frontieră e mai puţină disciplină din partea ofiţerilor şi viaţa e mai regulată. Unde mai pui că se pot face economii, de vreme ce nu sînt atîtea cheltuieli!

Prin urmare, Moş Teacă se puse de dimineaţă în fruntea companiei şi porni la drum. În tot parcursul el era foarte grav, mergea cu sabia scoasă chiar şi prin păduri şi n-a lăsat deloc pe soldaţi să meargă-n pas de voie, pentru că „nu să ştie de unde poat' să iasă un supirior". Numai din cînd în cînd oprea trupa, îi dădea „pe loc repaoz" şi înghiţea cîte o duşcă de rachiu.

Cînd ajunse pe malul Prutului, comandă oprirea şi ţinu companiei un discurs foarte interesant şi foarte solemn:

— Ofiţeri, subofiţeri, caporali şi soldaţi! Comănduirea pieţii a dat ordin pă cum ca să venim să apărăm ţara împotriva vrăşmaşului nostru comun, epizotia. Epizotia este foarte primejdioasă şi să arată mai cu samă la dobitoace.

— Trăiţi, don căpitan, întrebă furierul, da' pă ce o cunoaştem noi care-i aia?

— Nu vorbi, răcane! S-o cunoşti, că de-aia eşti soldat! Dacă n-oi cunoaşte eu pă vrăşmaş, atunci pă cin' să cunosc? Pă tata? Epizotia vine mai ales vara, din cauză că atunci, fiind căldurile mari, santinelele are obicei să doarmă la post. Să nu dormiţi în gheretă, leat, că aveţi a face cu mine: vine epizotia şi ne omoară pă toţi. Să

[1] Epizootie — extindere prin contaminare a unei boli infecţioase la un număr mare de vite dintr-o regiune.

dea dracu să vie epizotia să ne omoare, că vă arăt eu! Vă gonesc și mort la pluton de pedeapsă!

— Trăiți, don căpitan, pă malu Prutului nu sîntără gherete...

— Ei, și?! Vrei să fie?! Vrei să dormi în gheretă, hai?! Patru zile sala dă poliție pentru călcare dă orden! Las', că ți-arăt eu! Pă urmă, să știți: soldatul este dator să nu dea voie la nimeni să vie de dincolo fără bilet de voie și fără să cunoască consemnu. Dacă vezi că vine la tine o vită, îi ceri parola. N-o știe? Nu-i dai voie să treacă... Acuma să-mi arăți tu, Gheorghe Neculai, cum ai să faci cînd îi fi de santinelă. Prepune că eu sînt o vită bolnavă. Oprește-mă cum ți-am spus eu!

Și Moș Teacă vine spre soldat. Soldatul stă pe loc.

— Așa te-am învățat eu, mă?! Las', că-ți arăt eu! Patru zile pluton dă pedeapsă! Să vie altu! Vasile Ion, oprește-mă tu!

Și Moș Teacă se apropie. Soldatul ia arma la mînă și-ncepe a striga:

— Cine eee? Cine eee? Cin'?!

— Vită! răspunde Moș Teacă.

— Ce fel de vită? Bolnavă ori sănătoasă?

— Bolnavă.

— Apoi, vită bolnavă, stăi! Căprar dă gardă, vin' dă recunoaște o vită bolnavă!

— Prea bine! zise Moș Teacă încîntat. Așa să faceți, că eu am să vă-ncerc. Ori de cîte ori m-îți vedea venind la voi, să mă-ntrebați: vită bolnavă ori sănătoasă? Măcar să vie și gheneralu, nu-l lași să treacă pînă nu ți-o spune ce fel de vită este!

— Trăiți, don căpitan, da' dac-o fi o vită sănătoasă?

— Atunci îi dai drumu.

— După ce o cunosc?

— Pă ce?! Dobitocule, nu ți-am spus?! O cunoști pă aia că știe sicretu, parola și răspunsu. Că dacă n-ar fi sănătoasă, dă unde l-ar ști?

Şi Moş Teacă dă drumul companiei, după ce îi mai explică înc-o dată şi îi atrage atenţia că epizootia are obicei de se furişează printre santinele mai ales noaptea, cînd n-o vede nimeni, şi că, prin urmare, soldatul e dator să ceară epizootiei să umble cu felinarele aprinse:

— N-aţi văzutără că aşa cere şi birjarilor la Bucureşti?

AGHIOTANTUL PIEŢEI

DE TOATE FUSESE MOŞ TEACĂ, numai aghiotant de piaţă nu. Şi nu doar că nu merita distincţiunea asta, dar nu ştiu cum se făcuse că nu-l rugase nimeni s-o primească. Într-o zi, însă, colonelul, cu toată durerea pe care o simţea de a se despărţi pentru cîtva timp de serviciile şi de luminile acestui căpitan-erou, se hotărî să stăruiască pe lîngă comandantul pieţei ca să ia de aghiotant pe Moş Teacă.

Cînd a aflat de asta, eroul nostru a plîns puţin de emoţiune, dar, în sfîrşit, ordinul e ordin, disciplina înainte de toate!

Se duse, deci, la companie, adună trupa şi-i ţinu discursul următor:

— Ofiţeri, subofiţeri, caporali şi soldaţi! A sunat vremea ca să ne despărţim. Înainte de a pleca, vream să-mi ziceţi „trăiţi!“ pen'că nu să ştie dacă ne-om mai vedea; ca mîine vine un război şi ne ducem! Ştiu că aveţi să mă plîngeţi, pentru că am fost pentru voi un adevărat părinte; nu v-am pedepsit, nu v-am bătut... Nu-i aşa? Vorbeşte, răcane, că dă dracu-n tine!... Viaţa omului e scurtă şi de asta n-aş vrea să mă blestemaţi ca mîine. Eu ţiu la trupa mea şi pentru asta sînt întotdeauna blînd, nu-mi place să iau pă oameni cu vorbe rele. Ai înţeles, leat? Că acum te zmeiesc! Te fac eu să-nţelegi!...

Fiţi dar şi voi tot aşa de blînzi ca mine, că nu-i bine să fie omu rău; cu răutatea nu faci niciodată nimica: îţi capeţi duşmani şi atîta tot. Să ştii că-i aşa. Ori poate nu crezi? Vă torn acuma patru zile sala de poliţie, ca să-nţelegeţi că nu merge cu rău!... Acuma, pentru că plec, cine are ceva de lăcrămat să vie să lăcrame.

— Trăiţi, don căpitan, răspunse un soldat, noi, toată compania, n-am luat solda pă trei luni.

— De ce n-aţi luat-o?

— Trăiţi, don căpitan, nu ne-a dat-o.

— Aha! Pent'că nu v-a dat-o? Va s'zică, vreţi să v-o dea sergentu-majur de-a gata! Voi sînteţi boieri, aşteptaţi tot altu să vă aducă la nas ce vă trebuie... Patru zile la butuci pentru lene în exirsisu funcţiunii!

— Trăiţi, don căpitan, răspunse sergentul-major, asta-i solda pe care aţi luat-o dumneavoastră şi n-aţi mai dat-o înapoi.

— Nu mă-nvăţa tu pă mine, sergent-majur, că ştiu eu mai bine! Eu sînt cătană veche, mă-nţelegi? Da', vorba-i, pentru ce lăcramă la mine? Aşa să lăcramă? N-ai auzit de calea irarhică, leat? Soldatu este dator să ceară voie înainte de a face o lăcrămaţie. Apîi mi-aţi cerutără voie?... Patru zile cu căţeaua!

Şi Moş Teacă ieşi pe uşă strigînd:

— Rămîneţi sănătoşi! Dacă nu... la butuci!

Compania răspunse-n cor:

— Trăiţi!

*

A doua zi, Moş Teacă era aghiotant de piaţă.

Slujba asta-i plăcea. Raportul comandantului spunea lămurit că aghiotantul pieţei este mai mare peste piaţă. Deci se scula de dimineaţă şi se duse la slujbă... în hală.

Era pe la ceasurile patru în zori de zi. Măcelarii, zarzavagiii, precupeţele îşi aşezau marfa. Era un zgomot

infernal: se tăia carnea, se striga, se mătura, căruţele umblau în toate părţile, capitala se deştepta din somn.

Moş Teacă rămase încremenit.

— Drepţi! strigă el cînd ajunse în dreptul măcelăriilor.

Dar nu-l ascultă nimeni. Trecu la zarzavagii — acelaşi lucru. Se duse la precupeţe — nici o disciplină.

— Ce-aţi poftit, conaşule? Avem ridichi bune de lună, lăptuci, castraveţi, spanac...

Toate astea îl ameţiră.

— Unde e plantonu? Ce fel de deciuplină e asta? Nu ştiţi cine e mai mare peste piaţă?

Dar degeaba, nimeni nu-l băga în seamă. Atunci îşi luă inima-n dinţi şi se repezi furios la un măcelar:

— Ce faci aicea, leat? Cu căţeaua!...

— Ce căţea, dom'le?! întrerupse măcelarul. Căţea e asta, ori vacă?! Nu vezi că-i gogeamitea vaca, cît dumneata de mare?!

— Insulta supiriorului! Ce articol e ăsta?

Şi dete un pumn măcelarului. Dar atîta i-a trebuit. Toată hala se ridică în picioare. Măcelarul lovit îl luă la trînteală, femeile îl umplură de spanac; Moş Teacă ieşi plouat, zăpăcit, urmărit de strigăte de: „Tiu-ho! Huideo!"

A doua zi reclamă la comenduire şi ceru casarea casapilor şi reformarea precupeţilor. Dar cererea-i fu pusă la dosar şi comandantul pieţei îi dete explicaţia următoare:

— Căpitane, dumneata eşti mai mare pe stradă, nu la măcelărie; acolo e comisarul comunal.

— Va s'zică, numa pă stradă? Lasă!

„În sfîrşit, zicea Moş Teacă, am pus mîna şi pă ţivili! Pă stradă eu sînt mai mare!"

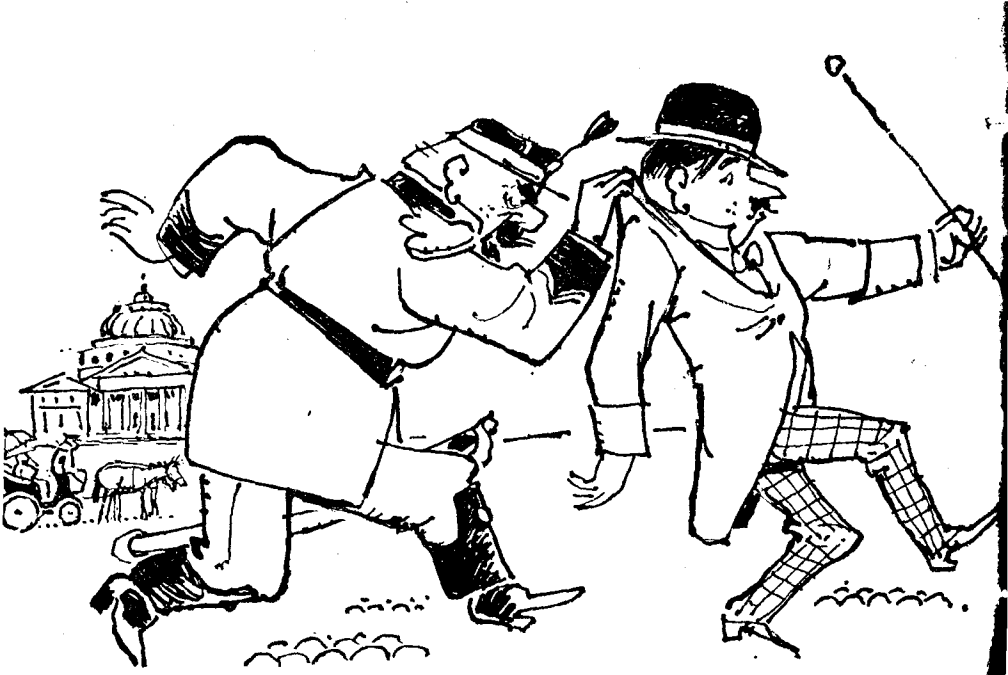

Și era foarte sever noul aghiotant. Băgase spaima în ofițeri: pe unul îl turnă la garda pieței pentru că a umblat fără mănuși, pe altul, pentru că n-avea vipușcă, fiecăruia îi găsea cusur. Dar bine că-i încăpuseră pe mînă și țivilii!

Într-o zi se plimba pe Calea Victoriei. Trece pe lîngă el un țivil tînăr.

— Unde-ai plecat, leat? îi strigă Moș Teacă.

— Domnu? întrebă țivilul mirat.

— Nu vorbi! Capra pogribanii mînăstirii! Te amestec cu țărîna, rătane! Und' ți-e pomponu?

— Ce visezi de pompon, stimabile? Mi se pare că ești țăcnit...

— Nu insulta! Und' ți-e pomponu?

— Ia slăbește-mă, domnule Moș Teacă! Ce, eu sînt militar?

— Să nu crîcnești, că te torn la gherlă! Văz eu, nu ești melitar! Și ce-i cu asta? Und' ți-e pomponu? Nu știi că azi e paradă? N-ai cetit ordenu de la comenduire? „Toată lumea va avea pomponu la chipiu!"...

— Nu, zău, ești cam...

Însă Moș Teacă îl apucă de gît și, cu ajutorul unui jandarm, duse pe țivil la garda pieței.

A doua zi la Cameră era o fierbere nemaipomenită. Din interpelarea adresată guvernului chiar de către un membru al majorității rezulta în mod vădit că aghiotantul pieței arestase în ajun un deputat „sub ridiculul pretext, anticonstituțional și violator al imunității parlamentare, că deputatul nu avusese pampon la pălărie".

Banca ministerială făcu scuze și Moș Teacă fu dat înapoi la corp, unde compania-l aștepta cu brațele deschise, ca să primească solda pe trei luni din urmă.

— Să nu vorbești de „din urmă", leat, strigă Moș Teacă furios, că te torn! Soldatu e dator să meargă înainte, nu în urmă, ca dezertorii!

CUM SE VINDECĂ BOALELE

— TRECI LA CURĂȚENIE, leat, că astăzi e zi de curățenie!... Nu te face, Gheorghe! Aide, pas gimnastic!

Și sergentul Potroacă umblă printre soldați de la un capăt la altul al cazărmii, mînîndu-i cu cureaua... Căprarii zoreau și ei, care de care mai harnic la îndemnuri de felul ăsta. Iar soldații, luați repede, își așezau ranițele pe poliți, strîngeau paturile și se găteau la frecat cazarma.

Curînd era gata tot. Cu pantalonii sumeşi pînă la genunchi, cu şomoioage de paie în mînă, începură a freca scîndurile. Molozul făcea un praf pe care toată apa vărsată nu-l putea potoli.

La corvoadă de asta e ca şi la atacul unei redute: soldaţii cîntă cu toţii, de regulă acelaşi cîntec, cele mai de multe ori în note jalnice, orientale, întrerupte din cînd în cînd de cîte un strigăt al sergentului:

— Freacă apăsat, deşcă, nu moşmoli, că nu-i scîndura lu tat'tu! E a statului! D-aia-ţi dă statu borş!

Şi soldaţii freacă-ntruna şi întruna cîntă:

Bată-l Dumnezeu să-l bată
P-ăl de-a pus lamba la poartă!
Trece neica cîteodată
Şi mi-l vede lumea toată!

— Cîntă, leat, cîntă de inimă albastră, că ţi-o fi dor dă fata *lui nea Ion*! Las', că să mîngîie ea acuma cu riformaţii şi cu cotigenturile ăle vechi! Ca mîine pui meliţia la ceafă şi găseşti pă Mariţica măritată!... Cîntă, leat!...

Şi Potroacă îndrugă-ntruna, soldaţii cîntă mereu...

— Da' *cioara* unde-i, mă planton? Mi se pare că s-a apucat dă prostit meliţia!

— Nu ştiu, don sergent! A fost cu cumpania şi l-am pierdutără p-acolo pă la cişmea; nu s-a mai întors...

— Ia du-te după el. Vezi c-o fi la cantină. Îi arăt eu prosteală! Crede că scapă de frecat? Să mi-l aduci aicea să-l judec eu cazon!

Plantonul pleacă.

*

— Drepţi! strigă sergentul.

Toţi se ridică. Cu şomoioagele de paie la umăr, cu pantalonii sumeşi, stau drepţi cu toţii şi nemişcaţi. Te crezi la operetă.

Moş Teacă, acela căruia i se fac onorurile astea, întră solemn şi grav, trece pe dinaintea trupei ca la o mare revistă, priveşte, admiră.

— Să dea-nainte! Sergent, e toată lumea?

— Trăiţi, don căpitan, sîntără toţi, numa Vasile ţiganu lipseşte; da' am trimis după el.

— Da' unde e?

— Nu ştiu, trăiţi, don căpitan! S-a dus să-l aducă!

— Hm! Vrea să prostească meliţia! Las' că-l judec eu cazon!

— Da' volintiru? Da' Sgabercea? I-ai pus şi pă ei?

— Da, don căpitan.

— Foarte bine, nu merge pă prosteală! Melitaru e dator să facă sirvici!

Afară se aude zgomot şi plantonul intră aducînd în spinare pe Vasile ţiganul

— Ce? S-a îmbătat? strigă Moş Teacă.

— Nu ştiu, trăiţi, don căpitan! L-am găsit lungit lîngă cişmea şi cu faţa-n sus. Dădea din mîini şi din picioare de făcuse gropi în pămînt!...

— Mi se pare, trăiţi, don căpitan, că suferă de „ducă-să pă pustii", răspunde un soldat.

— Nu vorbi, leat! Lasă, că-i arăt eu „ducă-să pă pustii"!... Daţi o curea. S-a îmbătat ca să scape dă corvoadă.

Plantonul aşază la pămînt pe Vasile, care dă încă din picioare, ca prins de friguri. Are faţa galbenă, ochii-i sînt deschişi mari, buzele-ncleştate şi braţele contractate. Din cînd în cînd, cîte un fior îl cutremură.

— Stai, că-ţi arăt eu să faci pe mortul! Mîîî! Mîîî! Scoal', ţigane, că nu prosteşti pă nimeni! Şi Moş Teacă-l împinge cu piciorul. Scoal' mă! Scoal'! Nu vrei, hai?! Nu vrei?... Ia să mi-l dezbraci, sergent!

Potroacă se aplecă la pămînt şi dezbrăcă de tot pe Vasile. Moş Teacă ia-n mînă cureaua şi-ncepe a lovi pe bolnav, care nu mişcă.

— Aduceţi-mi o lumînare.

Moş Teacă ia o lumînare, o aprinde şi o lasă să picure pe pieptul lui Vasile, care se înfiorează din cînd în cînd, dar nu se deşteaptă.

— Al dracului ţigan, bine face pă mortu! Lasă, leat, c-am mai văzut eu d-astea! Să face bolnav ca să scape dă treabă. Lenea, săraca! Îi place mai bine să doarmă decît să muncească... Da' nu şi-a găsit pă cin' să prostească... Ia pune-i poşta, sergent!

Sergentul ia o bucată de hîrtie, o unge cu untdelemn, o face sul şi o vîră cu un capăt între degetele de la un picior al lui Vasile, iar la capătul celălalt îi dă foc.

— Să-l vezi acuma cum o să sară-n sus! zice Moş Teacă rîzînd de bucurie.

Hîrtia arde, flacăra cuprinde piciorul desculţ, îl afumă, îl frige, începe a sfîrîi şi se nimiceşte. A ars toată, iar Vasile n-a făcut decît să tremure mai nervos din picior şi a rămas tot nedeşteptat. În cazarmă e un miros de untdelemn şi de grăsime arsă.

Atunci Moş Teacă devine furios.

— Fie, că aşa ţigan n-am văzut dă cîn' sînt!

Şi din nou îl ia la bătaie. Dungi vinete se fac pe trupul gol, sîngele se iveşte la suprafaţă, apoi ţîşneşte, şi Vasile se deşteaptă. Are faţa aiurită, pe frunte se zugrăveşte o durere adîncă şi-n ochi i se ivesc lacrămi.

— Aha! Va s'zică, te-am răzbit, cioroiule! Pentru ce făceai pă mortu?

— Trăiţi, don căpitan... patimă veche... de mic copil... Doamne, cum o să trăiesc eu?

Şi un şiroi de lacrămi îi curge pe obraji.

— Nu te zborşi ca muierile, cioară! Melitaru nu plînge! Crezi că mă prosteşti pă mine? Şi Moş Teacă, scos din răbdări, îi dă doi pumni. Patru zile la-nchisoare pă pîine cu apă! Şi să mi-l scoţi la corvoadă regulat, ser-

gent! Şi dacă să mai face apucat dă boala copiilor, te-am învăţat leacu!... Acuma treci la frecat, gaşperiţă!

Şi Moş Teacă iese.

Soldaţii freacă-ntruna şi cîntă mereu:

Pe malul Siretului
Paşte calul Iorgului;
Un fir paşte,
Altu naşte,
Iarba-n patru se-mpleteşte...

Numai Vasile nu cîntă; cu faţa contractată, cu fruntea la pămînt, ochii-i varsă lacrămi, cu care freacă scîndurile...

LUMINA ELECTRICĂ

CUM E CAM VISĂTOR şi poetic din fire, Moş Teacă are obicei de se plimbă uneori seara pe bulevard împreună cu locotenentul Spanopolu, pentru ca să nu tulbure pe madam Teacă, a cărei pasiune pentru spiritism a ajuns o adevărată manie.

— Toate bune, locotenente, numa un lucru nu l-am înţeles eu: cum e cu lumina asta ilectrică?

— Foarte uşor.

— Hm, uşor!... Ştiu eu că-i uşor, numa melitarii au greutate; da' vorba e: cum devine ea?

Locotenentul Spanopolu, care a făcut un an la Fontainebleau[1] şi doi la Saint Cyr[2], se grăbeşte să-i explice.

— Cum devine? Foarte simplu: iei două pile, le freci bine, şi poftim lumină!

[1] Oraş în Franţa, vestit printr-un castel în care sînt adunate remarcabile opere de artă. Tot în acest oraş funcţiona şi o şcoală militară.

[2] Orăşel în Franţa, în apropiere de Versailles; aici se afla şi o şcoală militară.

— Două pile? Vezi 'mneata?! Și dobitocu dă fierar dă lîngă mine are atîtea pile și să canonește cu gaz!

— Țară incultă! Noi, ceștia de la Saint-Cyr, am afirmat-o-ntotdeauna, *du reste*[1].

— Da' ia să mai îmi spui: am văzut la Brașov niște tramvaiete de-alea, zice că sînt tot cu de-asta... cu ilectritate... Atunci, de ce nu dau lumină?

— O, e simplu ca două cu două: experiența ne arată că dacă umblăm cu o lumînare prea iute — nu-i așa? — lumînarea se stinge din cauză că se clatină — nu-i așa? Același fenomen se observă cu lumina electrică de la tramvaie. Dacă tramvaiele umblă repede — nu-i așa? — lumina se clatină, ea filează — nu-i așa? — și se stinge. E elementar.

— Foarte bine; da' am văzut pă la birturi niște alea tot cu... de aia... cu ilectritate... și nu să isprăvește niciodată. Ce au?

— O, asta e pînza Penelopii...

— Pînză? Vezi 'mneata?!

A doua zi Moș Teacă trage un ordin de zi:

„Avînd în vedere că efectele de-mbrăcăminte se deteriorează, sau chiar se strică prea curînd; avînd în vedere că lumina ilectrică de pînză se păstrează mai bine; toate efectele de îmbrăcăminte și chiar de cazarmament se vor face pe viitor din pînză ilectrică."

TEORII

NICI ÎN CAZARMĂ, nici acasă, nici nicăirea nu-i Moș Teacă așa în elementul lui ca la paradă. Acolo simte că trăiește și că e adevărat căpitan.

[1] Dealtfel (fr.).

„Nu-i vorbă, în cazarmă îți poartă și mai mult răspect înfiriorii, da' nu te văd țivilii."

Și tot ce face Moș Teacă e făcut mai mult pentru ca să vadă țivilii, să aibă și ei „o idee de meliție".

La urma urmei, are dreptate: nu-i puțin lucru să ai la porunca ta o sută de oameni, care, la fiecare înjurătură ce le tragi, să-ți răspundă cu „trăiți!" Și e drept că, dacă țivilii ar vedea asta, Moș Teacă ar cîștiga foarte mult în stima lor.

De aceea toată preocuparea acestui brav comandant de companie este să-și instruiască așa de bine oamenii, încît toată lumea să se uite la el ca la un fel de Alexandru Machedon. Și pentru asta trebuie muncă multă.

— Va s'zică, leat, ce faci tu cînd ești la paradă?

— La paradă? Mă uit...

— La cin' te uiți? La tat'tu?

— Ba la don gheneral.

— Da' dacă gheneralu nu-i acolo?

— Atunci....

— Ei, atunci?

— ?!

— Atunci nu te uiți la don gheneral, răcane!... Acuma să-mi spui cum calci la pămînt cînd ești la paradă?

— Calc scurt, trăiți, don căpitan!

— Scurt, scurt, firește că scurt, că te ia mama dracului dacă n-îi călca scurt: da', vorba-i, unde ții piciorunainte de a călca?

— Îl țiu în cizmă, trăiți, don căpitan!

— Cizmă, cizmă, firește că-n cizmă, că te ia mama dracului dacă l-îi scoate! Vorba e: unde-l mai ții?

— ?!

— În aer, mocofane, în aer, că de-aia a lăsat statu aer!... Și cu capu ce faci?

— Cu capu... mă gîndesc, trăiți...

— Und' te gîndești, mă? La tat'tu acasă? Und' te gîndești în front?

— ?!

— Cu capu, răcane, îl ţii paralel, adică oblig pă umăr, că dacă nu-l ţii, ţi-l îndrept în pumni... Şi lîngă cine trebuie să simţi cotu?

— Unde e alinierea, trăiţi, don căpitan!

— Bine. Da' unde-i alinierea?

— ?

— Alinierea e unde e şi domnu gheneral, răcane!

— Am înţeles, trăiţi...

— Da' dacă gheneralu nu-i la paradă, atunci unde e alinierea?

— Atunci... acasă la don gheneral!

*

— Spune-mi, răcane, ce faci tu cînd întîlneşti pă drum un supirior.

— Îl salut, trăiţi, don căpitan, şi trec înainte.

— Da' dacă ai într-o mînă gamela şi într-alta bidonu?

— ?

— Atunci laşi alea jos, dobitocule, mergi doisprezece paşi cu mîna la chipiu şi te întorci de-ţi iei lucrurile... Da' dacă se-ntîlnesc pă drum doi soldaţi de acelaşi grad, ce trebuie să facă?

— Cel care a văzut mai întîi salută pe cellalt.

— Da' dacă vezi că el te-a văzut întîi şi că nu te-a salutat?

— ?

— Atunci îi spui că l-ai văzut că te-a văzut şi răclami la supirior.

— Am înţeles, trăiţi!

— Să mai îmi spui: ce datorii ai tu?

— Eu n-am nici una, trăiţi, don căpitan, da' am auzit că don sergent are multe...

— Şi ce trebuie să faci tu cînd eşti de santinelă?

— Trebuie să păzesc.

— Pă cine păzeşti?
— Ghereta.
— Da' dacă nu-i gheretă?
— ?
— Atunci păzeşti porcii, boule, păzeşti pă supiriori!
— Am înţeles, don căpitan.
— Cîte parale costă o manta?
— Trăiţi, don căpitan, patruzeci şi cinci de franci; da' eu am cumpărat una pă cinci lei de la don sergent-major.
— Pentru ce te-a adus pă tine în armată?
— Ca să apăr ţara.
— Da' dacă eşti ordonanţă, ce aperi?
— Apăr bucatele de muşte!

BACALAUREAŢII

MOŞ TEACĂ nu poate suferi pe bacalaureaţi, afară de cei care sînt nepoţi de-ai colonelului.

„Niste sclivisiţi, nişte ăia! Pe vremea mea nu mai erau de-ăştia... cum le zice... şi era oastea oaste! La meliţie nu merge că eşti cutare, ori că ai învăţat aia... Eşti militar, să fii."

Ca să-şi răzbune pe ei pentru că au învăţat aia, Moş Teacă a dat ordine severe că voluntarii n-au voie să mănînce particuler, să puie soldat ca să le-ngrijească de amoniţie, să fie scutiţi de corvadă şi altele.

Într-o zi a prins pe unul venind din tîrg.

— Vino-ncoa, băiete!

— Salut, domnule căpitan!

— Cum ai zis? Cum ai zis?!? Salut?!? Da' pă cine saluţi, măi sfrejitule?! Ce eşti tu?

— Bacalaureat.

— Aha! Şi de asta eşti aşa de nedeciuplinat! Las', că te-oi regula eu! Ce sînt eu, malmazelă de-alea, de-mi zici „salut"? Să saluţi pă tat'tu, nu pă mine! Ori, unde eşti de ăia... cum le zice... „trăiţi!" nu ştii să zici?

— N-am ştiut, domnule căpitan, sînt numai de două zile...

— De ce nu eşti mai demult? Ce-ai păzit pîn-acuma? De două zile? Da-ţi trebuie o sută de ani ca să-nveţi? Şi pentru ce nu ţi-ai văcsuit cizmele? Zici că eşti de ăia... apăi ce ai învăţat acolo, dacă nici o cizmă nu ştii să văcsuieşti? Las', că te-nvăţ eu! Am să-ţi scot eu cafeaua cu lapte din burtă! Să marş la-nchisoare! Patru zile sala de poliţie! Şi altădată să-nveţi să fii lustrugiu! Cînd m-oi uita la cizma ta, să-mi fac mustaţa-ntr-însa! Ai înţeles? Cum te cheamă?...

— Rodolf Soreanu.

— Cum ai zis? Sor... Eşti rudă cu colonelul?...

— Da, nepot, să trăiţi, dom'le căpitan!

— Ei! Să trăiţi! Da' cine vă pretinde să ziceţi „trăiţi!", dom'le Soreanu? Îmi pare rău! Asta-i pentru ăla... care n-au aia...

— Dumneavoastră ziceaţi...

— Ei, ziceam!... *Parol d'onor*, am glumit... Am vrut să văd dacă ştiţi... Unde mergeţi acuma?

— La cazarmă.

— Ce să faceţi la cazarmă, domnule Soreanu?

— Zice că e corvadă...

— Corvadă? Cum, dumneavoastră la corvadă? Cine v-a spus?

— Domnu sergent-major.

În vremea asta au ajuns la cazarmă. Moş Teacă, roşu ca pomponul de mare ţinută, intră cu volintirul de braţ.

— Sergent-majur! Cum ai îndrăznit să chemi pă don Soreanu la corvadă? Cin' ţi-a dat ordin?

—Dum...

— Nu vorbi, sergen'-majur, că-ţi vîr sabia pînă-n plăsele!... Cum ţi-ai permis, rîtane? Să marş la-nchisoare pentru neexecutare de ordine! Patru zile sala de poliţie şi să ţi să treacă pă foaia de pedepse! Te-nvăţ eu! Îţi scoţ eu borşu din burtă!

ÎN DOBROGEA

DUPĂ MAI MULTE ZILE de drum cu vaporul, cu căruţa şi cu picioarele, compania a ajuns la Kadichioi.

A doua zi de dimineaţă, Moş Teacă iese să vadă satul.

Cel dintîi lucru care-l izbeşte e că turcii nu scot fesurile din cap cînd îl întîlnesc. Şi fiindcă Moş Teacă n-a citit istoria lui Vlad Ţepeş, nu găseşte nici un leac împotriva acestei lipse de respect.

În dreptul geamiei, vede pe hogea urcat pe scară, făcînd rugăciunea în gura mare şi cu mîinile împrejurul gurii.

Imediat strigă gornistul:

— Gornist! Dă alarma!

Compania iese şi Moş Teacă comandă.

— Puneţi baione-*ta!* La mî-*nă!* Pas de atac — *Marş!*

Soldaţii dau fuga, ocolesc geamia, şi noul Şamil e prins.

— Să-l ducă la cumpanie!

Aici, Moş Teacă începe a-l judeca:

— Cu mine nu te joci, păgînule! Crezi că dacă vorbeai turceşte, eu nu te-am înţeles? Chemai pă turcii tăi la răbeliune! Las', că te potolesc eu! Am să te fac să visezi numa şalvarii lui Muhamet! Cine eşti tu, mă?

Bietul turc, care începuse a pricepe românește mai mult de frică, răspunse scurt și tremurînd:

— Ben-hogea...

— A-ha, hogea! Adică Nastratin Hogea! Las', că mă fac eu mai Nastratin decît tine și te-nvăț minte! Apoi, adresîndu-se soldaților: Scoateți-i șalvarii!

În vremea asta, notarul satului, alarmat de scandal, vine și explică lui Moș Teacă toată comedia: așa e rugăciunea turcească.

— Foarte bine, răspunde Moș Teacă, da' s-o facă-n rumânește, ca să-nțelegem și noi! Dacă nu, patru zile sala de poliție!...

În sfîrșit, cu vai, cu chiu, hogea a fost liberat. Și cum turcul e recunoscător, s-a împrietenit după asta la cataramă cu Moș Teacă.

DON COLONEL PE FRONTIERĂ

COLONELUL vine să inspecteze companiile de pe frontieră.

Ajuns la Kadichioi, Moș Teacă îi iese întru întîmpinare, îi face cuvenitul raport și apoi scoate compania la instrucție.

— La u-*măr!*

Compania ia la picior.

— Ce-i asta, căpitane?

— Apîi, domnule colonel, așa i-am învățat eu, pentru ca să nu disvulgăm secreturile armatii în fața turcilor.

Colonelul e-ncîntat de Moș Teacă și spune să comande pe loc-*repaos*.

După asta se duce să examineze registrele, pe care le găsește în cea mai bună stare.

— Dar *Foile de zile* unde-ți sînt, căpitane?

— Foile? Le-am dat la spoitor, domnule colonel.

— Dar *Intrarea* și *Ieșirea*?

— Intrarea este prin fața geamiei, iar ieșirea... în fundul curții.

Încîntat peste fire, colonelul strînge cu profuziune mîna lui Moș Teacă și-i ordonă să dea soldaților ca recompensă cîte două *rații*. Apoi pleacă.

Moș Teacă pune atunci pe gornist să sune *Adunarea-n pas gimnastic*. Apoi, după ce se strîng soldații, le ține următorul discurs:

— Ați văzut, mă? Don colonel a rămas foarte mulțumit. Așa să faceți totdauna, că vă bag în draci! Compania mea trebuie să fie a mai prima-ntîi! Cînd faci mînuirea armelor, să-ți pocnească pușca-n mînă, rătane, că nu ți-e mîna de cașcaval!... Acuma, sergen'-majur, să mergi în sat și să aduni toate rațele, că așa a dat orden don colonel: cîte două de om. Rupeți rîndurile — *marș!*

*

A doua zi, colonelul primi la regiment următoarea telegramă din partea lui Moș Teacă:

„*Rog respectuos comunicați-mi dacă pot da soldaților cîte doi pui de găină. Imposibil de găsit atîtea rațe.*"

Colonelul pune rezoluția următoare:

„*D. medic al regimentului va cerceta starea de sănătate a căpitanului Teacă și va raporta de urgență.*"

CONTRABANDA

MOȘ TEACĂ merge să inspecteze pichetele de pe linia frontierei.

Înarmat pînă în dinți, cu sabia la brîu și-n fiecare buzunar cu cîte un revolver, se urcă într-o căruță, avînd drept vizitiu un harabagiu turc și, alături de harabagiu, doi soldați cu puștile încărcate.

Sosește la pichetul nr. 18, între Kadichioi și Cranova.

Santinela-l vede, strigă garda, care ia la umăr, pe cînd șeful de post, căprarul Albu, își face raportul.

— Unde sîntără turcii? întreabă Moș Teacă.

— Care turci, trăiți, don căpitan?

— Care turci, care turci! Contrabandiștii, rătane! nu face pă prostu, că la mine nu merge! Eu sînt catană bătrînă!...

— Trăiți, don căpitan, n-am prins nici un contrabandist...

— Pentru ce nu i-ați prins? Ce faceți aici? Păziți porcii? Numa pă mine mă vedeți cînd viu?

— Dacă nu trec contrabandiști...

— Pentru ce nu trec? Dacă nu trec p-aici, atunci, va s'zică, trec pîn altă parte! Va s'zică, nu sînteți în stare nici de-atîta lucru!

— Trăiți, don căpitan...

— Nu vorbi! Am să te dau în judecată pentru părăsirea postului în fața inamicului... Tîrșoru te mănîncă de-acuma!

— Trăiți, don căpitan, n-am părăsit postu...

— Dacă nu l-ai părăsit, unde sînt contrabandiștii? Pă mine nu mă poți prosti cu una, cu două! Ori ai părăsit postu, ori nu l-ai părăsit!... Dacă nu l-ai părăsit, unde sîntără contrabandiștii?...

— Trăiți, don căpitan, n-a trecut nici unu...

— Să taci! Pogribania mînăstirii din cer! Te mănînc fript, rătane! Spune drept! Ori i-ai prins şi ţi-a datără parale... Aha... Văz că taci... Te-am prins...

— Trăiţi, don...

— Nu vorbi în faţa supiriorului!... Car' s'z'că, ai împărţit cu ei! Las', că te-nvăţ eu! Am să fac raport de dare-n judecată! Dacă pînă-n 24 de ore nu-mi aduci contrabandişti, să ştii că eşti casat şi suspendat... Te-nvăţ eu!...

A doua zi se citea în Kadichioi următorul ordin de zi semnat de Moş Teacă:

„*Se aduce la cunoştinţa indigenilor turci, născuţi în Dobrogea sau trecători, că nimeni n-are voie să importeze tutun de contrabandă fără ştirea autorităţilor militare.*

Oricine își va permite a face contrabandă fără să fi avizat pe comandantul punctului va fi împușcat și apoi dat judecății, conform regulamentului pentru paza frontierelor.

Este interzis oricui să aducă tutun de contrabandă prin alte puncte decît acelea păzite de armata română. Pichetele care vor observa că contrabandiștii trec prin puncte pe unde nu pot fi văzuți au dreptul să-i împuște pe loc și să dreseze proces-verbal."

ÎNTRE CAMARAZI

MOȘ TEACĂ e dezgustat de milităria din ziua de astăzi. „Nu mai e deciuplină, dom'le! Nu mai e nimic!"

De aceea, pentru ca să-i mai treacă de urît, să mai uite de necazuri, s-a hotărît să-și ia concediu măcar pe vreo cîteva zile și să meargă să petreacă undeva la vreun prieten.

Zis și executat. Moș Teacă e un bărbat foarte hotărît.

Soseşte la Garvan, la amicul său Borceanu, comandantul companiei a șasea.

— *Hoj gheldi!*[1] îi strigă Borceanu pe turcește.

— *Hoj bulduc!*[2] răspunde Moș Teacă, vesel că a învățat două vorbe în limba nepreţuitei Fatmè.

Și amîndoi se îmbrățișează în fața soldaților, care își șoptesc: „Are să se strice vremea!"

*

După masă, căpitan Borceanu căută să-ntindă cheful, ca să-și mulțumească mosafirul, care atîta așteaptă.

În consecință, un soldat a fost pornit din vreme la Cranova, și acum curg sticlele cu vin ca niște comenzi complicate la scrima cu baioneta. Madam Borceanu, cam

[1] Bine ai venit! (turc.).

[2] Bine v-am găsit! (turc.).

bătrînică, dar nu trecută încă în rezervă, face onorurile chefului.

Drept lăutar nu-i decît Porojan, un ţigan foarte drăcos, care slujeşte ţării de doi ani, în calitate de soldat sorţar în compania a şasea. Porojan nu ştie a cînta nici cît Fatmè; toate cîntecele lui sînt schilodite şi împeticate ca o manta de reformă. Face ce face, şi revine la refrenul lui favorit:

Cîte feate şi neveaste,
Ca Marghioala nu mai ieaste!

Apoi se strîmbă, se frămîntă, joacă *chilabua zuralie*, ca la uşa cortului, şi înveseleşte pe meseni, care, în materie de muzică, nu cunosc decît cele 32 de semnale ale regimentului.

În cele din urmă, Moş Teacă cere să se schimbe repertoriul. Şi cu toată opoziţia — o opoziţie *à l'eau de rose*[1] — a lui madam Borceanu, izbuteşte să facă pe Porojan să-i cînte şi o bucată fără perdea.

Acum e momentul cînd vinul de la Cranova îşi produce efectul.

Şi-n acelaşi timp o sticlă zboară în capul lui Moş Teacă...

*

Cu capul spart cum să te prezinţi la companie?

Moş Teacă face deci un raport la regiment:

„*Am fost atacat ziua-n amiaza mare de către o ceată de contrabandişti ast'noapte pe la orele 12. Numai graţie tactului, am scăpat cu viaţă. Siguranţa drumurilor nu este sigură nici chiar prin păduri. Rog daţi ordin pentru întărirea cordoanelor melitare. Altfel, nu garantăm de viaţa a o mulţime de trecători ucişi pîn-acuma.*"

Şi din ziua aceea s-a îndoit numărul gardei la pichete.

[1] Apă de trandafir (fr.). În textul de faţă are sensul de: opoziţie slabă, de formă.

ÎNAINTE DE INSPECȚIE

NIMIC PE LUME NU SPERIE PE MOȘ TEACĂ aşa de mult ca inspecţia generală. Cînd aude de inspecţii, mai ales că ele vin întotdeauna pe negîndite, anunţîndu-se de abia cu două-trei săptămîni înainte, îl apucă frigurile. În săptămînile astea, Moş Teacă stă mai rău ca un candidat înainte de alegeri. Umblă toată ziua prin companie, dă ordine-n dreapta şi-n stînga, mănîncă din cazanul cazon, doarme îmbrăcat, iar noaptea are visuri rele, tresare, deşteaptă pe madam Teacă-n strigăte de: „Nu mişca, ia-ţi poziţia, aliniază-te, faţă pe al doilea rînd!"...

Şi, cît îi ziua de mare, nu slăbeşte pe sergentul-major din explicaţii, pe soldaţi din complicaţii!

Deunăzi era tocmai într-o zi de astea de friguri.

Compania era la teorie. Sergentul Potroacă le explica după obicei tragerea în ţintă, cînd Moş Teacă intră.

— Drepţi! comandă Potroacă.

— Ce drepţi, mă?! strigă Moş Teacă. Aşa se strigă? Parcă n-ai mîncat de trei zile! Prepune tu, de-o pildă, c-ar veni gheneralu; cum ar trebui să comanzi? Să strigi tare, să strigi să asurzească, să vază că ai inimă-n tine! Uite-aşa!

Şi Moş Teacă strigă un „drepţi!" care face pe colonel să sară de pe scaun din cancelaria regimentului, iar gornistul, crezînd c-a luat foc compania, sună de incendiu „pe întregul corp".

După ce se potolesc lucrurile şi se constată că a fost numai un acces de reglement din partea căpitanului, Moş Teacă începe a explica singur soldaţilor teoria. Ca un căpitan ce este, şi căruia, prin urmare, i se cere să cunoască toate teoriile, face deodată serviciu-n companie, serviciu-n garnizoană şi şcoala de adulţi.

— Spune tu, ăla buzatu de colo, ce faci tu cînd ești în fața inamicului și cînd n-ai armă? Spune, mă, că așa are să te-ntrebe gheneralu!

— Cînd sînt în fața inamicului...

— Nu vorbi, răcane, că te sparg cu spanga! Răspunde scurt, că d-aia ești melitar! Nu ești avocat, ca să lungești vorba! Ce faci dacă n-ai armă?...

— Trăiți, don căpitan, trag focuri...

— Cu ce, mă pîrlitule, dacă n-ai armă? Nu așa! Dacă n-ai armă, îi spui că nu poți da foc, îi spui că e orden de la comenduire să nu se tragă focuri fără armă și te retragi... Așa să vorbește, pîrlitule! Pentru ce nu știi? N-ai învățat asta?

Și Moș Teacă ia pe soldat la pumni.

— Acuma spune tu, ăla de colo, bălțatule, cîte fac de șase ori șase? Șase ori șase, treizeci și șase, nu-i așa? De ce nu știi, mă? De ce nu știi? Că așa o să te-ntrebe gheneralu!

Și iarăși pumni.

— Acuma să-mi spuneți pă ce cunoașteți voi pă don gheneral...

— Gheneralu are un galon lat, unu subțire și o tresă...

— Nu-i așa, răcane! Asta au toți gheneralii, nu numai unu. Eu am întrebat pă ce cunoașteți pă gheneralu nostru.

— Trăiți, don căpitan, pă barbișon.

— Să nu crîcnești, leat, că te-am dat gata! Gheneralu nostru să cunoaște pă aia că e comandantu diviziii din care facem parte. Nu-i așa? Apăi dacă-i așa, pentru ce nu știți? Las', că vă fac eu să vă intre minte-n cap, creier de cocoș!

Și pumnii încep din nou. Iar în noaptea aia toată compania este pedepsită să stea „la tiurie".

TELEGRAFUL REGIMENTULUI

COMPANIA LUI MOȘ TEACĂ a ieșit cea mai proastă la școala de batalion. De aceea, colonelul a dat ordin să fie scoasă la instrucție de la 10—12, cu ofițerii ei cu toți, pentru ca pe viitor să știe cum se formează un careu.

Cel mai amărît din pricina asta e Moș Teacă, pe care-l așteaptă acasă, cu dejunul, o cegă proaspătă adusă de un volintir din Galați.

Toată lumea a plecat, numai ofițerii companiei consemnate sînt siliți să nu meargă acasă.

Moș Teacă s-a hotărît, în fine, să ia o rezoluție fermă: „Am să-i dau o depeșă dumneiei să oprească cega pă diseară. Îi trimit telegrafic și tabachera să mi-o umple cu tutun."

Se duce deci la aparatul telegrafic:

— Sergent, na tabachera asta, să mi-o trimiți acasă și să zici s-o umple.

— Înțeleg, don căpitan. Să chem un soldat să v-o ducă...

— Ce soldat, sergent? Trimite-o tu...

— Trăiți, don căpitan, eu sînt de jurnă la aparat.

— Ei și? Tomna pent' că ești de jurnă! Trimite-o cu tiligrafu!

— Nu merge, trăiți, don căpitan...

— Cum nu merge, rătane? Nu vorbi-naintea supiriorului

— Trăiți, don căpitan, telegraful nu duce decît idei...

— Să nu fii obraznic cu mine, sergent, că te casez! Ai înțeles? Ce, ai ajuns tu să mă-nveți pă mine ce-i tiligrafu?! Pă unde ești tu, eu am fost; da' tu n-ai fost, pă unde sînt eu! Nu ți-am spus să trimiți tabachera cu tiligrafu; dă-o la un soldat să mi-o ducă. Tu să bați o

depeșă la mine acasă, să zici să oprească cega rasol pă diseară.

— Trăiți, don căpitan, nici asta nu se poate...

— Cum nu să poate?! Joci păpușile cu mine, sergent? Am să te suspend pentru nedeciuplină în fața tiligrafului!

— Trăiți, don căpitan, eu n-am nici o vină. Dați-mi voie să vă spui...

— Vorbește!

— Telegrafu ăsta nu merge...

— Bine-bine, nu merge... Știu eu că nu merge, că nu-i a bătrînă să meargă...

— Adică merge...

— Firește că merge, că de-aia-i tiligraf! Atunci ce tot hodorogești că nu să poate? Ori l-ai stricat? Spune drept, nu minți în fața supiriorului, că te dau în judecată pentru minciună și deteriorare de efecte de micul echipament tiligrafic...

— Trăiți, don căpitan, merge; da' merge numai la comenduire.

— Să taci, sergent! Nu te-am întrebat unde merge! Cînd ți-am dat orden, trebuie să-l execuți! Soldatu nu trebuie să zică niciodată că nu să poate! Dacă pînă în 24 de ore nu dai depeșa acasă, să știi că fac raport să te caseze! Ori înveți tiligrafu ca lumea, ori mai bine, du-te de te spînzură! Asta e!

RECRUȚII

MOȘ TEACĂ, cel mai celebru căpitan din regiment, și-a luat în primire porția de recruți ce i se cuvine.

Primirea recruților este pentru Moș Teacă „o zi mare", zi în care își ține tradiționalul discurs, confecționat cu

concursul furierului și presărat de improvizațiile pe care le crede în interesul serviciului. În ziua aceea Moș Teacă are momente de cel mai cazon lirism.

— Drepți! Vine don căpitan!

Moș Teacă apare emoționat, recruții stau pe două rînduri.

— Băieți! De astăzi încolo îmbrățișați cariera armelor, de astăzi încolo sînteți ai țării! Tu, ăla de colo, nu te mai scobi în nas, că nu ești la tat'tu acasă!... Cariera armelor e nobelă și nobleţea ei e mare. Mă, ăla ciupitu, nu mișca-n front, că ți-adun măselele de jos! Țara așteaptă să fiți mari, adică... mari... mari, de!... Sergent, să le isplici ce este mare!... Căpitanu este tata cumpaniei și cumpania este fata căpitanului... Fiți mîndri de tatăl vostru, că vă ia mama dracului!... Fiți deciuplinați! Fără deciuplină, armata este o adunătură de oameni periculoși... mai bine s-o dai dracului!... Tu, ăla bălțatu, ce știi să faci?

— Eu?...

— Ei, tu! Doar nu vorbesc cu bunică-ta!

— Eu sînt tipograf...

— Aha, pitograf, zugrav... să treci la văruit cazarma!...

— Dar nu...

— Nu vorbi!... Sergent, am să te torn la gherlă! De ce nu i-ai învățat?...

— Acuma a venitără...

— Nu vorbi! Acuma, nexe-acuma!... Da' cînd vreai să vie? Tu ai să judici cînd trebuie să vie? Cine ești tu? Cine ești tu, mă? N-auzi? Cine ești tu? Prin urmare, căpitanu este tata cumpaniei și cumpania este fata. Să fiți fete, că vă iese fetia pă nas dacă n-oți fi!... Sergenți și caporali, fiți aspri, da' severi; nu fiți blegi, nu fiți mămăligă, că vă iuțesc cu unt de neft[1]!... Rupeți rîndurile, marș!

[1] Catran lichid, transparent, foarte inflamabil și cu miros pătrunzător.

Soldaţii pleacă. Moş Teacă intră-n cancelarie.

— Sergent-majur, să ştii că mie nu-mi prea plac răcuţii ăştia. Ştiu eu; pă ăi mai proşti îi dă în cumpania mea, pentru că numai eu îi mai deştept... Cînd m-a luat pă mine de răcut cu arcanu, era lumea mai dezgheţată, eram toţi unu şi unu... Acuma s-a prostitără... şi aşa are să fie mereu pînă cînd guvernu n-o înţelege că nu merge să răcutezi soldaţii dintre ţivili! Ţivilu n-are deciuplină-ntr-însu, dom'le!

MOŞ TEACĂ LA INUNDAŢIE

MOŞ TEACĂ se pregătea tocmai să plece acasă, cînd aghiotantul intră-n cazarmă, ca o furtună.

— Ce-i, aghiotant? Foc?

— Ba nu; apă, don căpitan!

— Apă?

Şi Moş Teacă se pipăi la cap, unde i se părea că se clatină ceva.

— Să chemi pă medicu reghimentului, zise el.

— Trăiţi, don căpitan, răspunse aghiotantul, este apă la Dîmboviţă, s-a revărsat, a venit mare!

— Cine a dat orden? strigă Moş Teacă răstit.

— A dat ordin don colonel să mergeţi cu compania ca să ajutaţi pe oamenii înecaţi...

Moş Teacă era omul care ştia să aprecieze însărcinările ce i se dădeau. În fiecare însărcinare el vedea un semn de încredere din partea colonelului şi un pas mai mult spre avansare.

Raţionamentul lui era, dealtfel, simplu, dar logic: „De vreme ce la toate alea mă trimite tot pă mine, va s'zică, eu sînt ăl mai bun, va s'zică, fără mine nu se

poate... La foc, la apă, la rivoluție, tot eu... Parcă mă văd avansat la vechime! Dup-atîtea vitejii, nu să poate să nu-mplinesc termenu."

Și Moș Teacă chemă gornistul:

— Sună-mi de alarmă pentru cumpania treia!

Gornistul sună, și peste cinci minute compania era în curte, prevăzută cu ținuta de campanie.

— *Drepți!* comandă Moș Teacă. Puneți baione-*ta!*

Apoi, venind în fața frontului, ținu următorul discurs:

— Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați! Ați auzit că s-a-necat Dîmbovița. Don colonel a dat orden precum ca să mergem noi să scăpăm ce s-o mai putea... Soldatu este dator să meargă cu coraj în fața inamicului și să treacă pîn foc și pîn apă. Dacă vezi că vine Dîmbovița la tine, scoți gamela și lași să intre Dîmbovița-n gamelă. Cum ai văzut-o c-a intrat, închizi gamela și duci pă prizonel la comenduire, mai ales dacă n-are bilet de voie. *Înainte, pas de atac, marș!*

Compania o luă repede la drum. În fața ei, Moș Teacă mergea mîndru, cu sabia scoasă, și din cînd în cînd se-ntorcea în urmă:

— Nu iuți pasul, leat, că n-a venitără turcii! Mergi mai iute, răcane, că nu mergi la nunta lu tat'tu!

În sfîrșit, ajunseră. Dîmbovița se revărsase și înecase o mahala întreagă.

Moș Teacă chemă toboșarul:

— Să suni trei somații, să se retragă!...

Dar Dîmbovița creștea mereu. Atunci Moș Teacă comandă: „Foc!" Un moment, panica fu generală; însă Dîmbovița înainta.

— Nu să poate, zise apoi Moș Teacă. Trebuie să fie numa așa o manevră din partea corpului de armată! N-am văzut eu?! Așa face și la pompieri cîteodată: zice că e foc numa ca să-i încerce, și, cînd colo, focu e pus de comenduire.

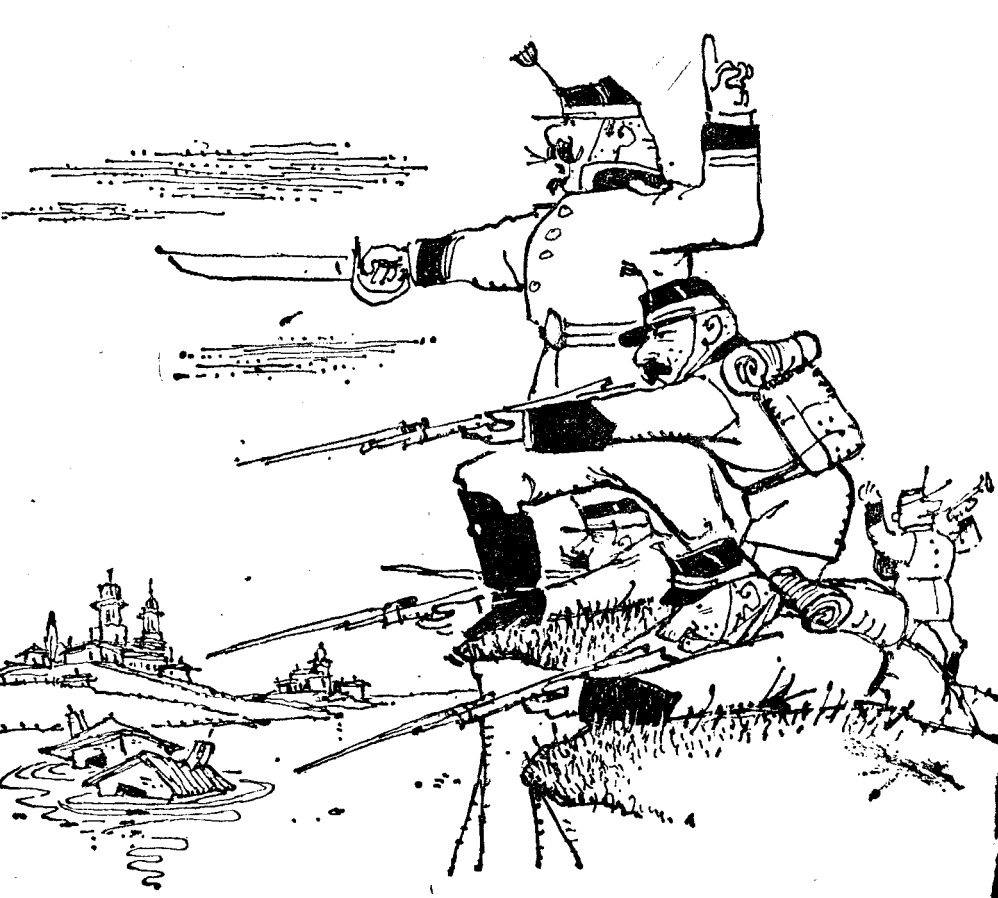

Şi, liniştit, Moş Teacă comandă retragerea. Compania făcu front pe al doilea rînd şi merse de se aşeză la o distanţă bunicică.

În momentul acela sosi colonelul.

— Ce faci acolo, căpitane?

— Am înţeles, don colonel.

— Ce-ai înţeles?...

— Manevra...

— Ce tot vorbeşti de manevră?!

— Hei! Parcă noi sîntem proşti? E manevră de la comenduire ca să ne încerce... N-am văzut noi?! Am dat şi focuri, şi tot nu s-a dat înapoi!...

Colonelul, desperat, trimise pe Moş Teacă la cazarmă, iar compania rămase sub comanda locotenentului Spanopolu.

Pe drum, Moş Teacă plîngea pe locotenent:

— Săracu, are să-l reformeze! El crede că e serios... Hei! N-a fostără toţi la război, dom'le!

RĂSCOALA CĂRUŢAŞILOR

MOŞ TEACĂ intră în companie cu o falcă-n cer şi una-n pămînt.

— Drepţi! Iute, răcane! Acum să vă văd! Aţi auzit că-i rivuluţie? Orden de la comenduire!

Într-un minut, compania-i gata. Moş Teacă se pune-n fruntea ei, şi pornesc în pas de voie.

Pe tot drumul, pînă la cheiul Dîmboviţei, Moş Teacă, mîndru ca-n faţa Plevnei, cu barba-n vînt şi cu sabia la umăr, ţine tactul marşului:

— Un, doi! Un, doi!

În sfîrşit, ajung.

— Companie, *stăi!* La-*front!*

Compania execută mişcările, iar Moş Teacă vine-n faţa ei spre a o instrui şi încuraja.

— Ştiţi voi de ce v-a adus aici stăpînirea? V-a adus ca să nu să facă rivuluţie! Ce este rivuluţia? Rivuluţia este cînd ţivilii să scoală, şi asta e! Soldatu este dator să facă ochii-n patru la rivuluţie, că nu să ştie unde-i

inamicu! N-ai voie să fumezi, nici să stai de vorbă cu ţivilii, leat, că tu nu eşti ţivil! Soldatu e dator să împuşte ori să împungă pă oricine nu se supune la orden!

În momentul acela, pe cînd Moş Teacă-şi ţine discursul, începe să plouă la pietre.

Moş Teacă se retrage la spatele companiei şi începe a comanda:

— Pentru scrima cu baioneta, spre apăra-*re!* La cap paraţi şi-mpungeţi, volta[1] la dreapta, volta la stînga, îndoită trecere-nainte şi-napoi, nainte-mpungeţi — *marş!*

Compania începe a executa mişcările, face doi paşi înainte, doi paşi înapoi, se întoarce la dreapta şi la stînga, învîrteşte puşca-n sus şi-n jos şi izbuteşte a imita perfect pe Alexandru Machedon cînd se bătea cu ţînţarii.

În vremea asta, pietrele curg droaie. Căruţaşii huiduiesc de la o distanţă enormă pe Moş Teacă, ba izbutesc să-i turtească şi chipiul cu un pietroi cubic.

Văzînd că nu-i rost, comandă retragerea.

Cînd ajunge la adăpost, Moş Teacă cheamă pe furier şi-i dă ordin să facă un tablou de numărul morţilor şi al răniţilor dintre căruţaşi. Apoi ţine companiei un discurs plin de laude pentru vitejia pe care a dovedit-o în faţa rebelilor.

A doua zi l-am întîlnit pe stradă.

— Cum ţi-a mers la revoluţie, căpitane?

— De! Ce să zic?... Pîn-acuma nu ştiu cîţi am omorît, pentru că eram cam departe şi nu i-am putut ajunge cu baioneta; dar dintr-ai noştri sînt cîţiva răniţi. Ce vrei? Trebuie să să deprindă oamenii cu greutăţile războiului!...

[1] Mişcare făcută la scrimă pentru a evita loviturile adversarului.

CHEIUL DÎMBOVIȚEI

COMPANIA LUI MOȘ TEACĂ este consemnată în vederea revoluției.

Soldații stau îmbrăcați în ținuta de campanie, iar comandantul lor, grav și sever, cum se cuvine să fie un militar în fața primejdiei, le ține discursul de rigoare.

— Mă băieți, la rivuluție soldatu nu trebuie să aibă nici tată, nici frate. Cînd ți să dă orden să te bați, trebuie să uiți de neamuri și să dai în carne vie. Ați văzutără ce ni s-a întîmplat ieri. Prin urmare, să vă faceți ochii-n patru și să nu încomprometați armata!...

— Trăiți, don căpitan, întrerupe un sergent, după reglement solda trebuie să fie îndoită în timp de campanie.

— Nu vorbi, răcane! Asta nu-i campanie, asta 'va s'zică „în fața răbelilor armați"! Răbel se cheamă orice piatră care să arunce în armată!...

*

În vremea asta intră aghiotantul:

— A venit o telegramă de la comenduire pentru don căpitan de jurna.

Moș Teacă ia depeșa și o citește: „Sînteți invitat ca de urgență să vă puneți în fruntea companiei și să veniți să tăiați cheiul Dîmboviței, ca să opriți circulațiunea rebelilor."

Ordinul se execută imediat. Moș Teacă iese-n fruntea companiei și, peste un sfert de ceas, ajunge la cheiul Dîmboviței.

Cum sosește, comandă punerea baionetei și facerea piramidei. Apoi rărește trupa și-i dă ordin să înceapă a scoate pavajul, a tăia malurile Dîmboviței și a arunca tăieturile în gîrlă.

Operaţia asta durează mai bine de un ceas, în care vreme toată lumea se adună şi priveşte la devastarea Dîmboviţei.

Soseşte comandantul pieţei.

— Ce faci acolo, căpitane?

— Orden de la comenduire, don colonel!

— Cum ordin?! Ce ordin?!

— Orden să tăiem cheiul Dîmboviţei!

Firește, Moș Teacă a fost trimis la cazarmă și arestat patru zile cu sabia la drapel pentru că n-a înţeles ce spune ordinul.

Iar a doua zi gazetele liberale scriau:

„Guvernul nu mai cunoaşte margini la infamiile lui. Gelos de faptul că partidul liberal a făcut canalizarea Dîmboviţei, el s-a pus s-o strice spre a-ntuneca meritele Brătienilor, Goleştilor etc. Şi a trebuit să se găsească un mizerabil nebun ca faimosul căpitan Teacă pentru ca să execute ordinele de distrugere. În ce timpuri trăim!"

MOŞ TEACĂ ŞI PRESA

INDIGNAT DE CÎTE S-AU SCRIS despre dînsul cînd cu chestia tăierii Dîmboviţei, Moş Teacă s-a hotărît să-şi răzbune pe gazetari. De aceea, cum a ieşit de la arest, a făcut un raport către comenduire, cerînd ca toţi gazetarii să fie puşi la pluton de pedeapsă cu căţeaua-n spinare două ceasuri pe zi.

Raportul n-a avut nici o trecere, deoarece comenduirea a răspuns că nu poate pedepsi nişte ţivili. Faptul ăsta a desperat pe Moş Teacă şi l-a făcut curios:

— Bine, dom'le, strigă el faţă cu un camarad, apîi dacă noi pedepsim cum vrem pă melitari, cum să nu putem face nimic unor ţivili? Nu cumva ţivilii sîntără mai mari ca melitarii!?

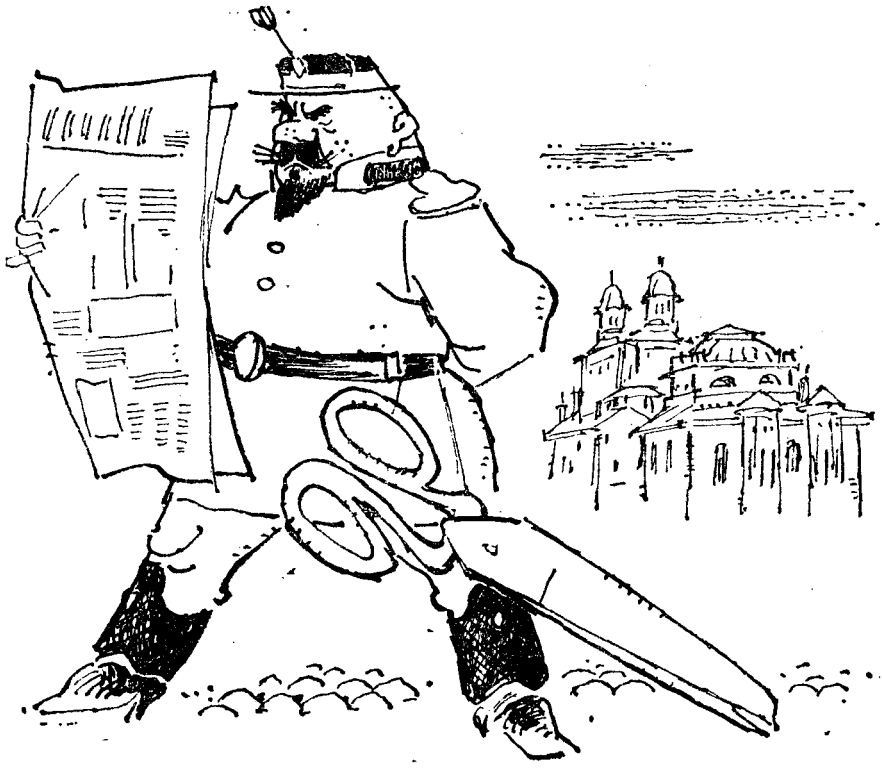

De logic, era logic; dar camaradul l-a convins că așa e lumea în ziua de azi și că trebuie uneori să te supui. Bineînțeles, Moș Teacă a jurat că-ndată ce i-o încăpea pe mînă un gazetar rezervist la manevre are să-l frece ca pe o gamelă cazonă la inspecția generală.

Camaradul i-a dat însă altă idee:

— Vrei să-i înveți minte?

— Mai e vorbă?!

— Atunci trimete-le martori.

— Martori? Da' știu eu cine a fost martor? Să vedem.

Intră-n companie și strigă furios:

— Planton!

— Porunciți, don căpitan!

— Ai fost martor cînd a scrisără ăia de la gazetă contra mea?

— Trăiţi, don căpitan, nu înţeleg...

— Nu vorbi! Să-nţelegi!

— Trăiţi, don...

— Să taci, că te dau la reformă din lume! Pentru ce dormi la post?

— Nu dorm, trăiţi...

— Dacă nu dormi, pentru ce n-ai văzut cînd a scris ăia contra mea? Care este datoria soldatului de santinelă?

— Trăiţi, don căpitan, onoru, focu şi zgomotu!

— Apîi atunci cum n-ai văzut? N-ai auzit cît zgomot a făcutără gazetele cu drăcia aia? Sergen-majur, să mi-l torni patru zile la dubă, pentru că a dormit în egzirsisu postului... Te-nvăţ eu, răcane! Tu trebuie să fii neam cu ăia!...

UN JURNAL CAZON

DEUNĂZI MOŞ TEACĂ a prins pe un soldat citind o gazetă.

— Ce faci acolo, răcane?

— Trăiţi, don căpitan, citesc...

— Hm! Citeşti, parcă eu nu văd că citeşti! Ştiu că doar n-ai să mănînci hîrtia!... Vorba e, ce citeşti?

— O gazetă, trăiţi...

— Gazetă-gazetă; da' ce fel de gazetă?

— Umoristică, trăiţi...

— Hm, ominstică! Ştiu eu, că dor n-o să fie păsăreasc㠄... Da' pentru ce o citeşti? N-am dat eu orden să nu citească nimeni gazeturi? Pentru ce o citeşti?

Pentru ca să vezi cum înjură pă supiriori? Știi tu ce-i asta? Asta e... nedeciuplină! Soldatu e dator să citească numa gazeturi care laudă pă șefii lui... Îndată ce a citit un articol în care supirioru e insultat, soldatu e dator să nu-l mai citească. Pentru ce ai citit?

— N-am știut că insultă...

— Pentru ce n-ai știut? Soldatu e dator să știe! Apăi dacă nu știi tu, cine vrei să știe? Ăla care-a scris-o? Apăi ăla e melitar? Ce vrei tu să știe un țivil? Parcă țivilu știe ceva? Eu am văzut jurnaliști care nu știe nici semnalele, și sîntără țivili cu toate astea! Lasă, am să scot eu un jurnal, și numa pă ăla să-l citiți. Cine nu l-o citi să știți că are să capete patru zile de închisoare și două ceasuri pluton de pedeapsă.

Înarmat cu ideea asta, Moș Teacă strigă gornistul:

— Cheamă pă furieru de la a treia!

Furierul vine.

— Trăiți, don căpitan, ce-ați ordonat?

— Să-mi scoți de azi înainte un jurnal pentru cumpania mea. În fiecare zi ai să scrii cîte un articol și să mi-l aduci să-l iscălesc. Ai înțeles?

— Înțeleg, trăiți, don căpitan, da' nu știu să scriu.

— Nu știi?! Cum nu știi? Da' borderourile cum le faci? Da' foile de zile? Da' foaia de pretă?

— Trăiți, don căpitan, alea le-am învățat.

— Ei, și? Da' ăia de scrie la jurnale s-a născutără-nvățați? A apucat și ei de aci, de colo cîte una și acuma scrie!

— Trăiți, don...

— Nu vorbi, furier, că te bag în pămînt! Să chemi pă furieru de la afară din rînduri să-ți ajute și să-mi scoți jurnalu! Pentru depeși să te duci la oficiu de la cazarma geniului, și informații să iei de la aghiotant, că aghiotantul e dator să știe toate. Fapte diverse să-mi aduni de la infermelie, și anunțuri de la gornist! Ai înțeles? Mîine să iasă jurnalu! Ai doi potigrafi în cumpanie, să-i pui la tipar.

— Da' n-au mașină, trăiți...

— Nu vorbi! Să aibă! Parcă toate alea să fac cu mașina! V-ați învățat boierește; mai face omul și cu mîna, că nu-i cade cioantele! Înainte vreme nu mai era mașini și, slavă Domnului, mergea omenirea dăstul dă bine! N-ai văzut evanghelii care vorbește tocmai dă pă vremea lui Cristos, și doar sîntără tipărite fără mașini! Da' ăl care a inventat mașina cu ce a lucrat-o? Că doar n-o fi avut mașină! Va s'zică, ai înțeles: mîine dimineață să iasă! S-o cheme *Micul echipament* și să fie mare, mai mare ca toate ălelante, că de-aia-i cazonă! Să dai orden s-o citească toată cumpania...

— Da' nu știe toți carte.

— Ce tot vorbești dă carte, răcane? Eu nu-ți vorbesc dă carte, îți vorbesc dă jurnal! Carte e jurnalu?

— Ba nu, trăiți...

— Apăi, atunci ce nevoie e să știe carte? Marș la loc!

LA TEATRU

CÎTĂ ZARVĂ și cît tărăboi pentru un lucru de nimic! Coana Caliopi susținea să meargă la teatru, iar Moș Teacă nu vroia cu nici un preț.

— La urma urmii, strigă Moș Teacă, nu merg eu la pararame d-alea unde joacă țivilii! Are să mă-nvețe ei pă mine, ori eu pă ei? Ce știe țivilu?

— Nu să poate, Tecușor dragă! Merge toată lumea, și tocmai tu să lipsești? Ai să vezi ce frumos o să fie! Vine și colonelu.

În sfîrșit, Moș Teacă se-nduplecă și pleacă amîndoi.

La ușa teatrului li se-ntîmplă însă un mic accident: ușierii de la control îl apucă de bilet.

— Ce bilet, răcane? Eu sînt ofițer, nu sînt grad inferior! Numa gradele înferioare iese în oraș cu bilet de voie.

— Foarte bine, dar aici e teatru.

— Ei și? Nu mă-nvăța tu pă mine! Am mai văzut eu pararame de-astea!

După multă ciorovăială, Moș Teacă primi să cumpere un bilet și jumătate: militarii și copiii plătesc numai jumătate.

Se așezară în stalu-ntîi. Orchestra cînta. Căpitanul privi în toate părțile și se declară foarte nemulțumit.

— Mai întîi, dobitocu ăla cu bățu-n mînă nu-mi place: prostește meliția. În loc să cînte și el, dă din mînă. Pe urmă, alinierea nu-i bine deloc și nu văd gorniștii! Să cunoaște că sîntără țivili!

Peste un sfert de ceas cortina se ridică. Se juca tocmai o piesă militară. Ieși pe scenă un soldat. Cum îl văzu, Moș Teacă se făcu foc.

— Aoleu, leat! strigă el. Ai ieșit descins! Să știi că la garda pieței ai să putrezești. Te aștept afară!

Lumea începu să sîsîiască și Moș Teacă fu silit să înceteze din comentarii.

Vine pe urmă o scenă în care soldatul se repede la un ofițer și vrea să-l lovească pentru că acesta i-a răpit femeia.

— Patru zile pluton de pedeapsă! strigă Moș Teacă. Insulta supiriorului în timp de pace! Tîrșoru te mănîncă, leat!

A fost un adevărat scandal. Lumea a început să strige „tăcere", iar Moș Teacă, întorcîndu-se spre un țivil, îi strigă:

— Să nu vorbești unde nu te pricepi! Pararamă-pararamă, da' deciuplina înainte de toate!

În sfîrșit, lucrurile se liniștesc. La urmă, soldatul omoară pe ofițer și justiția caută pe asasin. Judecă-

torul face toate cercetările şi nu află nimic. Desperat, el strigă:

— Aşadar, Dumnezeul meu, nu voi afla niciodată pe ucigaşul bravului ofiţer? Cine poate fi el oare?

— Îl ştiu eu, răspunse Moş Teacă. E unu nalt cu mustăţi negre. Are o ţăcălie în loc de cioc!

Judecătorul se zăpăceşte, pierde replica, iar publicul intervine din nou, cerînd ca Moş Teacă să fie dat afară.

— Nu vorbi, răcane, că te dau valvîrtej! Şi zărind la galerie un sergent, el strigă: Să mi-i torni pă toţi cu căţeaua!

Scandalul devine general. Moş Teacă e ghiontit, iar madam Teacă, desperată, strigă cît poate:

— Tecuşor dragă, e numa-n glumă!

— Nu vorbi, cocoană! Ori poate te-ai dat de partea ţivililor!? Vreau să se pedepsească ucigaşu supiriorului!

Scandalul ia proporţii îngrijitoare. Mai mulţi ţivili se reped la Moş Teacă, ofiţerii îi iau apărarea. Atunci, încurajat, el scoate sabia şi începe a comanda:

— Cumpanie-nainte, pas de atac-marş!

Şi se repede spre scenă. Cocoanele ţipă, orchestra fuge, cortina cade.

Directorul teatrului, aflînd cauza scandalului, dă ordin să se ridice cortina şi apare împreună cu ofiţerul care fusese ucis.

— Poftiţi, domnule căpitan, n-a murit; a fost în glumă.

— Nu să glumeşte cu supirioru!

— Dar bine, nu sîntem noi de vină...

— Da' cine?

— Autorul.

Auzind aceste cuvinte, lumea-ncepe a striga pe autor. Acesta apare, publicul îi face ovaţii. Moş Teacă-i strigă însă de la uşă:

— Patru zile garda pieţei! Din ce cumpanie eşti?

— Din compania scriitorilor, răspunde autorul.

— Aha, furier! Las', că ți-arăt eu. Și iese.

— Tot îmi pare bine, zice Moș Teacă pe drum, că am fost la pararamă. Dacă nu eram eu, așa-i că-l omora pă ofițer?

MOȘ TEACĂ LA 10 MAI

— ȘTII TU, MĂI LEAT, ce este 10 mai? 10 mai e zi mare, mă! Astăzi s-a făcut măria-sa rege. Prin urmare, ce-nsemnează asta? Asta-nsemnează că acuma trebuie să fii mîndru că ești soldat în rigat, nu mai ești în domnie!

Așa explică Moș Teacă pe 10 mai. Soldații, gătiți pentru paradă, așteaptă semnalul de plecare. Colonelul n-a sosit încă. Pîn-atunci, Moș Teacă nu vrea să lase pe soldați să plece, fără ca să le spuie pentru ce se face parada.

— Ia să-mi spui tu, ăsta roșcovanu, cum trebuie să fie soldatu la 10 mai?

— Trăiți, don căpitan, la 10 mai soldatu trebuie să fie cu amoniția lustruită și gata de paradie.

— Nu așa, pîrlitule! Soldatu trebuie să fie vesel. Ai înțeles? Fii vesel, mă, că-ți scot măselele!

Se aude sunînd gornistul. Colonelul intră-n curtea cazărmii, gorniștii-i cîntă primirea, maiorul comandă „prezentarea armii".

— Sănătoși, copii? întreabă colonelul.

— Trăiți! strigă trupa prelung.

— Eu nu pre sînt bine, răspunde Moș Teacă. Nu-șt' ce-oi fi mîncat aseară, că mi-am stricat stomacu. Toată noaptea m-am chinuit. Ba încă Caliopi vrea să trimită după doftur.

— Lasă, căpitane, asta s-o spui la vizita medicală.

— Am înţeles, don colonel.

În sfîrşit, regimentul se aşază. Colonelul stă deoparte, iar maiorul comandă:

— Pe semiplutonul din cap în gloată răriţi coloana! batalion, înainte, *marş!*

Se aud puştile ridicate la umăr, toboşarii încep „coloana", regimentul porneşte.

— Mergi frumos, leat! strigă Moş Teacă. Ţine capu sus la cin' sute de metre! Cînd îi trece pă lîngă don colonel, beleşte ochii la el, să creadă că vrei să-l mănînci!

*

Ajung la paradă. Se opresc. Moş Teacă se apropie de un soldat:

— Ce ţi-ai pus chipiu pă ceafă, mă? Parc-ai fi la nunta lu tat'tu! Îndreaptă-ţi chipiu, mă, că d-aia ţi-a dat statu două mîini!

Soldatul dă să-şi îndrepteze chipiul.

— Nu mişca, leat! strigă Moş Teacă. N-ai mai învăţat să nu mişti în front? Patru zile sala de poliţie! Şi fii vesel, mă, că e 10 mai! Rîzi mă, că te-ai făcut rigat! Rîzi, că d-aia ţi-a dat statu gură!

Parada e-ncepută. Se aude comanda:

— Spre rugăciune, descope-*riţi!*

Compania scoate chipiul. Moş Teacă-l scoate şi el, dar îşi pune repede pe cap o basma roşie.

— Ce faci acolo, căpitane? îi strigă maiorul.

— Eu sufăr grozav de cap, don maior, mi-e frică să nu răcesc!

În sfîrşit, parada se isprăveşte, trupa defilează pe dinaintea generalului. Moş Teacă nu uită să spuie îndesat soldaţilor:

— Acuma, leat! Acuma! Beleşte ochii, să crape! Soarbe-mi-l pă don gheneral, să vadă că eşti melitar...

Așa! Mai mult! Mai mult! Belește-i, mă, să crape, că d-aia ți-a dat statu ochi!

*

Cînd ajung la cazarmă, Moș Teacă e-ncîntat de cum i-a ieșit trupa, dar nu vrea să i-o spuie, ca să nu-și ia mojicul nasul la purtare.

— Pentru ce n-ai zgîit ochii bine, leat? Nu te-am văzut eu cum mergeai?! Parcă-ți murise mă-ta și tat'tu. Stai, că-ți arăt eu!... Sergen-majur, să mi-i pui să ochească soarele, să se-nveţe minte că la paradă nu glumește nimeni! Acuma! Să-i văd eu!

Sergentul-major comandă:

— Foc de companie, companie, gătiți! La *ochi!*

Trupa ia la ochi, ridicînd baioneta-n sus la soare.

— Ţine-mi-i așa, sergen-majur! Sus, leat, sus! Uite-te la soare! Ochește-l bine!

Dar peste cinci minute trupa nu mai poate ține arma. Mîinile încep a tremura și vîrful baionetei a se pleca la pămînt.

— Ţine pă loc, răcane! Sergent-majur, pune-le țepușe!

Sergentul-major scoate cîte un cartuș din fiecare gibernă și-l pune sub bărbia soldaților, silindu-i să ție capu-n sus, ochii la soare.

— Nu clipi din ochi, leat, că te văd!

Cînd le dă drumul, soldații sînt ca orbiți, sudoarea le curge de pe față, mîinile le-au amorțit.

— Așa, răcane, să te-nveți minte c-ai fost la 10 mai! Nu să capătă rigatu fără muncă! Ce, mă?! Vrei să-ți cadă rigatu de pomană în gură?... Fii vesel, c-ai muncit și te-ai făcut rigat; fii vesel, rîzi, mă, că de acuma ești și tu om! Și cînd treci pă drum pă lîngă vun țivil, trage-i cu cotu, că d-aia ți-a dat statu cot!

MOȘ TEACĂ ȘI ȘCOALA

LA ȘCOALA REGIMENTULUI din care face parte Moș Teacă s-a înființat o Școală pregătitoare pentru subofițerii care vor să intre la Bistrița.

Firește, Moș Teacă nu poate suferi școala asta, pentru că, mai întîi, la ea se-nvață și științe de alea de țivili și, al doilea, pentru că nu l-a numit director pe el.

— He, he! Să mă fi numit pe mine, vedea ei pă dracu! Le arătam eu Bistriță! Așa, cine nu știe?! Să te faci ofițer după ce-ai învățat! Melitaru trebuie să știe fără să-nvețe, că de-aia-i melitar!

Amărît de lucrul ăsta, Moș Teacă aștepta cu nerăbdare să-i vie rîndul să fie de jurnă pe cazarmă ca să le arate el ofițerie pe învățatelea!

Mai ieri, în sfîrșit, i-a venit rîndul. Se duse drept la școală:

— Mă leat, tu, ăla cu aluniță-n obraz! Să-mi spui ce este adunarea!

— Adunarea, trăiți, don căpitan, este operațiunea care are de scop...

— Ce scop, pîrlitule? Scop ai tu, nu adunarea. Ia dă-mi o adunare.

Sergentul începe să scrie: $2 + 6 + 4 = 12$

— Ce-i asta, măi răcane? Apăi așa știi să dai adunarea? Adunarea să cîntă, boule, nu să face cu de-alea... cu țifre! Aia-i adunare de țivili și de furieri! Apăi tu ofițer de țivili ai să te faci? Acuma să-mi spui ce este căpitanul.

— Căpitanul este substantiv.

— Cum ai zis? Sub stafie?! Patru zile sala de poliție și să treci pă situație la raport...

— Trăiți, don căpitan, substantiv comun, pentru că se dă la toate ființele sau lucrurile de același fel.

— Nu vorbi! Răspunzi supiriorului? Să vie altu!

Vine alt sergent.

— Ia vorbește, leat, tu ce știi?

— Trăiți, don căpitan, eu știu despre verb.

— Spune, dacă știi, ce mic echipament are verbu ăla.

— N-are nici unu...

— De ce n-are? Să aibă! A fost la magazie?

— Nu, don căpitan, ăsta e din gramatică...

— Să nu crîcnești, mocofane! O fi fost el grămătic la el acasă; aici e melitar, nu merge cu fleacuri!

Și Moș Teacă, desperat, face un raport către colonel, declarînd că sergenții nu știu semnalele și n-au muniția-n regulă.

Colonelul, cum află, pedepsește toată școala la pas gimnastic.

— Aleargă, leat! le strigă Moș Teacă. Și eu am alergat pînă m-am făcut căpitan!

MOȘ TEACĂ PENSIONAR

DE MULTĂ VREME m-am gîndit eu că ar trebui scris un capitol Moș Teacă pensionar. Căci acest brav melitar e tot așa de teribil cînd trece la pensie ca și cînd e în activitate.

S-a întîmplat, însă, că Moș Teacă mi-a luat înainte și s-a descris el singur, așa cum eu nu l-aș fi putut zugrăvi niciodată. Într-o petiție pe care o adresează Camerei și pe care o găsesc în *Naționalul*, Moș Teacă, reprezintat prin d-nii general Haret, colonel Boteanu (Romulus sau Gomulus?), lt.-colonel Ghidionescu, maior P. Niculescu și căpitan C. Lămotescu, declară că îi trebuie ceva sume mai multe, fiindcă a luat parte în campanii.

Iată cum se exprimă cazonul pensionar:

„Ofițeri de toate gradele ierarhiei militare semnalați

pe cîmpul de luptă din Bulgaria, unii din aceştia *acablaţi* de infirmităţi, rezultat al zbuciumărilor campaniei şi retraşi astăzi din rîndurile armatei, pentru educaţiunea şi îmbărbătirea acelor care, să le ia locul presint în mare parte, *aspectul unui mare discredit* şi dezgust de cariera armelor."

Care va să zică, acablaţii prezint aspectul unui mare discredit, fiindcă au remuneraţia prea mică? Nu mai prezinta aspect de discredit, leat, că te acablez cu patru zile ploton de pedeapsă!

Mai departe, însă, bravul Teacă ne spune că:

„*Desinteresul de a se privi cu atîta indeferenţă*, umilitoarele mijloace procurate pentru existenţa acelor care şi-au expus viaţa în lupte constituie o flagrantă injustiţie şi o crimă ce ţara comite *în detrimentul acestor virtuţi militare şi a familiilor acestora, care, în profunda lor decepţiune, exprim cu indignaţiune că ţara, muma lor, este atît de ingrată cu dînşii*".

Acest nou model de stil cazono-pensionar a întrecut tot ce imaginaţia de micul echipament poate fabrica. Se stabileşte un fel de familie nouă, cum se vede treaba. Conform acestei declaraţii, iată ce scenă se poate petrece la comisia de recrutare:

Vine recrutul. Comisia îl întreabă:
— Cum îl cheamă pe ţat'tău, băiete?
— Teacă, dom'le.
— Da' pe mă-ta?
— Pă mama? Virtutea militară.

Şi de ce mă rog? Pentru că, vorba lui Moş Teacă: „*Edificîndu-se cu această modestă ameliorare materială în momentul comemorativ al ţării* pentru războiul independenţei sale; recompensă binemeritată oficerilor luptători şi asimilaţilor lor".

Eu, unul, aş propune ca în loc de „această modestă ameliorare materială în momentul comemorativ al ţării"

să se acableze pensionarii cu cîte un profesor de limba românească. Nu de alta, dar sînt băieți din familia Virtuții militare, și e păcat să prezinte aspectul unui discredit al stilului.

MOȘ TEACĂ ȘI EXAMENELE

MOȘ TEACĂ A DEVENIT PESIMIST. De douăzeci de ani de cînd e căpitan s-a prezintat la o mulțime de examene pentru gradul de maior. Nu știu cum s-a făcut, însă, că, deși cunoștea în perfecție manualul înjurăturilor celui mai perfect surugiu, totuși comisiunea l-a respins.

De atunci Moș Teacă e în contra examenelor. Și, pentru ca să-și propage mai bine ideile, el scrie în *Revista armatei* un articol foarte simțit, în care declară că avansările ar trebui să se facă numai „la alegere".

— Concursurile sînt daraveri țivile! Parcă eu, cînd am luat-o pă Caliopi de nevastă și mi-am pus-o în flancul stîng, am pus-o la egzamen! Deloc. Am luat-o la alegere, adică am primit ordin de la don colonel și m-am cununat.

Acum să citățm ceva din articolul lui Moș Teacă. Ascultați ce deslușit vorbește el: „Se știe că prima sarcină ce are un șef de corp, față cu corpul oficeresc, nu este aci locul a-i face descrierea".

Așa e că-i clar? Se știe că prima sarcină a unui șef de corp este: nu este locul aci a-i face descrierea!

Mai rar așa explicație! Modelul acesta de argumentare l-a luat Moș Teacă de la Caliopi. Întrebată odată de soțul său care sînt datoriile unei consoarte, madam Teacă a răspuns:

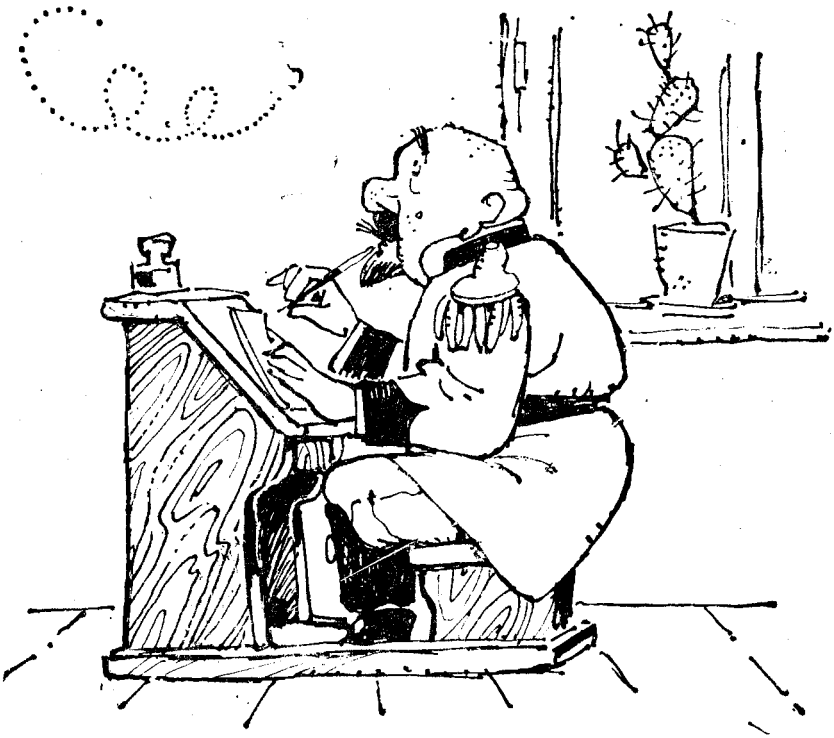

— Datoria unei consoarte este: nu e aci locul a-i face descrierea.

Dar acuma înțelegem noi pentru ce Tecuță e contra examenelor: pentru că la examene nu se admite asemenea stil, din cauză că stilul l-au inventat ținilii.

De aceea sînt și eu de acord cu Moș Teacă de la *Revista armatei*, care susține că nu mai trebuiesc examene fiindcă, dacă un șef de corp cade la examen, el își pierde „prestigiul, care este factorul cel mai puternic".

Ba bine că nu! Pentru ca Moș Teacă să nu-și piardă prestigiul, trebuie să-l avansăm la alegere, chiar dacă e... Teacă de tot.

Avansează, leat, că, dacă nu, te avansez eu! Ce, vrei să-ți pierzi prestigiul?

PRIMUL ATAC

„RAREORI s-a văzut un căpitan așa de capabil ca Moș Teacă. Numele lui a făcut epocă, s-a popularizat, a trăit peste veacuri și a slujit de titlu unui volum de nuvele." Acestea sînt cuvintele cu care autorul volumului *Moș Teacă* încheie primul capitol. Cuvintele au fost scrise într-un ceas bun, pentru că tipul și-a cîștigat în adevăr un renume, și e azi cunoscut de toți cîți au în flancul stîng o inimă cazonă, de toți cîți au în serviciul lor interior un suflet țivil.

Ce este însă *Moș Teacă?*

S-ar putea face asupra lui comentariile care s-au încercat asupra lui Faust, și încă nu i-am găsi exact dezlegarea dacă am fi pretențioși. Pe scurt, însă, Moș Teacă personifică pe omul care, în baza celor trei fire de sîrmă galbenă, se crede atotștiutor, atotfăcător, atotputernic și nu admite alte păreri decît pe ale lui. „Aceasta este părerea mea și o împărtășesc", e o vorbă legendară, care ar putea fi foarte bine lozinca lui Moș Teacă.

Precum se vede, cazul se complică cu multă trufie, cu multă prostie și cu autoritate enormă.

Ar fi dar nedrept să afirmăm că Moș Teacă este *numai* militar. Lărgindu-i cercul de activitate, studiindu-l de aproape, el poate fi cu aceeași ușurință prefect, profesor de universitate, medic, comisar comunal, arhimandrit, gardist, avocat, senator, comerciant de coloniale, orice — pentru că în toate breslele acestea întîlnim însușirile de mai sus, în unele mai mult, în altele mai puțin.

Și iată pentru ce am crezut că se impune să scoatem pe Moș Teacă din specialitatea cazonă, ce i-am dat în volum, și să-l introducem în ziaristică. Aci cîmpul de operație e mult mai vast, căci ziarul este o enciclopedie a 20 bani exemplarul, o enciclopedie care nu cruță nimic.

De prostia umană, îmbrăcată în haina teoriilor adînci sau în mantaua autoritarismului nejustificat, ne izbim pe fiecare zi. Sîntem dar siguri că nu vom pătimi de lipsă de materie. Dimpotrivă, avem credinţă în viitorul lui Moş Teacă, şi facem aci declaraţia noastră de război.

Moş Teacă îşi desfăşură steagul, scoate spada şi avansează ca un erou ce este, cu gîndul că toată campania lui va reuşi să puie în evidenţă producţiunile politice, sociale, literare şi morale ale acelora care pătimesc de boala moştecismului.

— Du-te, mîndre căpitan! Apari în lagărul vieţii, luptă... şi-ţi va fi mormîntu-ncoronat de flori.

Se-nţelege, am dori ca mormîntul să ţi se sape cît mai tîrziu; dar asta nu atîrnă de vitejia ta, ci de virtutea acelora care se numesc cititori.

Zorile au sunat, să ne deşteptăm!

MOŞ TEACĂ SENATOR

V-AŢI ÎNTREBAT VREODATĂ ce se face frunza care cade, steaua care piere, speranţa care te lasă? V-aţi întrebat vreodată unde se duc visurile noastre cînd se smulg şi zboară?

Eu m-am întrebat adesea, vai! în orele mele de durere, cînd nimicul acestei vieţi deşarte îmi apare înainte ca un mare punct de întrebare. Am plîns şi eu cu arborele ce rămîne gol — mai mare ruşinea! — în mijlocul grădinii; am plîns cu steaua pălindă, cu tînărul fără speranţă, cu marinarul fără busolă, şi am înţeles pe cei ce nu mai pot avea nici visuri! O, i-am înţeles şi i-am plîns, i-am plîns şi i-am înţeles! Credinţă-ştiinţă; ştiinţă-credinţă.

Şi, cu toate astea, frunzele au continuat să cadă, stelele au continuat să pice, oamenii să plîngă...

Pîn-aici, toate bune. Este însă o singură fiinţă care, tocmai cînd ţi se pare că a căzut, tocmai cînd, adică, ţi-e lumea mai dragă, te pomeneşti că apare mai ţanţoşă ca oricînd.

Este Moş Teacă.

De obicei, cînd ghetele se rup, le arunci sub pat; cînd cad frunzele, le mături; cînd cade o cocoană, o

ridici; cînd însă cade Moş Teacă, statul are obicei de-l face cel puţin senator, dacă nu jandarm rural. Se spune în armată că dacă micul echipament se deteriorează, trebuie trecut la reformă; singur Moş Teacă, cu cît e mai deteriorat, cu atîta e urcat mai sus, cu atîta îi dăm lui grija de a reforma ţara.

Nu trebuie dar să vă miraţi cînd auziţi că Senatul e plin de Tufelcică, Vrabie, Lămotescu şi alte teci ruginite; guvernul are destulă vasilină ca să le scoată rugina; este diurna, este acest puternic frecător şi lustruitor parlamentar.

De regulă, senatorul ex-Teacă e guvernamental. Asta provine din cauză că un guvern are nevoie de membri disciplinaţi, şi nimeni nu poate cunoaşte mai bine această virtute cazonă decît aceia care au tocit şi s-au tocit vreme îndelungată.

În alte ramuri omul ajuns la pensie e pus deoparte; în armată, însă, nu. Acolo, cu cît eşti mai pensionar, cu atîta eşti mai apt pentru Senat; şi dacă nu mai poţi comanda o companie, eşti destoinic să conduci o ţară — căci ţara e ţivilă.

Odinioară se spunea că fiecare soldat poartă în gibernă bastonul de mareşal. Azi se poate spune că fiecare Moş Teacă poartă în teacă diurna de senator.

DEZERTORUL

Fiecare soldat poartă în gibernă
bastonul de mareşal!

— A VENIT RĂCUŢII! A venit răcuţii!

Strigătul acesta ieşea din gurile tuturor soldaţilor, care umblau nebuni de bucurie, parc-ar fi vrut să ducă vestea prin toate colţurile cazărmii. Şi toţi se veseleau văzînd recruţii aşezaţi pe două rînduri în sala podită cu asfalt. Bucuria n-avea margini; mai ales leaturile din urmă aruncau capelele-n sus, strigînd cît le lua gura: „Ne-am dus, mă!“

Sfioşi, aiuriţi, stau noii-veniţi. Şi, tot strîngîndu-şi împrejurul trupurilor sucmanele zdrenţăroase, holbau ochii în jurul lor, neştiind să-şi dea socoteală de veselia celor ce aveau să scape, zîmbind cîteodată la glumele soldaţilor vechi, care se-ntorceau de la masă cu gamelele şi cîte o bucată de pîine neagră-n mînă.

Soldaţii se tot învîrteau printre recruţi, şi cei mai vechi căutau să-i puie la mînă cîte ceva.

Printre cei noi, tipuri de tot felul. Veneau tocmai din fundul Moldovei şi acum vedeau pentru-ntîia oară Iaşii.

În dreapta, unul zdrenţăros şi cu faţa galbenă îşi rotea ochii cu spaimă de jur împrejur, ca-n faţa unei lumi nouă, necunoscute; altul, mai încolo, părea mai vioi şi tot îndrăznea, din cînd în cînd, să ridice ochii spre soldaţii vechi, care nu-i păreau atît de răi cum îi vorbea satul.

Şi tocmai în fund, la flancul stîng, retras de lîngă tovarăşi, şedea un tîrgoveţ tînăr, cu faţa nepîrlită de soare, ţinînd în mîna-i albă o umbrelă de mătase vişinie.

Din anii petrecuţi în grefa Tribunalului de Ilfov îi rămăsese colţul de păr pe frunte, degetul cel mic de la mînă ţinut la distanţă de celelalte... ca statuia lui Gheorghe Lazăr, şi un dispreţ suveran pentru desculţii satelor, cu care era acum silit să stea alături. Din cînd în cînd, îşi ducea la nas batista-i parfumată şi-şi dregea colţul pe frunte, scoţîndu-l cît putea mai mult de sub pălărie.

Cei vechi se tot învîrteau împrejurul recruţilor.

— Măi băietane, întrebă unul, cît cei tu pi căciuliţa iast' neagră? Că de-amu nu-ţi mai faci nici o trebuinţi!

— Dă...

Şi recrutul dedea din umeri.

— Da' pi betili celea ci mi-i lua?

— Dă...

În fund, unul îşi găsise „un sat".

— Da' lelea Măriuca?

— Dă... ea amu s-o dus hăt-încolo, la Oroftiana, la on moş a ii, că i-o ars casa din Păltineşti.

— Da' bădiţa Ghiorghi?

— A Saftii chiaburului?

— Iei!

— Îi! El amu-i tari scîrbit, că Ancuţa o luat pi Vasili a moş Albului...

— Ien taci! Irrra!...

Un sergent se dăduse pe lîngă „nemţescul" din fund.

— Dumneata eşti tot recrut, musiu?

— Da, recrut...

— Da' cum de v-a adusără cu ţăranii ăştia?!

— Eu ştiu? În ziua de azi nu să mai dă nici o consideraţiune unui băiat mai dă familie. Nici n-a vrutără să ştie, m-a adusără dă la Bucureşti pentru că am contat

acum vo cîteva luni cu domiciliu în Botoşani. *Parol d-onor*, m-am stenahorisit![1]

Şi, dezgustat, sătul pînă-n gît de atîta şedere între sucmanele jegoase, scoase o tabacheră roşie cu o potcoavă de metal deasupra şi începu a-şi face ţigară. Cînd isprăvi, îşi aduse aminte şi de sergent.

— Poftiţi, faceţi ţigară?

— Vă mersi... ca să nu vă refuz.

Şi, la rîndul lui, sergentul începu să răsucească o ţigară groasă... ca dintr-al altuia.

*

Se auzi în curte un semnal.

Din toate părţile începură să alerge ofiţeri, sergenţi, soldaţi. Fiecare se grăbea să-şi găsească o treabă şi, din gură-n gură, auzeai aceleaşi cuvinte: „Vine don colonel".

Colonelul urca scările încet, greoi, cam adus de mijloc, cu o mînă pe sabie şi cu alta-n vînt; barbişonul sur, adus înainte de vîrf îi atîrna solemn de la bărbie.

Toţi îşi luară poziţia. Un moment, nimeni nu mişca, amorţiseră şi degetele, ochii nu mai sclipeau. Prin imitaţie, fără voie, recruţii şedeau şi ei smirna. Pe toate feţele, aceeaşi frică, numai tîrgoveţul vroia să pară mai puţin mişcat, dar picioarele-i tremurau şi ochii i se fixaseră pe vîrful ghetelor, de unde de-abia zgîndărea cu vîrful umbrelei o bucăţică de noroi.

Colonelul ceru un condei, iscăli cîteva hîrtii, apoi se sculă, îşi luă un aer mai grav, băgă degetele de la mîna dreaptă între nasturii de la piept ai tunicii, puse stînga pe mînerul săbiei şi începu un discurs emoţionant — ai fi zis: Mihai Viteazul la Călugăreni:

---

[1] A se stenahorisi — a se tulbura, a se nelinişti. Aici cu sensul de a se căutura.

„Copii! Să fiți cuminte, să vă siliți... Cariera armelor e frumoasă, e nobilă! Pentru consolidarea patriei, sîntem datori cu toții să ne sacrificăm! Să fiți ascultători și supuși, căci, cum s-a zis cu mult rezon, disciplina este sufletul armatei! Mai mult valorează o mînă de oșteni disciplinați decît o trupă de mercenari!

Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați, fiți blînzi, dar severi cu recruții! Fiți imparțiali, dar riguroși în aplicarea pedepselor: recompensați virtutea, pedepsiți viciul! Nu uitați că cea dintîi datorie a unui superior este aceea de a fi un părinte bun, dar sever...

Recruți, fiți confienți în șefii voștri și respectoși drapelului, căci, cum s-a zis cu mult rezon, drapelul este simbolul onorului, precum onorul este simbolul drapelului! Adevăratul soldat este acela care moare la umbra drapelului ce i-a confiat patria-mumă, dar nu-l lasă din mînă. Trăiască dar majestatea-sa regele, trăiască armata română! Rupeți rîndurile, *marș!*"

— Strigați „trăiți", mă! strigați „trăiți!" șopteau sergenții pe la spatele recruților cînd colonelul își sfîrși discursul.

Dar recruții erau pe altă lume. Severitatea colonelului și frica ce citeau pe toate fețele le-nghețase inima. Numai tîrgoveţul aproba din cap și spuse sergentului de alături:

— Foarte bine a vorbit.

În sfîrșit, i-a băgat prin compănii.

Căpitanul se apropie de sergentul-major:

— Vezi, să scoți garnitura de reformă și s-o dai pă oameni. Caută să... să nu fie... știi... așa plină... de insecte!

— Prea bine,-nțeleg!

— Și sergentul de zi să le dea pîinea... și rachiu. Dup-asta să mi-i tunză pă tobă. Hainele lor să le ducă la magazie; le-om vinde, cînd s-o fixa ziua de licitație.

— Prea bine,-nțeleg!

— Vezi că eu acum mă duc la masă. Cînd m-oi întoarce, să găsesc tot gata.

— Prea bine,-nțeleg!

Și căpitanul ieși, după ce luă un rachiu și o coajă de pîine și puse pe un soldat să-i șteargă ghetele și gulerul mantalei.

Tîrgoveţului îi luase Dumnezeu glasul cînd a văzut hainele ce avea să-mbrace de-acuma-nainte. Curgeau peticele de pe ele și parcă umblau singure. Soldații spuneau că hainele astea făcuseră și războiul de la 1877.

Sergentul-major făcea zîmbre la tabachera cu potcoavă și-i pusese gînd rău. Începu să vorbească tîrgoveţului despre avantagiile pe care le are un soldat să se ia bine cu „gradele“ și mai cu seamă cu sergentul-major, care este, după căpitan, „sufletul companiei“. Dintr-una într-alta, aduse vorba despre tabacheră:

— Iii! Ce frumoasă tabacheră! Am căutat și eu una așa, da' n-a fost posibel să găsesc. Dac-aș găsi, momental aș lua una. Mă-nnebunesc după tabacherile cu potcoavă! De unde ai luat-o?

— Asta-i din București.

— Din București? Ce spui?! Și scumpă să fie una așa?

— Nu, un bagadel, patru franci!

— Ieftină.

— A, am avut alta mai frumoasă, pentru țigări, da' mi-a furat-o...

— Ța-ța-ța! Auzi, domnule!? Ei, cum?

— Știu și eu?!

— Dă să ți-o țiu eu pă asta, că aici sîntără mulți lungi de mînă...

— Aș! Acuma mă păzesc eu, că m-am fript o dată!

— Curat! Cin' să frige la ciorbă suflă și la iaurt...

— Sigur.

— Dar... să-ți spui drept... dacă mi-ai da-o mie spre sovinir... ți-aș fi îndatorat...

Se auzi plantonul strigînd: „Drepți!“

Venise un ofiţer.

— Sergentul-major!

— Porunciţi!

— A plecat don căpitan?

— Da, să trăiţi, don locotenent!

Ofiţerul ieşi fredonînd:

On dit que l'on te marie[1]...

Sergentul-major era furios: tabachera-i zburase cu potcoavă cu tot, iar fostul copist la grefa Tribunalului de Ilfov se pierduse prin cazarmă.

*

Lîngă uşă, sergentul de zi împărţea pîinea recruţilor, care rupeau dintr-însa parcă nu mîncaseră de-un an.

— Măi leat, striga un căprar, să nu faci firmituri pă jos, că nu eşti acas' la tat'tu!

— Dă, om grijî...

— Ce „om grijî"?! Vezi să nu te *grijesc* eu mai curînd! Aici nu merge cum crezi tu. Ori gîndeşti, poate, că ai slugi să mături după tine!...

— Ba nu; da' undi sî cadi sî mîncăm?

— Unde? În căciulă! Tu nu pari prost; de unde eşti?

— Di la Scuteni.

— Şi al cui eşti tu din Scuteni? Am fostără noi p-acolo cu reghimentu.

— Aţi fost? Apîi, dacă ştiţi, mai la vale de primărie este o ogradă mare cu două case: într-una şedi tătuţa, şi-n cei di la vali sor-me cei măritatî.

— Da' cum îţi zice ţie?

— Neculai a Sultanii.

— Da' alde tat'tu, alde mă-ta sîntără oameni chiaburi?

— Dă, gospodari...

[1] Se spune că te măriţi (fr.).

— Fruntași? Ce 'iceau ei cînd ai plecat încoa'? Nu să boceau? Ori zi: ba bine că nu!... Ți-a datără bani mulți?

— Dă, numa cît vreo triizăci di franci...

— Și ce i-ai făcut? I-ai dat pă gîrlă?

— Li am tăti, fără cît on leu di parali.

— Apăi, bine, bine... Tu o s-o duci foarte bine... dacă... dacă ți-ei face datoria. Să nu-ntorci vorba-napoi la un sergent ori la un căprar, că pîn' la ofițeri — ei sîntără mosafiri în cumpanie. Vorba aia: pîn' la 'Mnezeu te fură sfinții! Să cauți cît ăi putea să nu trăiești rău, cu căprarii mai ales, că — păcum îți spusei — ei sîntără mai mari în cumpanie; că ofițerii — văzuși tu singur adineaorea pă căpitan — ei stă un ceas și să duce. Ține minte, că eu nu te-nvăț dă rău!...

*

Peste un ceas odaia era plină de părul recruților, pe care îi tunsese „ca-n palmă".

Îi îmbrăcaseră în haine militărești ca pe o companie de dezertori, așa atîrnau zdrențele de pe ei.

De-acum încolo, o viață nouă se deschidea înaintea lor. Pletele țărănești tunse, livreaua îmbrăcată — de-acum erau ai statului. Și viața asta necunoscută, pe care o așteptaseră cu groază, avea să-i stăpînească încă trei ani. Cînd au să scape și cum? Haina asta îi strîngea ca niște chingi din care nu te mai dezrobești pe vecie.

Un recrut stetea la fereastră. Privea la dealul de pe care Galata-și arată zidurile fioroase cu biserica înnegrită de vreme. Galata! Auziseră de dînsa. „Cine nu-i deciuplinat, acolo putrezește!" Și privirea-i se pierdea departe-departe, peste dealuri, într-un colț de pămînt pe care cu sudoarea frunții îl muncise, unde erau toți ai lui, unde era Ileana, cu care copilărise și cu care gîndea să și unească soarta, unde erau îngropate toate visurile

copilăriei și toate năzuințele tinereții, dragostea și patimile lui... De-acum, cine știe dacă va mai călca o dată pe pămîntul iubit... De-acum...

— Măi băiete!

Recrutul tresări. Era un sergent.

— Măi băiete, nu te mai gîndi acas'. De-acuși încolo să fii cu mintea numa la armată dacă vrei s-o duci bine. Las-o dracului pă fata lui nea Ion, că-și găsește ea petrecanie... Te-ai făcut catană, numa la cătănie să te gîndești...

— Dă, domnule, m-oi gîndi...

— Ia ascultă, cînd vorbești cu un grad, să nu-i mai zici „domnule", că aici nu merge ca la primărie, cu notaru. Zi „domnule sergent" ori „domnule căprar" — ce o fi gradu lui.

— Pîn' ce-om deprinde și noi.

— Mai întrebați din soldații vechi, că pă urmă, cînd n-oți ști, o să vă fie greu.

— Înțelegem.

Și sergentul pleacă, strigînd pe un soldat vechi:

— Petre Gheorghe!

— Porunciți, să trăiți, don sergent!

— Und' ți-e fața de pernă?

— Trăiți, don sergent, mi-a furat-o cînd am fost la arest...

— Cin' ți-a furat-o?

— Nu știu, trăiți, don...

— De ce nu știi?

— ?

— De ce nu știi, mă?

— ?

— N-auzi, de ce nu știi? Am să te rapurtez să te dea în judecată pentru pierdere de echipament cu reținiv... știi c-ai mai pierdut și o gaică... Escadroanele de sfinți care se țin după Hristos ca jandarii după maiestatea-sa regiul!! Pînă-n trei zile să faci perna, că te bag în boală!

— Să trăiţi, don sergent, daţi-mi voie să vă spun ceva: n-am parale, că ştiţi bine că la-nchisoare nu se dă soldă...

— Să ai!... Lumînarea cu care a umblat Dumnezeu în noaptea-ntîi cînd a făcut lumea! Că don căpitan pă mine m-apucă! Auzi, mă?

Şi doi pumni răsunară înfundat în fălcile soldatului.

Recruţii se uitau cu groază. Frica-i îngălbenise pe toţi.

— Trăiţi, don sergent, nu mai e ordin de bătaie, răspunse cu ochii-n pămînt cel bătut.

— Ce-ai zis? Ce-ai zis?? Nu mai e ordin de bătaie?! Auzi deciuplină! Bine mă, aşa mural ştii tu să dai la răcuţi? Am să te dau în judecată pentru pierdere de echipament cu reţidiv şi răbeliune-n timp dă pace! În loc tu să spui la răcuţi: „Mă, cînd ăi vedea pă don sergent ori pă don căprar să te-apuce frigurile, să intri-n pămînt!“ tu-i înveţi la insubordinaţie! Aşa ai învăţat la tiurie?... Papucii Maichii Precistii şi lingura cu care bea arhanghelu grijanie în ziua de Blagoveştenii!... Las' că te-nvăţ eu melitărie!...

Şi alţi doi pumni răsunară.

Se auzi gornistul sunînd de masă.

— Aide, strigă sergentul de zi, lingura şi strachina! Treci pe două rînduri, leat, treci mai iute, că te ia mama dracului!

Un recrut se apropia.

— Domnule... Nia nu ni-o dat pîine.

— Dă ce?

Un soldat vechi răspunse:

— Nu s-a ajuns o pîine.

— Dă ce nu s-a ajuns?

— Trăiţi, don sergent, cît am fost eu de platon, aţi luat una domnia-domniilor-voastre de aţi mîncat-o cu tocană particuleră.

Se auzi o palmă.

— Nu ţi-e ruşine să minţi, mă? Cînd am luat?

Apoi către recrut: Marş de-aici! Ai venit de-acasă, să-ţi cumperi!

— N-am parale...

— Să ai! Ce treab-am eu?! Ai s-o duci rău dacă dup-acum ai început cu mofturile!

Porniră la masă. Cazanul fu scos în curte şi soldaţii se apropiau unul cîte unul cu capacul ca să-şi ia porţia.

Tîrgoveţul cu tabachera potcovită ieşise şi el, nu ca să mănînce, dar „ca să aibă o idee".

Sergentul îl duse tocmai lîngă cazan, pe deasupra căruia un regiment de muşte zăcea decapitat.

— Ce, domnule sergent, de asta mănîncă toţi? întrebă tîrgoveţul.

— Păi!

Stăpînul tabacherei îşi puse batista la nas.

De la cazan l-a purtat prin bucătărie. Pe jos nu se mai cunoştea dac-a fost odată podit cu asfalt; acuma se vedea numai ceva cenuşiu, crăpat, şi vreo cîteva băltace de apă stropşiseră pereţii. Într-un colţ, două hîrdaie cu apă, peste care plutea o pojghiţă de grăsime albă, împeticată. Nişte tocătoare murdare pe mese, iar în cui obligatorul şir de ardei şi legătura de usturoi. Cazanele murdare fierbeau întruna, iar în fundul unei colosale putini de borş, în care nu rămăseseră decît huştile, muştele jucau în pas de voie.

În fundul plitei sfîrîia un capac de bidon plin cu ficat.

Tîrgoveţului îi mirosi a tocană.

— Da' acolo ce-i? întrebă dînsul.

— E nişte tocană mai particuleră, a noastră, răspunse sergentul.

— A, va să zică nu sînteţi puşi în bani...

— Ba da, da' mai facem şi cîte o tocană, aşa, de richiziţie.

Cînd au ieşit din bucătărie, afară, împrejurul cazanului, nu s-auzeau decît vorbele astea:

— Mai pune nişte grăsime!

— Dă o porţie mai slabă!
— Ăsta-i zgîrci!
— Ăsta-i ciolan!...

Din cînd în cînd, glasul căprarului, care striga la recruţi:

— Ho! Ho, răcane! Mai la urmă! Încă nu ţi s-a curăţit maţele de mămăligă!

La teorie.

Un căprar stă în faţa recruţilor şi le spune:

— Staţi la marginea patului, mîinile pă genunchi; n-ai voie să mişti, nici să-ntorci capu, măcar de-ai muri. Să nu clipeşti din ochi, leat, şi să asculţi ce ţi să spune, ca să-ţi intre-n devlă. Şi, după ce tuşi cazon, căprarul începu: Deciuplina melitară este o supunere oarbă... care aveţi o ţigară?

— Am eu, să trăieşti, domnule, zise un recrut şi scoase din tunică o pungă de piele strînsă cu baiere la gură şi pe fundul căreia de-abia se zărea puţină mahorcă prăfuită.

Căprarul sucea ţigara.

— Domnule, eu am voie să iau o ţigarî di tiutiun? întreabă recrutul, mîndru că avusese onoarea să dea o ţigară „unui grad".

— He, he! Nu te uita ce fac eu. Cum ai să fumezi tu înaintea mea?! Nu te gîndeşti?

— N-am ştiut.

— Apăi să ştii. Infirioru nu poate fuma înaintea supiriorului său, fie-n timp dă pace, fie-n timp dă rezbel.

Recrutul îşi strînse punga, uitîndu-se cu jind. Şi se gîndea: „Batîr on fum sî fi tras!"

Căprarul începu iar teoria:

— ...oarbă a infiriorului către supirioru său. Armata fără deciuplină ar fi... daţi un chibrit.

Un recrut îi aprinse un chibrit, şi căprarul, aprinzîndu-şi ţigara, murmură printre dinţi:

— Du-te la loc! Apoi, urmînd: ... o adunătură dă oameni piriculoşi sucietăţii. Deciuplina este sufletu armatii. Băgaţi dă seamă, c-am să vă pui să ziceţi după mine...

Dar recruţii numai cu ochii erau la căprar. Gîndurile lor erau departe, peste dealuri, la satul lor, la casa lor. Cîtă deosebire între teoria din cazarmă şi poveştile de la şezătoare! Toate basmele căprarului, din care nu-nţelegeau nimic, pe o ureche le intrau şi pe alta le ieşeau... Unde-s poveştile cu Feţi-Frumoşi care răpesc pe Ileane şi le duc departe, prin pădurea de argint, în palatul zînelor? Unde sînt glumele flăcăilor, sfiala fetelor, ochii închişi ai bătrînelor, începuturile de dragoste şi jocurile nevinovate, şi uşoarele strîngeri de mînă, tot farmecul unor vieţi tinere? Disciplina militară este o supunere oarbă!...

Şi unul din ei, tot gîndindu-se acasă, îşi vedea iubita plîngînd, fugind de strîngerile-n braţe ale flăcăilor duşmănoşi de norocul lui, şi scoase un oftat adînc...

Dar căprarul uitase de mult oftaturile din vremea de recrut.

— Ce oftezi, măi? Nu să oftează la tiurie! Ţi să pare greea meliţia? Da' ce-o să mai vezi încă! Ia, mai bine, spune-mi ce-am zis pîn-acum, că eu nu pasc bobocii acilea!

Recrutul se sculă-n picioare.

— Haida, zi, de! Să te aud... Deciuplina...

Cu glas înăbuşit, recrutul începu:

— ... Deciuplina... sucietate... supirioru...

— Aşa, măi? Vezi dacă nu bagi dă seamă?... Ce filozofie mare e să-nveţi?... Mai zi o dată!

— Deciuplina... sufletu... adunăturii...

— Aşa te-am învăţat eu? Hai? Aşa te-am învăţat? Ia să te fac eu să fii cu mintea acilea! Că doar acuşica-ţi spusei dăstul dă limpede şi pă isplicatelea; nu-i ca să zici că n-ai înţeles... da' ţi-e gîndu la dracu!...

Îl luă de mînă și-l duse în fața lămpii din perete.

— Ai să-mi stai aici toată seara. Șezi într-un picior, ridică mîna dreaptă-n sus și mișcă din degitu arătător mereu; capu sus. Și nu clipi. Așa să-mi stai. Și să știi, asta să cheamă „să chemi pă dracu dă la lambă".

Bietul recrut se poticnea mereu. Îl durea mîna, îl dureau ochii de para lămpii, dar cînd vroia să lase piciorul pe pămînt, să-nchidă din ochi sau să lase mîna-n jos, auzea glasul căprarului:

— Cheamă pă dracu dă la lambă, că acuma viu la tine!

Nenorocitul lăsase capu-n jos încetul cu încetul, iar din deget de-abia mai putea mișca. Căprarul îl zări. Se apropie de dînsul, scoase o țepușă de lemn din buzunar și o puse recrutului sub bărbie.

— Mai lasă-ți dovleacu-n jos, dacă poți!

Dar peste un ceas recrutul îngălbenise. Se sprijini de zid și lăsă mîna în jos, apoi căzu pe scînduri; țepușa-i sîngerase bărbia.

— Du-te la loc! îi strigă căparul. Acuma te grațiez, pent' că ești răcut, da' mai tîrziu te ia mama dracului!

Cînd le-a dat drumul de la teorie, li se părea de bucurie c-au scăpat și de miliție...

*

În seara aceea sergenții făceau un chef cazon la cazarmă. Trecuse o lună de la „însumarea" recruților. Acum, mai cu ghicnturi, mai cu pumni, știau „deciu-plina" pe de rost.

În fund lîngă fereastră stă sergentul-major, doi sergenți și tîrgovețul cel cu tabachera, sau mai bine cel fără tabacheră — căci îl convinsese sergentul-major că e o rușine ca „părintele companiei" să nu aibă asemenea obiecte de artă. Și pe cînd în sobă se frig niște bucăți

de carne înțepate de baionetă, două plosci cu vin trec din mînă în mînă, din gură-n gură...

— Așa mă, zice un sergent, s-a dus dracului meliția! Altdată era viață, aveam aventuri, nu glumă! Acuma numa ofițerii au parte: unu-i cu popota, altu cu ordinalu trupii... n-o să mai vezi reangajați cît cucu!...

— Ba bine că nu! Azi s-a stricatără și soldați și tot. Cînd cei unuia o țigară, îți face mutre.

— Da' eu ce să mai zic?! răspunse sergentul-major sucindu-și sfîrcul mustăților; cînd eram pă 78 în dorobanți, nu mă mulțumeam cu trei-patru sute dă franci pă lună! Acuma, tufă dă Veneția și clei dă ogar!

Și oftă adînc.

— Știți ce, don sergent? zise tîrgovețul care, grație micilor economii realizate la grefa onor. Tribunalul Ilfov, trăia tot printre „grade". Haidi să punem pă Potoroacă să ne cînte. Are haz țiganu!

— Bine zici!

— Zău așa!...

— Da' mai dai un chil dă ăsta roșu? întrebă sergentul-major.

— Cum să nu?!

— Așa da. Apoi strigă: Potoroacă! *Aorde mo!*[1]

— Iaca-ndată! răspunse țiganul, care nu vroia să vorbească-n limba lui.

Potoroacă se gătea să se culce, dar auzind porunca sergentului-major începu să se îmbrace. Era soldat de doi ani de zile. Rotund ca o minge, negru cu lustru, foarte caraghios îndeobște și mai ales la ordinul sergentului-major, Potoroacă ajunsese să trăiască bine-n companie de pe urma calității pe care o avea de-a-nveseli pe „grade". Era scutit de corvadă foarte adesea, făcea de planton tot „schimbu-ntîi", nu intra în gardă decît la locuri ușoare și pe deasupra i se treceau o mulțime

[1] Vino-ncoa, mă! (n.a.)

de lucruri pentru care alţii ar fi stat cu „căţeaua“ ori ar fi făcut „pluton de pedeapsă“.

Şi Potoroacă aprecia foarte bine foloasele astea. Acasă fusese lăutar, încît cu insultele *boiarilor* şi cu glumele lor era deprins. Pentru un ceas, două de caraghioslîcuri era scutit de multe nevoi; de aceea, cînd auzi glasul sergentului-major, se-mbrăcă îndată şi veni înaintea lui.

— *Şo mai carèl?*[1] îl întrebă un sergent care învăţase două-trei vorbe ţigăneşti.

[1] Ce mai faci? (n.a.).

— *Saşişto, o rai; da keraimos?*[1]

— *Mişto*[2].

Toţi făceau haz mare, mai mult de „camaradul" lor decît de Potoroacă. Sergentul-major îi spunea întruna:

— Măi Vasiliule, tu trebuie să fii neam dă ţigan. Zău, mă! Dă unde eşti tu dă loc?

— Dă la Stîlpu din Buzău.

— I! Apăi acolo sîntără toate şatrele ţigăneşti. Acolo caută ţiganii auru-n gîrlă... Să ştii că eşti ţigan. Cîş, cioară, cîrrr!

Şi ceilalţi, după sergentul-major:

— Cîrrr!

Potoroacă se bucura grozav că găsise un „grad" din neamul lui şi chiar răspîndea vorba că sergentul nu seamănă cu tată-său.

Chilul omului-tabacheră sosise şi trecea de la unul la altul printre cei patru tovarăşi de masă... Iar Potoroacă, imitînd cobza pe o baionetă, cînta mereu:

Şapte gîşte potcovite
A plecat să se mărite...

Şi cînta, şi juca, şi se frămînta, îşi sucea picioarele, dădea din mîini, apoi se trîntea la pămînt şi se făcea mort. Atunci unul din sergenţi lua baioneta-n mînă şi-l lovea de două-trei ori:

— Scoală-n sus, gaiţă! Uite, mă, a-nviat *şoşoiu*[3]!

În vremea asta, *chilul* se golea, iar fostul proprietar al tabacherei cu potcoavă se uita lung cum sergentul-major îl potcovise.

Amintirile grefei Tribunalului Ilfov erau toate în tabachera ceea.

---

[1] Voinic, domnule sergent; dar dumneavoastră? (n.a.).

[2] Bine (n.a.).

[3] Iepurele (n.a.).

— Nu mai dai un chil, Guță? întrebă sergentul-major pe tîrgoveț.

— Zău, parol dacă am vun ban la mine!...

— Aș! Să poate?! Dumneata ești de famelie, cum să n-ai?

— Am, nu poci pentru ca să zic, da' sîntără la don căpitan...

— Staţi, că vă dau eu un pont, răspunse sergentul din dreapta, întîiul direcţionar al companiei.

— Haidi, să te vedem ce pricopseală știi!

— E un răcan de-ăștia noii cu parale.

— Care-i ăla? Că i-am văzut mangoșiți rău pă toți...

— E Neculai a Sultanii; l-am dibuit dă cum a venit.

— Bun, bun, haidi să te vedem!

Sergentul din dreapta se depărtă. Dete tîrcoale paturilor și ajunse în dreptul recrutului de la Scuteni.

Neculai a Sultanei dormea. Sergentul se apropie încet de el, îl apucă ușor de vîrful nasului și începu a-l striga cu glas dulce:

— Niculae, măi Niculae, mă Niculăiță, mă Nicule...

Recrutul dormea greu.

— Măi Nicușor, mă... Scoal', flăcăiaș!

Se deșteptă. Într-o clipă fu în picioare.

— Trăiți, don sergent, ce-ați ordonat?

— Stai jos, băieţaș. Lasă, că eu nu-s vodă! Parcă nu sîntem tot oameni?!

— Dă, așa-i, don sergent, da'...

— Aș! Ăia-s mofturoși care să sperie dă galonu lor dă la mînă...

— Irrra, don sergent, ci șuguiești mata?!

— Sîc, dă nuntă! Foarte sirios! Eu nu sînt ca alde cine știe cine...

— Dă...

— Măi Nicule, ia ascultă: împrumută-mi tu vo zece franci, că ți-i dau eu la soldă.

— N-am, zău, don sergent...

— Mă lovișî în pălărie! Da' nu știu eu că ai? Nu mi-ai spus tu singur cînd ai venit că ai treizeci dă franci?

— Am avut, da' s-o dus; am mai dat pi la unu, la altu...

— Car' s' zică, nu vrei să dai...

— Zău, don...

— Nu vrei, de? Bine; dacă te faci tu pentru două pese, lasă! Tot ție o să-ți pară rău...

Și sergentul s-a-ntors la locul lui, între tovarășî.

— Ei, întrebă sergentul-major, făcușî ceva?

— Pă dracu ghem!

— Apăi te lăudai...

— Nu v-am spus că nu mai e meliție? S-a stricatără și soldații, dom'le!

— Așa e! oftă sergentul-major. S-a-ntorseră toate alea pă dos. Cin' s-o mai reangaja d-acuma-nainte catană să moară!

— Da' las', că i-o fac eu! Să-și aducă aminte dă laptele care l-a supt la mă-sa cînd era de-o șchioapă!

Mai stătu puțin sergentul, făcu o țigară, apoi strigă:

— Un foc!

Soldații dormeau, că trecuse de miezul nopții. Era pe la schimbul al doilea.

Într-o clipă, sergentul se descinse de centuron și începu a croi „pă un cap" de la o margine la alta a cazărmii.

Soldații, speriați, săreau în sus fiecare cum putea. Era o zăpăceală întreagă: unora li se părea că a sunat alarma, altora că s-a făcut ziuă, nimeni nu-și dădea seama ce se-ntîmplase. Îi vedeai sărind din toate părțile.

Deșteptîndu-se, unul striga „drepți", altul „front", cei mai mulți priveau cu ochii rătăciți în toate părțile.

Veni rîndul lui Neculai a Sultanei.

Sergentul își sumese mînicile de la tunică și-l lovi de două ori cu catarama curelei. Bietul recrut sări în sus zăpăcit. Strînse pătura în mîini, strigă de două ori „văleu!", apoi privi aiurit. Dete cu ochii de sergent, care sta încruntat în fața lui. Băiatul chiaburului de la Scuteni pricepu numaidecît ce-i adusese focul ăsta pe cap. Își luă îndată nădejdea de scăpare. Fața i se făcu galbenă ca ceara și două lacrimi îi licăriră sub pleoape.

— Ai auzit tu cînd am cerut eu un chibrit? Hai? Ai auzit?

— Trăiți, don sergent... N-am putut... dormeam...

— Dormeai! Dormir-ai mort! Nu vorbi-naintea mea! Ce te-am învățat eu la tiurie? Să dormi, hai?! Ia prubuluiește[1] tu că s-ar fi aprins, Doamne-ferește, cazarma... Ce-ai fi făcut? Soldatu nu trebuie să doarmă atît în timp de pace, cît și-n timp dă război!

— Trăiți...

— Nu vorbi! Și alte două lovituri răsunară. Infiriorul n-are voie să doarmă în fața supiriorului său în timpu sirviciului!... Ia să-mi vii încoace; las', că-ți arăt eu somn îndată!

Recrutul se dete jos din pat. Sergentul luă tesacul[2] gornistului și-l azvîrli în pămînt. Tesacul căzu cu vîrful în scînduri și se înfipse zbîrnîind.

— Să-l scoți cu dinții, răcane! Am să te-nvăț meliție din vremea lui Pazvante! Să ții minte c-ai mîncat pîinea statului!

---

[1] A prubului — a gîndi.

[2] Tesac — sabie scurtă și lată, purtată odinioară de infanteriști; baionetă.

Recrutul puse mîinile la spate, se aplecă de mijloc, apucă tesacul cu dinții de mîner și începu a trage; dar tesacul era înfipt adînc și rezista. La spatele lui Neculai, sergentul îl lovea mereu cu cureaua, strigîndu-i:

— Trage drept, rătane! Nu clătina tesacu, că asta-i arma gubernului, nu-i oiștea lu tat'tu!

Scena ținu cinci minute. Cămașa recrutului se umpluse de sînge ca și mînerul tesacului. Căzu leșinat la pămînt.

— Stropiți-l cu rachiu ca să-i treacă dungile curelii! strigă sergentul. Cît pentru dinți, las', c-au să-i crească alții, nu-i nici o pagubă! Nu piere lumea! Și veni din nou lîngă tovarăși. Nu mai e meliție, dom'le! Dă cînd s-a desființat bătaia, nu mai e armată, e fleac!

Lui Potoroacă-i era rău. Îl trimiseră să se culce. Iar cheful ținu înainte, de astă dată cu rachiu cazon.

În fund, Neculai a Sultanei plîngea înfundat. În vremea asta tot satul îi trecea pe dinaintea ochilor, ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun de la dînsul.

*

Din seara aceea începea pentru recrutul din Scuteni o viață nouă.

Pîn-aci, toți îl știau recrutul cel mai bun, era chiar pus pe „tabloul de avansare" pentru funcția de „fruntaș". Nimeni nu știa ca el teoria, toate semnalele le învățase mai bine decît gornistul; arma o mînuia ca un soldat vechi; muniție ca a lui, în bună stare, n-avea nimeni în companie.

De atunci, însă, tot se schimbase. Îl vedeai pus la toate corvezile, prăpădit, zdrențăros, năuc de cap. De multe bătăi, asurzise, și toți spuneau că se preface.

Era sătul de viața asta! Dormea de-abia cîte două ceasuri pe noapte, căci vecinic era pedepsit, ba cu ranița-n spate, ba de planton. Iar dac-adormea uneori lîngă ușă, trudit, istovit, îndată bătăile curgeau. Era sergentul care-l pîndea:

— Dormi la post, hai?! Soldatu nu trebuie să doarmă la post, fie-n timp dă pace, fie-n timp dă rezbel!

În urma lui, soldații vorbeau întruna:

— Bietu a Sultanei! Ce bun era la-nceput! Știa și instrucția, și teoria; da' acuma!... ferească Dumnezeu!

Și soldații-și făceau cruce oftînd.

Într-o zi, cînd să iasă la instrucție, caută Neculai pușca: nicăirea! Numai vergeaua a găsit-o într-un maidan din dosul cazărmii.

Îndată-i dete-n gînd: „M-o calicit de-amu! Mi-o aruncat pușca! Văleu, cu ce am s-o plătesc eu? M-o văzut grosu[1] de-amu"...

Vorbele sergentului-major nu-i ieșeau din minte: „Ți-ai vîndut pușca la vo cîrciumă, rătane. Am să te bag în pușcărie pentru deturnare de efecte melitare! Pușca ține 75 dă franci: te-a luat mama dracului!"

Și furierul îi făcuse chiar formele de dare-n judecată...

*

Însă a doua zi de dimineață mergea din gură-n gură vorba-n compania a șaptea:

— Neculai a Sultanii a dezertat!

Și soldații-și făceau cruce; numai „gradele" ziceau:

— A dezertat a Sultanii Neculai? Bine c-a dezertat! Era un tîlhar!

---

[1] Gros — temniță, închisoare.

VIRTUTE MILITARĂ

(Dramă cazonă în opt timpi)

PERSONAGII

POTROACĂ, sergent reangajat pe doi ani
SERGENTUL-MAJOR, reangajat cu primă
GHEORGHE A ŞTEFANII, recrut moldovean
VASILE, deşcă veche
ZAMFIRESCU, locotenent distins
I-IUL SOLDAT
II-LEA SOLDAT
SERGENŢI, CAPORALI, FRUNTAŞI, SOLDAŢI

În garnizoana Bucureşti. Leatul 1886.

Scena înfăţişează „camera" unei cazărmi. În fund o uşă, alături o fereastră ce dă în sală, lîngă fereastră un restel cu arme. În dreapta o uşă ce dă în camera sergentului-major. În stînga, pînă lîngă uşă, paturi soldăţeşti, acoperite cu pături. Deasupra uşii, portretele mm. ll.

La ridicarea cortinei, soldaţii stau în picioare şi spun pe de rost teoria. Sergentul Potroacă, cu o nuia în mînă, ţine tactul.

SCENA I

Potroacă — soldaţii

POTROACĂ: Deciuplina...
SOLDAŢII *(în cor)*: Deciuplina...
POTROACĂ: Melitară...
SOLDAŢII: Melitară...
POTROACĂ: Este...
SOLDAŢII: Este...
POTROACĂ: Sufletu...

SOLDAȚII: Sufletu...
POTROACĂ *(scurt):* Armatii!
SOLDAȚII *(idem):* Armatii!
POTROACĂ *(strigînd):* Gheorghe a Ștefanii!
GHEORGHE: Zent!
POTROACĂ: Vino-ncoace!
GHEORGHE *(venind milităreşte):* Trăiţi, don sergent!
POTROACĂ: Aşa să vine, măi dobitocule?! Nu ştii nici cum să vine-naintea supiriorului, hai?! Ia vezi, că acuma te-nvăţ melităria! Marş la loc!
GHEORGHE *(să răsucească-n călcîie făcînd stînga-mprejur şi se duce la loc zicînd mai-nainte):* Trăiţi, don sergent! *(Dintre culise se aude glasul sergentului-major, care chefuieşte, şi strigăte de: „Vivat, à la votru"[1]).*
POTROACĂ: Gheorghe a Ștefanii!
GHEORGHE: Zent!
POTROACĂ: Vino-ncoace!
GHEORGHE *(ca mai sus):* Trăiţi, don sergent!
POTROACĂ: Aşa te-am învăţat eu, măi idiotule?! Că mă bagi în cremenal! Aşa ştii tu să dai un rispect la un supirior? Prepune că mîine ar veni la cazarmă un grad, să zicem don general, cum te-ai prezenta? Marş la loc! *(Gheorghe se duce la loc milităreşte.)*
POTROACĂ: Vino-ncoa!
GHEORGHE: *(acelaşi joc):* Trăiţi, don sergent!
POTROACĂ: Aha! Acuma ştii!? Car's'zică, numa la general ştii să te opreşti scurt!? Apîi eu ce sînt, mă? Nu sînt tot supirior?
GHEORGHE: Ba da, trăiţi...
POTROACĂ: Nu vorbi! *(Îl loveşte cu nuiaua.)*
SERGENTUL-MAJOR *(dintre culise):* Sergent!
POTROACĂ: Ordonaţi, don sergen-major!

---

[1] Corect: Vivat, à la vôtre — în sănătatea voastră (fr.).

SERGENTUL-MAJOR *(tot din culise și după ce a zis din nou: „Vivat à la votru!“):* Pentru ce nu-l învețiți mai bine cum să se prezante?

POTROACĂ: Îl învăț, don sergen-major, da' nu vrea să-nțeleagă, nu-i deciuplenat!

SERGENTUL-MAJOR *(intră-n scenă; însă, înainte de a intra, se aude din nou între culise: „Vivat à la votru!“)*

SCENA II

Sergentul-major, cei de sus

SERGENTUL-MAJOR *(clătinîndu-se pe picioare):* Ce face? Ce face? E nedeciuplenat? Lasă, că-l învăț eu acuma, să ție minte c-a fost în viața lui melitar! Dumneata ești de vină, că n-ai mînă de fier... cu nuielușa aia nu faci nimica, dom'le! *(Către Gheorghe)* De ce nu știi să te prezanți scurt, mă? Ești un individ! *(Pe ton recitativ.)* Soldatu trebuie să vie militărește, calcă orizontal, adică prependicular, scoate bonetu cu mîna dreaptă, îl trece-n cea stîngă și se oprește scurt, bătînd cu picioru drept în pămînt, iar pe cel stîng aducîndu-l vertical, adică oblig, lîngă cellant. Uite-așa! *(Execută mișcarea și o greșește împleticindu-se. Apoi adaugă repede.)* Rîzi, hai?! Rîzi de supirior!? *(Pe ton recitativ.)* Insulta supiriorului în timp dă pace!... *(Aprins.)* Ce articol e ăsta? Sergent, i-ai învățat?

POTROACĂ: Da, don sergen-major!

SERG.-MAJOR: Apîi de ce nu știi dac-ai învățat? Auzi, dom'le, să nu știe nici insulta supiriorului! Stai că te-nvăț eu!... Luați-l în spinare. *(Soldații nu se mișcă.)* Ce, n-auziți?! Vă faceți n-aude! *(Ia baioneta de la sergent și se repede printre toți lovindu-i. Atunci un soldat ia-n spinare pe Gheorghe.)*

POTROACĂ: Cîte ordonaţi, don sergen-major?
SERG.-MAJOR: Numai zece.
POTROACĂ *(lovind pe Gheorghe):* Una!
SERG.-MAJOR: Ai să-nveţi insulta supiriorului?
GHEORGHE: Iertaţi-mă, să trăiţi, don sergen-majur, că-nvăţ! *(Aceeaşi scenă se repetă pînă la zece lovituri. Din odaia serg.-major se aude: „Vivat à la votru!")*
SERG.-MAJOR *(către Potroacă):* Pentru ce ai mîncat o lovitură?
POTROACĂ: N-am mîncat nici una.
SERG.-MAJOR: Ba ai mîncat! Eu nu sînt beat!
POTROACĂ *(dă lui Gheorghe a unsprezecea lovitură):* Gata!
SERG.-MAJOR *(către Gheorghe):* Acuma ştii? Să-nveţi minte! Ştiu eu pentru ce nu-nvăţaţi voi nimica! Pent' că s-a desfiinţat bătaia din armată! Ia să fie bătaie, să vezi cum aţi mai învăţa! Auliu, mamă! Cînd eram eu răcut, pă 81, ştiu că era meliţie! Acuma-i curată prosteală! Atunci azvîrleai tesacu de zbîrnîia în scînduri şi te punea să-l scoţi cu dinţii. Acuma nu mai e meliţie, nu mai e deciuplină, nu mai e nimic! Săraca bătaie, numa ea v-ar veni de hac... Da' de! Acuma nu să mai bate, acuma e meliţie nouă, de-aia sînteţi aşa de procopsiţi! *(Lui Potroacă.)* Ai o ţigară?
POTROACĂ: Parol n-am, don sergen-major.
SERGENTUL-MAJOR: Care are o ţigară? Să zică prezent!
SOLDAŢII *(se reped care mai de care, se opresc scurt şi strigă):* Poftiţi, să trăiţi, don sergen-majur!
SERGENTUL-MAJOR *(după ce a luat o ţigară de la unul):* Duceţi-vă la loc! *(Soldaţii fac stînga-mprejur şi se duc la loc. Serg.-major dă să intre-n odaia lui. La intrare se opreşte puţin.)* Pă dobitocu ăsta *(arată pe Gheorghe)* să-l pui un ceas cu căţeaua-n spinare! *(Iese.)*

SCENA III

Aceiași, fără serg.-major

POTROACĂ: Haide, gătește-ți amoniția... Ai auzit ce-a ordonat don serg.-major...

GHEORGHE *(își strînge rania, și-o pune-n spinare și trece la ușă cu baioneta la pușcă):* Văleau, mamă... De-amu nu mi-o rămas decît să dizertez!

POTROACĂ: Și nu sta rezemat, că acuma intră iar, și ai dat dă dracu!... Acuma să vă fac nitică tiurie din tragerea-n țintă... *(Pe ton de lecție pe de rost.)* Arma model 1879 se compune din următoarele particule, adică particuler ...Este... ăsta... blocul, adicălea globul, cum e pă la lămbi d-alea frumoaselea; al doilea țeava... adică țeava; al treilea patu... adică... patu pușții, și al patrulea albia... cum ar fi o albie... de! Va s' zică, pă ce cunoști o armă model 1879?

VASILE: Arma model 1879 are... o țeavă, un pat particuler și o lampă.

POTROACĂ: Ce lambă, mă? Ce visezi dă lambă? *(Vrea să-l lovească.)*

VASILE *(ferindu-se):* Un glob dă lampă...

POTROACĂ: Apîi vezi, așa! Globu-i glob și lamba-i lambă... Ce-are a face griva cu iepurele?

UN SOLDAT *(către altul):* Da' unde o fi globu, mă?

ALT SOLDAT: O fi înăuntru, dracu știe!...

UN SOLDAT: Și cum nu să sparge, cînd dă foc?

ALT SOLDAT: Apîi de, e glob cazon!

POTROACĂ: Ce vorbiți acolo, răcanilor?

ÎNTÎIUL SOLDAT: S' trăiți, don sergent, mă-ntreba cum de nu să sparge globu cînd dă foc cu arma.

POTROACĂ: Măăă! O să-mbătrîniți și tot proști o să rămîneți! Cum să să spargă dacă nu-i ordin? Apîi adineauri vă-nvățai deciuplina? Ce este deciuplina?

SOLDAȚII *(în cor și cadențat):* Deciuplina... melitară... este... sufletu.... armatii...

GHEORGHE *(din ușă):* Drepți! *(Soldații își iau poziția.)*

SCENA IV

Locot. Zamfirescu, ceilalți

POTROACĂ *(apropiindu-se de locot. militărește, ține mîna la chipiu pînă ce-și face raportul):* Să trăiți, don locotenent, în timpu sirviciului meu nu s-a-ntîmplat nimic. Toate au mers în cea mai perfectă ordine!

LOCOT. *(salută cu un deget la chipiu, apoi se întoarce către Gheorghe):* Da' ăsta ce-a făcut?

POTROACĂ: S'trăiți, don locotenent, n-a știut insulta supiriorului!

LOCOT.: Cînd ai de gînd să-nveți, mă? Nu vrei să te faci și tu om? Dobitocule! *(Se aude din odaia sergentului-major: „A la votru!")* Da' sergentu-major unde e, mă-nțelegi?

POTROACĂ: E-n camera domniii-sale cu niște subofițeri de la a patra!

LOCOT.: Iar s-o fi apucat de zaifeturi, mă-nțelegi... Eu... de, îi tolerez, mă-nțelegi, că sînt mai manerat, da' o să-și găsească odată beleaua! Prea le face late, și o să se ducă, mă-nțelegi, dracului... Eu... de, sînt manerat! *(Intră în camera sergentului-major.)*

SCENA V

Cei de sus, fără locot.

POTROACĂ: Va s' zică... un glob, o albie, un pat particuler și o țeavă... Ai învățat acuma?

VASILE: Da, s' trăiți, don sergent!

POTROACĂ *(recitativ)*: Pentru a te servi de armă la tragerea-n țintă, o ridici oblig, adică pe... paralel cu pămîntul... și ocheşti prin mijlocul supirior al crestăturii înălțătorului și prin vîrfu cătării... Ia zi!

VASILE: O ridici oblic, adică paralel, și ocheşti prin mijlocu supiriorului. *(Se aude afară gornistul sunînd ruperea rîndurilor de la teorie. Soldații fac o mișcare să se retragă.)*

POTROACĂ: Ho! Ce v-ați pornit? Vă grăbiți, hai?! Parc-ați scăpa din pușcărie! Unde găsiți mai bine ca aici? Cald-cald, învățătură-nvățătură, nimenea nu te bate, nu-ți zice nici dă-te mai încolo... Ce mai vreți? Învățați, măi, că spre binele vostru este!... Cînd v-ăți duce acasă, să știți și voi o vorbă mai ridicală, s-aveți și o învățătură, nu așa, „am plecat vițel și mă-ntorc bou!" Cînd te-o vedea fata lui nea Ion, să să sperie de tine, să gîndească că ești doftur, nu altceva! Uite eu! Ce credeți? Că m-am născut așa învățat?... Armata siriaca! Ea mi-a deschis capu! Ea m-a făcut om cum mă vedeți. Am avut eu, nu-i vorbă, și deșteptăciunea mea particuleră, da' în armată m-am deschis mult.

SCENA VI

Cei de sus, locot.

LOCOT. *(din ușă către serg.-major)*: Va să zică, nu uiți, mă-nțelegi, și-mi trimiți de dimineață... Mai ales nu uita, mă rog ție, Mihăilescule, afacerea aia... Văd că s-a împlinit luna și te faci Gheorghe, mă-nțelegi...

SERG.-MAJOR *(dintre culise)*: ... Nu uit, mîine...

LOCOT. Ei, bonsar, bon amiuzman[1]!...

SERG.-MAJOR *(tot dintre culise)*: Mersi, don locotenent, Las', că facem noi!

[1] Corect: *Bonsoir, bon amusement!* — bună seara, distracție bună (fr.).

LOCOT. *(către Potroacă):* Acum poți da drumul oamenilor de la teorie... Care nu știe, mai aplică-le, mă-nțelegi, constituția militară... Că altfel nu merge, mă-nțelegi. Eu sînt manerat, dar... *(Iese.)*

SCENA VII

Cei de sus, fără locot.

POTROACĂ: Acuma la culcare! Da' mai întîi să vă faceți cizmele ca oglinda, să-mi răsucesc mustața în ele! Nu așa, de-a scăpării, c-apîi... ați auzit ce-a zis don locotenent!... Și să n-aud vorbă, că uite sfîntu arhanghel! *(Arată nuiaua.)* Numa periile să miște! *(Toți se reped și scot din saci cîte o perie de cizme. Vin la marginea paturilor, se descalță și încep a freca.)*

SCENA VIII

Cei de sus, serg-major.

SERG.-MAJOR *(e beat bine. Iese urmat de doi sergenți și un sergent-major, tot așa de beți. Către Potroacă):* Dac-o-ntreba cineva de mine, să vii să mă chemi... Sînt peste drum... Mergem la Marița-n vizită! *(Arătînd spre cei cu raniță-n spinare.)* Pă măgarii ăștia să mi-i ții toată noaptea cu raniță în spinare. Să-nvețe minte că nu să joacă la oaste! Fiecare să-și facă datoria, nu numa eu și altu ca mine! *(Iese cu mantaua pe umeri cîntînd.)*

Ah! Ce fericită-i
Viața de soldat!
El de toată lumea
Este respectat!

(Soldații, care la intrarea serg.-major s-au oprit „în poziție", încep a freca cizmele. Potroacă sucește o țigară.)

(Cortina cade.)

— HAIDE! TRECEȚI la gătit amoniția! A dat orden don general că duminica viitoare vine în inspecție să ne suprinză. Să nu mă faceți de ocară, că-i vai de mama voastră!

— Trăiți, don căprar, da' face inspecție și la micu ichipament?

— La tot.

— Da' noi, care n-am primit încă amoniție, să ne-o gătim?

— Da' ce, mă? Voi sînteți vodă?!

— Ba nu...

— Apăi dacă nu, ce te mai sclifosești?! Și să vă tundeți ca în palmă! Cînd s-o izbi musca, să facă plici!

— Trăiți, don căprar, nu-ș' cine mi-a furat pătura...

— De ce nu știi?

— Pesemne noaptea...

— Noaptea, nexe noaptea! Soldatu e dator să păzească amoniția statului, că de-aia-i soldat! Prepune că ești de santinelă în timp de război; cum o să-ți păzești tu postu dacă nici cînd dormi în timp de pace nu-ți poți ține ichipamentul? Să vii la mine să-ți dau eu o pătură. Am una de prisos... zece lei.

— Am înțeles, trăiți, don căprar!

Căprarul aduce pătura.

— Uite, asta e. Scoate paralele.

— Asta e taman pătura mea.

— Cum a ta, răcane?

— A furată, o cunosc după serie.

— Aha! Ți-ai pus seria pă pătură, ca să zici că-i a ta! Am să te dau în judecată pentru plastografie de pătură împotriva supiriorului... Te-ai dus dracului, băiete!

— Trăiți, don căprar, iertați-mă!

— Să te ierte Ăl-de-sus... Scoate zece lei.

— Înțeleg, să trăiți!

— Haide, fiți gata... Duminica viitoare vine să ne suprinză don general... așa a dat orden... Mă!... vedeți să nu vă piară ceva pîn-atunci, că-i vai de mama voastră! Tîrșoru vă mănîncă!

ȘCOALA REGIMENTULUI

OFIȚERUL:

— Să-ncepem la geografie. Stănică Ion!

— Ordonați!

— Spune-mi, unde sînt polii?

— Trăiți, don locotenent, în lada lu don căpitan casier!

— Nu așa, rătane! *(Arătînd pe glob.)* Uite unu aici și unu colo. Ai înțeles?

— Am înțeles, trăiți! *(Ducîndu-se la loc, către alt soldat.)* De calic ce e, vede numa poli!

Ofițerul:

— Acuma la geometrie. Să-mi spui ce numim unghi drept.

— Trăiți, don locotenent, unchi drept se cheamă că-i frate cu tat' tău.

— Nu așa, mocofane! Uită-te colo în colțu cazărmii; cum se numește aia?

Soldatul *(privind în colț):*

— Butoiașu cu rachiu cazon!

La aritmetică.

— Să-mi spui cît face de 7 ori 15.

— ?...

— Cîtă leafă ai tu pă zi?

— 7 parale.

— Ei? Cît primești pe chenzină?

— Cît dă ordin don sergen-major!

Serviciul în garnizoană.

— Care este datoria soldatului în gardă?

— Trăiți don locotenent, să apere postu contra inimicului!

— Da' dacă nu sînt inimici? Atunci ce apără?

— Atunci... apără de muște pă don căprar cînd doarme!

UN SERGENT-MAJOR

— VASILE!

— Porunciți!...

— Du-te la bucătar și spune-i c-am zis eu să-ți facă niște mîncare particuleră. Vezi, să puie mai multă

ceapă și să nu mi-o facă nesărată ca aseară, că-l dau dracului!

— Da' dacă n-o avea carne?

— Să aibă!...

— Înțeleg, trăiți, don sergen-major.

Și Vasile s-a răsucit „la stînga-mprejur" pe amîndouă călcîiele și a ieșit.

Cînd rămase singur, sergentul-major Guță se așeză pe pat, își scoase bluza, se mai scărpină de cîteva ori și, privind împrejurul lui, murmură: „Ce viață!"...

Tot gîndind însă, simțea nevoie ca să fie mai comod, îl supărau cizmele și ar fi voit să scape bucuros de ele.

— Planton! strigă el.

Peste un minut ușa se deschise și plantonul intră.

Cînd s-a oprit în fața lui Guță, a bătut tare cu picioarele în pămînt.

— Să trăiți, don sergen-major!...

Dar, drept răspuns, acesta se trînti pe pat și întinse piciorul stîng.

Plantonul pricepu...

Se aplecă jos, apucă cu mîna dreaptă de călcîi, cu cea stîngă de vîrful ciuboatei și trase...

— Întinde obielile, să se usuce...

— Înțeleg.

— Și cizmele ia-le și le fă cu vacs. Cînd m-oi scula, să-mi fac mustața în ele. Să fie văcsuite cum îi dracu...

— Da' n-am vacs.

— Să ai!

Plantonul își făcu salutul și ieși.

„Nu mai e meliție, murmură Guță cînd se văzu singur. De spui bucătarului să-ți facă mîncare, îți răspunde că n-are carne, de spui soldatului să-ți văcsuiască ciz-

mele, îţi răspunde că n-are vacs. Şi pentru ce? Pentru că nu mai e cnut[1]".

Se auzi o ciocănitură-n uşă.

— Intră!

Drept, ca un stîlp de telegraf, intră în cancelarie un soldat. Chipeş, cu cîteva fire de mustaţă, el se opri în faţa sergentului-major şi vorba „să trăiţi" trebui să s-audă.

— La ce ai venit, măi băiete?

— Pentru soldă.

— Ce soldă, măi? Eşti nebun?

— Solda mea pe chinzina trecută.

— Da' ce, n-ai primit-o?

— Nu.

— Unde-ai fost cînd am împărţit solda la oameni?

— Am fost... ştiţi că m-aţi trimes domnia-voastră la cocoana Lina de i-am dus nişte cămăşi, obiele...

— Ei! Ei! Nu mîntui odată? Ce te-ai pus să-mi înşiri „micul echipament"? De ce n-ai venit, cum te-ai întors, să-ţi dau solda?

— Da' nu ştiţi că m-a oprit duduia de i-am cărat trei hîrdae de apă, tocmai de la podul cela, ştii, cum mergi pe strada ceea — cum focu o cheamă? — faci la dreapta şi ieşi acolo...

— Nu ştiu nimic. Eu te-am trecut în condică că ţi-am dat-o.

— Da' n-am nici fir de tiutun...

— Nu vroi să ştiu... să ai!...

— Înţeleg.

Soldatul plecă mîhnit.

La rîndul lui, Guţă blestemă păcătoşia în care a ajuns armata din ziua de azi.

„Destulă procopseală, gîndea el; face soldatu ceva, îl bagă la puşcărie, parcă cine ştie ce pedeapsă-i asta!

[1] Bici făcut dintr-o curea de piele rotundă sau dintr-o funie, uneori cu mai multe sfîrcuri prevăzute cu plumb la vîrf.

Să odihnească cîţiva ani de zile de pomană. Unde e bătaia pă care am apucat-o eu? Da' ce dracu? Vasile ăla-şi face de cap astăzi. L-am trimis de două ceasuri după mîncare şi văd că nu mai vine."

Şi începu să strige:

— Vasileeeee!...

Dar Vasile dormea în cazarmă.

Cînd au auzit soldaţii glasul stăpînului, care mai de care se grăbea să scoale pe Vasile.

— Scoală, măi Vasile!

— Mă Vasile, mă!

— Scoal' mă, că te cheamă don sergent-major!

— Unde e? Să trăiţi! Porunciţi! zicea Vasile, care se deşteptase somnoros.

— Aleargă, că-i în cancelarie, dă fuga, că-i foc!

Şi Vasile-şi încheie bluza, trase frumos pantalonii peste cizme, îşi aşează „limba" cravatei, se şterse cu degetele la ochi şi intră.

— Da' bine, mă, ce te-ai făcut? Eu credeam că te-ai pierdut. Unde e mîncarea?

— Mîncarea?

— Ei! Ei! Mîncarea!

— Vine acuma. Am pus-o să se mai încălzească.

— Du-te şi adu-o mai curînd.

Peste cinci minute Vasile se întoarse cu un „capac" plin cu mîncare.

Îl trînti repede pe masă, căci îl frigea şi-şi suflă peste degete.

— Acuma cere un rachiu de la căpraru de săptămînă şi ceva pîine şi pe urmă gătească de spălat.

— Prea bine!

Şi peste vro cinci minute Vasile se întoarse înapoi cu mîna goală.

— Să trăiţi, don sergen-major! Căpraru de săptămînă cică n-are rachiu.

— Cheamă-l încoace. Aidi iute!...

— Don fruntaș Ianache! Don fruntaș Ianache! striga Vasile.

— Ce e, mă?

— Te cheamă don sergen-major. Aide, fuga!

— Porunciți! strigă fruntașul Ianache, care făcea pe căprarul de săptămînă cînd se înfățișă înaintea lui Guță.

— Cum ai îndrăznit, măi pungașule, să-mi spui că n-ai rachiu?... Știi tu că asta e nesupunere și pot să te dau în judecată? Știi, mă?! strigă el, ridicînd glasul mai sus.

— Ba nu, da' rog bunătatea domniei-voastre să-mi dați voie să vă spun ceva.

— Spune.

— Azi credeam ca să vă opresc ca totdeauna un rachiu, două, trei... Cînd colo, a venit don căpitan, a băut trei porții; a venit don locotenent, tot așa, a mai luatără domnii sergenți cîte două porții; domniei-voastre v-am dat pînă acum trei ; de unde să mai iasă? Că eu, de, îl primesc pă țanc, pă număru oamenilor. Dacă dai soldatului porția mai deșartă, cică lăcramă.

— Ei și?...

— N-am de prisos... să trăiți... eu de, v-aș da, da' mai am șapte oameni în gardă, are să vie acuma prăpădiți și are să ceară...

— Nu vroi să știu.

— Da' dacă n-am?

— Să ai!

*

Mînca Guță cu poftă, băuse rachiu cazon și acuma ședea la masă.

— A!... Poftă bună!

— Mersim, poftiți și dumneavoastră!

— N-aveți pentru ce. Noi chiar acuma am statără la masă. Da' veniserăm așa, de un apropont de chef.

— Ce veste-poveste?

— Mergem diseară la „Trei plopi". E o frumusețe! S-a deschis un fel de șantant grozav. A venitără niște șansoniste de-alea particulere, unguroaice...

— Da? Va să zică e ceva îndelecat! Atuncea merg.

— La sigur?

— Ne vedem. Numa să scap de raport. Ne-ntîlnim la „Viţelu cazon".

— Parol?

— Parol!

NEBUNUL

DACĂ NU INTERVENEAM EU, sigur că-l strîngea de gît pe bolnav. Era pe la vremea mesei de seară. Bolnavul era un soldat palid, prăpădit, cu un aer de cadavru. Probabil din cauza boalei nu-i mai plăcea nimic. În fiecare zi găsea cusur la cîte ceva: ori că laptele-i afumat, ori că prea ne dă în fiecare zi carne cu cartofi, ori că i s-a suprimat suplimentul de ciulama pe care i l-a acordat doctorul, în sfîrșit, nu era zi în care să n-aibă de mormăit. Deasupra patului lui, care era alături de al meu, stătea scris: „Bronșită suspectă", și faptul e că-n adevăr tușea foarte... suspect.

În seara aceea iar se plîngea că mîncarea e proastă.

— Las', c-o să mănînci mai bine pe lumea ailantă! îi strigă sergentul sanitar, care îl auzise de după paravan.

Vorbele astea îi făcură rău. Începu să tușească și mai tare, apoi răspunse că pînă la „lumea ailantă" ar fi bine să i se dea mîncare mai cumsecade pe lumea asta.

Dintr-una-n alta, m-am pomenit că sergentul iese de după paravan, se repede la bolnav și începe să-l ia la bătaie.

Dacă nu interveneam eu, sigur că-l strîngea de gît.

Scandalul s-a întors însă împotriva mea. Sergentul m-a raportat că mă amestec unde nu-mi fierbe oala, şi iacătă că intră domnul subchirurg. Era un tînăr de vreo treizeci de ani, îmbrăcat în haine de medic sublocotenent, pentru că făcea pe medicul, dar nu luase doctoratul, ca unul ce nu era încă bacalaureat. Vestit ca om rău, domnul subchirurg era spaima bolnavilor.

Mă luă la cercetare, îi răspunsei că sergentul se purtase barbar; dar nu voia să ia în seamă „mofturile astea". Ca încheiere, mă pedepsi să fiu mutat în „sala de arest" a spitalului.

Sala de arest era o cameră lungă, cu două rînduri de paturi şi plină de bolnavi. Cum toate locurile erau ocupate şi cum însă ordinul nu putea să rămînă neexecutat, mi-au aşternut un mindir pe jos, pe asfalt şi:

— Aici ai să stai!

Sufeream de „cloroanemie foarte pronunţată".

De-abia ieşi sergentul care mă adusese, şi văd că bolnavii se dau jos şi vin la mine.

— De ce te-a adus aici? Dezertor?

Le-am explicat lucrul şi fiecare şi-a reluat locul.

Acuma erau ceasurile zece. Santinela de la uşă se sprijinea cum putea mai bine, ca să nu doarmă, iar bolnavii îşi vedeau de trebile lor. Într-un colţ, pe un pat, erau vreo patru care jucau tabinet; dintre ei, doi erau dezertori, unul nesupus, iar celălalt îşi trăsese un glonţ în mînă ca să scape de oştire. Ceilalţi, unii condamnaţi, iar alţii numai daţi judecăţii, se îndeletniceau să facă mătănii din miez de pîine văpsit.

În sala de arest sînt bolnavi de orice boală. Aceea ce-i adună în sala ceea nu-i felul boalei, ci faptul că sînt arestaţi. Sînt acolo tuberculoşi, sifilitici, răniţi, bolnavi de ochi, de pneumonie şi, în sfîrşit, nebuni.

Mă gîndeam la progresele medicinei în veacul nostru, cînd iată că văd venind spre mine un bolnav de lîngă

ușă. Era un om nalt, galben la față, cu ochii rătăciți și cu un aer de zăpăcit. Se oprește-n mijlocul odăii, fixează tavanul și începe să facă la cruci. Lumina care-i cădea pe față, de sus, îi dădea înfățișarea unui extatic. Bolborosea mereu:

— Sfîntule, cîntă! Cîntă, sfîntule!

Cu toată spaima, îl întreb ce are. Îmi răspunde, făcînd înainte la cruci:

— Eu am un sfînt în cap! Cîntă mereu. Zău așa, un sfînt cîntă...

Îmi spunea toate astea cu o stăruință parcă ar fi vrut să mă convingă. Dar un alt bolnav mă-ntrebă:

— Nu l-ai văzut pînă astăzi?

— Nu.

— Apoi e o halima întreagă! Și, adresîndu-se maniacului, îl întrebă rîzînd: Ce-i, deșcă Matei? Tot cîntă sfîntu?

— Cîntă sfîntu, cîntă... răspunse nebunul.

— Da' nu te temi? Uite, vine don medic cu mașina...

— Uuu! urlă religiosul și începu să se scuture. Apoi începu din nou: Cîntă, sfîntule, cîntă!

Își rotea ochii în cap sinistru, ducea mîna la piept și rămînea așa, rugător, iluminat, extatic, nemișcat, parcă auzea o muzică depărtată.

— Așa-i el! îmi spuse bolnavul de alături. De cînd a dat boala asta peste dînsu, nu mai e om.

— Da' dumneata-l cunoști? Ce are?

— Cum să nu-l cunosc?! Doar tot o pricină am cu el! Am fost într-o companie amîndoi. Poate ai auzit de căpitanu Duilă...

— Să nu-i moară mulți înainte!

— Să-l văz mai rău decît pe Matei!

— Omorî-l-ar șerpii!

Așa întrerupseră bolnavii de prin diferite părți cînd auziră de căpitanul Duilă.

— Cum îți spun, urmă bolnavul, eram într-o companie cu Matei, la Duilă. Bătea de stingea, frigea oamenii cu untdelemn, îi ținea la butuci, îi gonea pîn soare, în sfîrșit, ce să-ți mai povestesc? D-aia am dezertat și eu. Cînd m-a prins, m-a ținut în puterea iernii treizeci de zile la beci, și acuma uite-mă-s! Pă Matei, nu-șt' ce făcuse bietu om, l-a bătut pînă... să ierți... n-a mai fost omu stăpîn pe el... D-atunci aude el sfîntu-n cap! Țiu minte ca azi: pă cînd îl bătea, căpitanul îl înjura mereu de sfînt... Poate că d-aia i-a rămas vorba asta-n gînd...

Eram îngrozit. Stam într-un cot pe mindir și mă durea gîtul tot privind spre tavan. Nebunul vorbea mereu cu sfîntul din cap, pe cînd cei de la tabinet strigau mereu:

— Bravo! Mai pune una la mine! Alt tabinet cu dama de treflă!

*

Toată noaptea n-am dormit. Am ascultat pe unii tușind, pe alții sforăind, pe unii gemînd, pe alții visînd, și am văzut pe nebun sculîndu-se în puterea nopții ca să se-nchine la lampă. Venea tocma-n fața mea, și uneori mă privea așa, că închideam ochii și nu-mi mai simțeam inima bătînd. Se ruga mereu la lumina gazului, care de-abia licărea, aruncînd raze palide pe fețe palide...

De dimineață a venit sergentul-major. Reangajat pe al patrulea termen, scurt și gras parcă n-ar fi trăit în spital, cu un fel de favorite pînă la fălci, roșu la față, pleșuv, sergentul-major era cel mai vechi om din spital. El era la compania sanitară și administra cancelaria.

Se însurase cu spălătoreasa spitalului și de aceea cearșafurile se puneau totdeauna ude pe paturi.

— Nu v-aţi mai săturat de somn? Sculaţi, că acuşica vine vizita.

Pe mine mă cunoştea mai dinainte. Veni la „patul" meu şi începu să-mi vorbească. Mania lui era de a-ţi turna într-una la termeni medicali. Cetise *Mica chirurgie* şi pretindea că ştie mai mult decît toţi doctorii.

— Eu am practică multă, dom'le! Medicina fără practică nu merge.

Şi foarte adesea îşi permitea luxul de a inspecta rănile, de a dezlega bandajele, de a da sfaturi şi mai ales — plăcerea lui cea mare — de a face injecţii.

— Să-i torn eu o ijecţie, ştii, melităreşte! Ce să faci cu sublematu, dom'le?! Trage-i un ijictor cu netrat de argint, să-i scapere ochii! În trei zile ţi-l fac bine!

Îl întrebai despre Matei.

— Ăla de colo? îmi răspunse don sergent-major. Se face! Am văzut eu mulţi d-ăştia! Ca să scape de meliţie, cică sîntără nebuni! Dacă nu-l dă pă mîna mea! În trei zile — gata! Dac-o mai zice el că are sfînt în cap, să-mi razi mie o musteaţă!

Pe la ceasurile zece se produse o mişcare neobicinuită. Sanitari care intrau şi ieşeau, lighene aduse cu apă, vată şi bandaje puse pe masă, paşi repezi prin coridor — toate spuneau că vine vizita.

Uşile se deschiseră de perete, şi apăru un convoi întreg. În frunte mergea un om înalt, cu faţa cruntă, cu o barbă lungă şi neagră, cu mînicile sumese şi cu un şorţ alb dinainte. Era doctorul cel mare, maiorul. În urma lui, cu atitudini respectuoase, veneau tot soiul de ofiţeri, cu atitudini respectuoase. Fiecare avea în mînă o sticlă, o cutie, un pulverizator ori măcar un morman de vată.

Cortegiul se opri la primul pat.

— Ăsta ce are? întrebă maiorul.

— E ăl cu bronchita.

— Aha, ăla de ieri! Pulvis Doweri, ipecacuana, porţia-ntîi, lapte...

La patul al doilea:

— Dar ăsta?

— Adenită inguinală.

— Aha, ştiu! L-am deschis?

— Da, ieri.

— Rămîne pansamentul. Porţia a doua, vin.

La al treilea:

— Ăsta?

— Ulcer veneric.

— Aha! Cauterizare la contravizită. Porţia-ntîi, nici un supliment.

La al patrulea pat se opri mai mult. Aduseră ligheanul, doctorul îşi sumese mînicile mai tare şi începu să dezlege pe bolnav la un picior.

— Mă băiete, mi se pare că te scarpini la picior ca să-ţi meargă mai rău... Îţi place spitalu! O să-ţi dau drumul aşa. Haide, culcă-te.

Doi soldaţi apucară pe bolnav de mîini, alţi doi de picioare, apoi se auzi ţîşnind pulverizatorul.

— Mă doare! Valeu! ţipa nenorocitul.

— Haide, haide, că nu te mănînc!

Şi se auzi încet, ca o scîrţîitură uşoară, cuţitul tăind. Ţipetele creşteau, bolnavul se zbătea în mîinile sanitarilor, apoi scoase numai nişte gemete înăbuşite.

— Porţia a treia, lapte, chiftele! porunci maiorul plecînd la alt pat.

Veni rîndul nebunului. Îl priveam cu curiozitate şi cu frică. Se făcuse mai galben ca-n noaptea cînd se închina. Îi tremura fiecare fibră, toţi muşchii feţei se contractau, dinţii îi clănţăneau, iar cu mîna îşi făcea pe sub plapomă mii de cruci, fricos, pîndind în toate părţile.

— Hei, deşcă Matei, îl întrebă doctorul, cum merge azi? Te-ai hotărît să te astîmperi cu nebuniile, ori tot cîntă sfîntu?

Nebunul avu o mișcare de groază, se strînse mic de tot și tot într-o clipă șopti:

— Cîntă sfîntu!

— Așa? Să vie mașina!

Îl luară de mîini și de picioare, îl lungiră pe masă și-i aplicară mașina electrică. Se auzea un zgomot îngrozitor, ca o roată de piatră învîrtindu-se între curele. Nebunul urla de ridica spitalul în sus. Doctorul rîdea de se prăpădea.

— Mai auzi sfîntu?

Deoparte, sergentului-major îi creștea inima, iar bolnavii ceilalți parcă erau morți.

Cum l-au dat jos de pe masă, Matei și-a făcut cruce:

— Sfîntu! Sfîntu!

*

Mi-au dat și mie drumul, m-am întors în „Divizia medicală" unde n-am mai găsit pe cel cu bronșita suspectă.

M-am uitat lung la pat.

— S-a dus... ast-noapte... acum o fi la otopsie.. îmi spuse un alt bolnav.

— Las', c-are să mănînce acolo mierte-fierte! strigă de după paravan sergentul sanitar.

A treia zi m-am liberat din spital. Mă pregăteam să ies pe poartă, cînd aud în curte larmă mare. Mă duc să văd. Vreo douăzeci de sanitari făcuseră un cerc și priveau. De sus, glasul sergentului-major:

— Să-l ridice de-acolo! Ce stați de căscați gura?

— Ce s-a întîmplat? întreb pe un sergent.

— Ia, nimica toată! Nebunu ăla de la sala de arest și-a dat drumu de pe fereastră.

— Și?

— Și... s-a făcut ciulama pînă jos.

— Nu știu de ce mi se păru că aud la ureche: „Cîntă sfîntu, cîntă!“

Am fugit.

COPIL DE TRUPĂ

— NU SE POATE, cocoană; e prea slab, n-avem ce face cu el.

— Văd și eu, domnule colonel! E drept că-i slab, dar o să se mai îngrașe dac-o fi ținut bine. Ce să mă fac eu cu el! Gîndiți-vă și dv. la poziția mea.

Și cocoana începu să plîngă. Dac-a văzut așa colonelul, s-a îndurat și l-a primit, așa slab cum era.

— Acuma, ghiciți: ce era? Cocoș, curcan sau iepure?

Nu, bietul n-avusese noroc să fie nici una din toate astea. Soarta nemilostivă îl făcuse ceva mai rău, tot ceea ce poate fi mai rău: era băiat.

De un ceas de cînd stătea în cancelaria regimentului, dezbrăcat în pielea goală, tremurînd, expus tuturor privirilor. Doctorul îl examinase, îl ciocănise, îl ascultase și, cu toate stăruințele cocoanei, nu putuse să spuie decît că e slab.

Adevărat, slab mai era! Așa cum ședea, drept, cu mîinile lipite de pulpe, cu pieptul scos înainte, cu ochii închiși mai tot timpul, nu-ți trebuia mult ca să-l confunzi cu scheletul pe care-l avea medicul în colțul infirmeriei. Puteai să-i numeri coastele de la o sută de pași, avea oasele pieptului ieșite diform înainte, beregata-i se zugrăvea oribilă, mîinile-i parcă erau de copil de opt ani, măcar că avea patrusprezece. Și, pe lîngă toate astea, cam tușea — ceea ce îngrija și mai mult pe doctor și pe colonel, care amîndoi cunoșteau deopotrivă medicina.

Cu toate astea, ce vroiați să facă? Biata „cocoană", adică mă-sa, știa și ea că-i slab și nu s-ar fi despărțit ușor de dînsul, căci îl iubea și-i era și milă de dînsul. Însă trebuia. Din patru băieți cîți avusese, atîta-i mai rămăsese: ceilalți trei muriseră la vîrsta de șaisprezece ani — parcă era un făcut. Bărbat-său, fost funcționar, murise și el tînăr, într-o bună dimineață, chiar în cancelaria unde slujea: o bătaie de inimă, un sughiț, și căzuse jos fără să zică o vorbă... fără să lase vreo pensie.

De-atunci, biata femeie, fără neamuri darnice și fără nici o nădejde, a muncit cum a putut — ea, care nu fusese învățată să muncească — și n-a izbutit să-și poată crește copiii. Îi rămăsese o singură speranță: armata. Acolo vroia să dea pe Aurel, copil de trupă. De la paisprezece pîn'la optsprezece ani, băiatul trebuia să slujească statului fără leafă, numai pe mîncare și îmbrăcăminte. Cînd împlinea optsprezece, nu mai era copil de trupă, ci voluntar. Atunci îi venea leafă: șapte parale pe zi. Pe urmă căprar, pe urmă sergent — în trei ani avea perspectivă să capete 30 de bani pe zi leafă de la stat. Tot mai bine decît nimica.

Un căpitan, care se-nrudea de aproape cu răposatul, făgăduise cocoanei că o să ia pe băiat în companie la el și o să-l lase să urmeze la gimnaziu; așa, la optsprezece ani ar fi putut să facă cele patru clase și apoi, peste alți doi ani, să dea examen la Bistrița — în opt ani ofițer!

Ce vis frumos! Pîn-atunci ea se ducea să slujească la un neam, care o primea jumătate ca rudă, jumătate ca-ngrijitoare.

De aceea, vezi, cînd a auzit că-n sfîrșit colonelul se-nduplecă să-l primească, biata femeie credea că-nnebunește de bucuric. I se părea că îl și vede ofițer. Și-n gîndul ei blagoslovea armata. La Mizil, locul lor, băiatul n-avea gimnaziu; la Buzău nu-l putea trimite, pentru că n-avea cu ce îl ține, și iată că armata îi zugrăvea așa de frumos tabloul viitorului.

Mulţumi colonelului, îşi sărută plîngînd copilul, îi strecură în mînă o piesă de cinci franci şi ieşi, nebună de dor, de bucurie, de toate emoţiile pe care le-ncerca sufletul ei.

— Aghiotant, zise colonelul, ia pe băiat şi du-l la compania „Afară din rînduri". Să-l însumeze la ordinar, fără leafă. Vezi şi dă-i hainele alea care au fost ale ălui-lalt... Cum îi zicea?... Petrică Ioachimescu parcă.

— Ăla care-a murit?

— Ăla.

— Am înţeles, don colonel... Vino-ncoa, băiete!

Şi plecară cele două generaţii: unul care făcea miliţie de cincisprezece ani, altul care de-abia începea.

— N-are mult nici ăsta! zise doctorul.

— Parcă eu nu văd? răspunse colonelul. L-am luat ca să-l îngroape statu! Femeie sărmană, mi-a fost milă. Am cunoscut pe bărbat-său...

* * *

Peste un ceas, băiatul era-mbrăcat, însumat şi dat cu serviciul la compania a treia. Slăbuţ cum era, galben, sfios între atîţia oameni mari care înjurau, izbeau şi umblau „milităreşte", el s-a aşezat într-un colţ... şi a-nceput să gîndească.

Era vară, trupa toată dormea în corturi, şi el avea un locşor într-un cort cu un căprar şi cu doi soldaţi.

Acolo, trîntit jos, a privit el multă vreme în depărtare, pe cerul albastru; tot felul de gînduri îi treceau prin minte, acum, cînd se vedea străin între străini; în mintea lui de copil, sărăcia care-l zvîrlise pe paiele din cort, într-o cazarmă cu care încheiase contract de robie pe toată viaţa, se arăta ca o prigonire din partea unei mîini nevăzute. Şi prietenii cu care se jucase nu aveau să mai vie, şi casa lor, săracă dar sigură, nu se mai des-

chidea pentru el, şi mama îl lăsase aici, ca pe un pisoi lepădat într-un maidan.

Cînd a auzit trîmbiţa sunînd prelung şi trist „stingerea lumînărilor", o greutate i-a apăsat pieptul, un nod i-a strîns gîtul şi a adormit plîngînd... în paie!

*

— Scoal', băiete! Scoal', că nu eşti acasă!

Cu vorbele astea s-a trezit dimineaţă, mai obosit de cum se culcase. Dormise rău. Toată noaptea visase visuri rele. I se păruse că mama l-a luat de o mînă şi a zburat cu el departe, peste dealuri şi peste văi, în lumi locuite numai de oameni răi; i se păruse că l-a urcat sus, deasupra unei prăpăstii, şi că, de acolo, i-a dat drumu. Venea valvîrtej, rugîndu-se şi plîngînd, şi nimeni nu venea să-l scape, şi nimeni n-avea milă de el, şi a căzut în fund... şi a murit...

Pesemne visul a fost de vină, că dimineaţa căprarul i-a spus:

— Ia ascultă, mă băieţică, să ştii că n-o să te mai culc cu mine, că toată noaptea dai din picioare şi te frămînţi, parcă ai avea viermi!... Lasă gîndurile. De-acuma, ce i-o fi tatii i-o fi şi mamii!

În ziua aceea l-au scos puţin la slujbă. Căprarul l-a învăţat „întoarcerea capului la dreapta şi la stînga", apoi repede a venit vremea de masă. Cînd a plecat compania pe două rînduri, el era cel din urmă. A venit şi dînsul cu gamela să-şi ia porţia de borş.

— Bucătar, spunea căprarul, dă-i şi puiului ăstuia de melitar o lingură, să guste şi el din ciorba cazonă.

Bucătarul era un român de vreo patruzeci de ani. Fusese „nesupus", îl prinseseră tîrziu, stătuse la Tîrgşor şi acuma îşi făcea oastea la bucătărie.

— Puiule, puiule! Cin' te-aduse aici să-ţi poarte păcatele! Ţi-a fost dragă meliţia, ori n-ai avut ce mînca acasă? ... Ai tată?

— N-am...

— Hei! Uit'te, aşa am eu un fecior! Cin' te puse, tăiculiţă, să te faci catană? Nu intrai mai bine la o meserie? Da' eşti slăbuţ, nu-i vorbă. Rău, rău ai făcut!

Copilul nu răspunse nimica. Îşi luă porţia şi plecă.

Dar pentru ce nu putea să mănînce? Pentru ce se simţea căzînd din picioare şi pentru ce plîngea?

Cum avu un ceas răgaz, luă o hîrtie şi făcu o scrisoare:

„*Mamă dragă,*

Mi-e dor de matale, mi-e dor de casă, mi-e dor de libertate. Nu mai pot să stau aici. De ce m-ai lăsat, mamă dragă, şi nu m-ai dat mai bine la o meserie?

Vino şi mă ia, că nu mai pot!

Al matale supus fiu, care te doreşte şi iubeşte,

Aurel Predescu"

— Ce scrii acolo, băieţică? îl întrebă căprarul.

— O scrisoare.

— Cui? Ăi fi avînd ibovnică...

— Mamii, răspunse copilul roşindu-se.

— Să fii tu aşa şi pă dincolo? Ia să văd.

Şi căprarul, fără să mai aştepte, luă scrisoarea. O ceti, apoi o rupse şi zise duios:

— Să nu mai scrii aşa, drăguţule! De ce să faci mamii sînge rău? Parcă ea te mai poate scoate de aici? Ehe! Cine intră copil de trupă e rob pă viaţă, ori cel puţin pîn' la 21 de ani. Mama nu te-o fi dat ea de voie la oaste; şi ea plînge tot ca tine, da' ce vrei să-ţi facă? Mai bine fă-i un coraj, scrie-i că eşti vesel, că petreci bine şi că te rogi la Dumnezeu să fii sănătos...

Şi căprarul ieşi din cort. De doi ani de cînd era militar nu mai plînsese şi nu se mai emoţionase.

Copilul luă altă hîrtie, îşi şterse şi el o lacrimă, apoi începu:

„*Mamă dragă,*

Află că sînt bine. Îmi place armata şi mă rog la Dumnezeu să fiu sănătos.

Asemenea aş dori să aflu şi de matale, că eşti bine şi veselă.

Al matale supus fiu,

Aurel“

Închise scrisoarea, o puse la cutie şi se-ntoarse în tabără.

La cîţiva paşi de el, căprarul de adineauri muştruluia pe un soldat:

— Aşa te-am învăţat eu, boule?! Ei, bată-te 'Mnezeu să te bată! Te ia mama dracului cînd ţi-oi da un pumn! Marş de-aicea, că apîi vezi... cum sînt eu astăzi, atîta-mi trebuie: să mă scoată cineva din ţîţîne! Doar nu sînt melitar de ieri, de alaltăieri, numai copil de trupă am fost cinci ani!

Întoarse capul şi zări pe Aurel. Căprarul se făcu stacojiu. Aurel plecă; dar în loc să se ducă în cort, se duse drept la cantină.

*

Era duminică. Toată cantina era plină de soldaţi, de căprari şi de sergenţi.

— Dar tu, mă? Ce cauţi aici? Poate vrei un rachiu!

Toţi rîseră de copil, care plecă ochii-n pămînt şi rămase înlemnit.

— Pun rămăşag, zise un sergent, beţiv număru unu, că te-mbeţi dintr-un degetar de rachiu, măi potcă!

— Ba beau şi o litră! răspunse copilul, scoţînd pieptu-nainte cu un fel de trufie, cum văzuse la sergentul-major de la compania a opta.

— Mă! strigară toţi. Auzi mucea! S-a-ntors lumea pă dos. Are să-nveţe copilu pe tat'su să facă copii!

— O litră de rom! strigă copilul, aruncînd pe tejghea piesa de cinci franci.

Toţi făcură tăcere. Cantinierul aduse litra. Aurel o puse la gură şi dintr-o înghiţitură o dete pe gît.

— Încă una! ţipă el.

Şi ochii-i scînteiau, fixîndu-i spre sergenţi, care încremeniseră.

— Nu-i mai da, mă, că-i nebun! strigă un sergent.

— Lasă-l să bea! strigă altul. Să se facă melitar în regulă!

A doua litră fu înghiţită cu aceeaşi repeziciune.

Se uitiseră toţi privindu-l.

— O să te vedem noi acuma cum ai să urci scările pînă sus.

— Eu? Foarte bine! Uit'te aşa!

Şi Aurel luă un aer milităresc, salută pe sergenţi, schimonosi un fel de „stînga-mprejur" şi ieşi ţipînd:

— Un, doi! Un, doi!

Urcă scările cu o energie nebună, ajunse la corturi, trecu de ele şi merse drept înainte, pînă la marginea malului care dedea în prăpastie.

*

A doua zi, vierii l-au adus la cazarmă pachet. Era un fel de carne în care nu se mai cunoşteau nici ochii.

Şi l-au îngropat tot seara, cînd gorniştii sunau rugăciunea.

MOŞUL

AM CUNOSCUT ODATĂ un militar foarte ciudat. Era cu noi în batalion, vorbeam cu el în toate zilele, şi niciodată n-am ştiut cum îl cheamă. Pe el, nu ştiu de ce,

nu-mi venea să-l întreb; iar toţi cărora m-am adresat dedeau din umeri ca şi mine, miraţi şi ei că niciodată n-avuseseră curiozitatea să-l întrebe. Probabil numai furierul regimentului avea norocul să cunoască ghicitoarea asta, pentru că o vedea dezlegată gata în registre.

Încolo, de la maior şi pînă la bucătar, nimeni n-avea habar.

Ba încă şi mai ceva! Măcar că purta la mînă două galoane late de aur, pentru noi el n-avea grad. Şi nimănui nu i-ar fi trăsnit prin minte să-i zică: „Trăiţi, don sergent-major". Să fi poftit să-i zici! Ar fi fost în stare să se facă foc şi pe loc ţi-ar fi răspuns: „Să-ţi crească urechile, băiete!"

Aşa, toată lumea-i spunea „Moşule". Şi ai fi fost în stare să crezi că tot sub numele ăsta era trecut şi-n controale.

Moşul era omul cel mai vechi din batalion. Schimbase ofiţeri peste ofiţeri, apucase soldaţi care ajunseseră acuma căpitani, văzuse schimbîndu-se nu mai ştiu cîţi maiori, şefi de corp, şi privea la toate primenelile şi transformările astea cu un fel de filozofie simplă, care-i era în fire, nu împrumutată din cărţi. „Hei, bădică, roata lumii e afurisită!"

Toate se mutau de la locul lor, toate întinereau ori îmbătrîneau, numai el rămînea cum fusese. Cînd a-nceput să i se zică „Moşule" iarăşi nimeni nu ştia; ai fi zis c-aşa se pomenise el „Moş" de cînd lumea.

Peste el şi peste viaţa lui plutea o taină pe care gîndeai că nici el n-o cunoaşte. De unde era, ce fusese mai-nainte habar n-avea cineva. Atît ne spusese:

— Hei, cocoşelule, cînd m-a luat pă mine cu arcanu, era altă gîscă-n traistă! Eu am apucat pă Pazvante, care mînca omu de viu... Nu-ţi mai vorbesc de Lipan, care striga „creier de cocoş"... ăsta a fost încoa de tot!

Moşul făcea oştire de vreo cincisprezece ani. Şi doar nu era om bătrîn. Să tot fi avut treizeci şi cinci, treizeci

şi şase de primăveri înnodate. Dar, nu ştiu cum şi ce fel, primăverile lui erau cam tomnatice, ba le ieşise binişor bruma prin păr şi prin barbă. Pe ici, pe colo, ghioceii îi mijeau prin cap, de i-ai fi dat ăl mai puţin, să zic, patruzeci şi opt, şi nouă. Unde era şi cam adus de spete, ca omul la vîrsta cînd te pleci spre groapă, unde mai avea şi mersul agale, puteai să juri că se apropie de cincizeci în toată legea.

Da' ce om! Uit'te: mi-l aduc aminte ca astăzi. Regulat îl vedeai prin curtea cazărmii cu mîinile la spate, ori ciugulindu-şi bărbuţa, şi n-ai fi bănuit cît cucu că-i militar, şi încă de-ai lui Pazvante, dacă n-ai fi zărit mondirul cazon pe el!

Era şeful gorniştilor. De dimineaţă pornea cu „puii" la instrucţie şi nu se-ntorcea decît la vremea mesei. Apoi, după masă, iar aşa. Şi, cît ţi-i ziulica de mare, auzeai sunînd goarnele pe maidan. Un lucru ciudat: cînd mergea în fruntea gorniştilor şi mai ales în fruntea batalionului, i se însenina faţa. Nu mai era îndoit de spete, mustaţa şi-o ridica în sus şi făcea nişte paşi de credeai că o să cufunde pămîntul. Gorniştii lui erau ăi mai vestiţi în toate garnizoanele pe unde trecuse.

El compusese marşurile alea după care soldatul calcă „scurt" şi apăsat fără să vrea. Gorniştii ăilalţi îndrugau ca de mort!

— Ăla-i marş? Parcă-i de cavalerie! Mă mir că nu cîntă de nuntă!

Şi doar oameni erau şi ăia. Numai vezi că avea Moşul un fel de „manelă" a lui aparte. N-ai fi auzit vorbă proastă din gura lui! Ori să pedepsească el, ori să bată — „cum aud că obicinuiesc alţii" — ferit-a sfîntu! Moşul se uita la gorniştii lui ca la nişte pui, şi să fi văzut numai că se leagă cineva de dînşii! Aşa moş cum era, se înfuria de credeai că intră dracu-n toţi.

Uneori mai lăsa pe oameni să se mai odihnească şi ei, că, mai ales la început, la toţi le plesnesc buzele din

pricina goarnei. Dar de departe, cînd vedea că vine maiorul, îl auzeai:

— Haide, mînzule, daţi zor, ţaică, daţi zor! Că, uit'te, vine Ghiuju!

Ghiuju: aşa zicea el în loc de „don maior". Apoi zîmbea, se uita la berbecul batalionului, care se ţinea grapă de el peste tot, şi-i spunea:

— Scoal', Ghiță, scoal', că vine stăpînul ăl mare!

Însă Ghiță îl privea cu ochii lui leneși și cuminți, că el nu cunoștea alt stăpîn și alt frate decît pe Moșu. Amîndoi erau stîlpii batalionului, amîndoi mergeau în frunte, amîndoi mîncau și amîndoi dormeau.

— Vezi?! zicea Moșul! Nu l-aș da pe Ghiță să știu de bine că mai îmi dă o primă!

Și cum iubea pe Ghiță, așa iubea pe toți oamenii. Nu cunoștea pizma, nu avea vrăjmași și nici fudul nu era.

Cînd vedea cîte un voluntar mai mititel, Moșul se uita la el ca la un copil și-i spunea cu dragostea lui originală:

— Mă, cîta melităroiu de mare! Da' o să poți ține pușca, tăticule?

Ori, dacă te vedea trist, numaidecît te întreba:

— Noroc, taică! Merge cătănia? Maica Dom'lui într-ajutor!

Altădată îl pofteai la cantină. Nu te-ar fi refuzat nici în ruptul capului, măcar că nu-i plăcea băutura. Intra și comanda:

— He, un șpirț, un macmahon, mai multă gazoasă!

Asta era viața lui: prieten cu toți la cataramă și voie bună.

În vremea din urmă nu mai avea voie să sufle din goarnă, nici să alerge, nici să ridice greutăți. Îi venise boala de acolo că prea suflase mult.

— Acuma să mă iau de mînă cu Ghiță, zicea el, și rîdea chiar de boală.

Însă nu vorbea decît de anul pe care-l mai avea de slujit.

— Cum l-oi împlini, mă duc. Și, mai cu pensioara, mai cu părăluțele strînse, deschid și eu o cîrciumioară... Hea! Pentru bătrînețe e destul.

Nu trecuse nici o săptămînă de cînd ne spusese vorba asta, şi auzirăm într-o dimineaţă vestea groaznică: a murit Moşul!

— Da! dom'le! zicea aghiotantul. L-a găsit căpraru de la gornişti întins pe pat, fără suflare, cu ochii închişi, ţeapăn, mort — ce mai încoace-ncolo? Berbecu stetea la căpătîi şi urla. Cînd a văzut că pun oamenii mîna pe Moşu, s-a suit şi Ghiţă cu două labe pă pat. Săracu dobitoc! Vezi dumneata? Parcă vrea şi el să ajute, ori să vază măcar ce s-a întîmplat...

— Şi de ce a murit? Nu se ştie?

— De! Doctoru zice că i s-a rupt o vînă. Ştii că el suferea, sărmanul!...

A doua zi, cînd l-a-ngropat, l-au trecut pe la cazarmă. Tot batalionul era în poartă, ori pe la ferestre, ori pe zid... Bietul Moş mergea cu picioarele-nainte pe drumul de apoi. În urma lui, că era într-o duminică, o mulţime de ofiţeri, de soldaţi şi de sergenţi. Gorniştii nu mai cîntau „scurt". Era un cîntec de jale, care-ţi trecea prin inimă ca un ţipăt de durere.

Iar doliul, la căpătîi, îl ţinea Ghiţă, singurul frate. Şi nici nu s-a mai întors la cazarmă: o fi putrezit pe cîmp!

PAPĂ-LAPTE

L-AM CUNOSCUT ÎN ŞCOALĂ.

Învăţa în toţi anii bine şi pururea era *monitor general.* Dacă zicea dascălul albă, albă zicea şi el.

Dar avea, ce e dreptul, și autoritate. El scotea la *lecție*, el oprea la *arest*, el bătea la palmă, el punea note, în sfîrșit, el era *alfa* și *omega*. Dascălul — popa Burtea — dacă *asculta* și el la un an o dată un băiat, se făcea gaură în cer. El, cu slujba bisericească, cu parastasele, cu morții și cu născuții, de-abia avea vreme să vie ca să iscălească în „condica de prezență"!

Și ce mai balamuc era în lipsa popii!

Băieții făceau pocnitori de hîrtie, alții jucau la țintar, alții azvîrleau cu *stele fixe*... în sfîrșit, cîte comedii toate le trăsneau prin cap, toate le făceau.

Se căznea bietul Papă-Lapte să-i astîmpere, dar unde era chip?! Băieții-s tot băieți! Parcă ei știau folosul ce iese din instrucțiune (cum zicea popa)? Aș! Gîndul lor era vecinic țintarul, poarca, zarzările de peste gard și, cum spusei, toate comèdiile de pe lume.

Dar, în sfîrșit, nu se poate *nivelarea inteligențelor*.

Papă-Lapte era omul care-și cunoștea nobilul scop al creațiunii omului pe pămînt.

Nu este adevărat că omul e destinat a fi regele dobitoacelor? (Vedeți că și la dobitoace e *monarhie!)*

Și să vedeți că a și ajuns unde dorea.

Cu toate că pe atunci era în clasa a patra primară, Papă-Lapte mîncase optsprezece Paști. Ce i-a venit lui într-o zi prin gînd, n-a mai vrut să învețe carte.

Sfîrșise examenele cu succes, ieșise *primul*, și ar fi vrut să se facă orice, numai filozof nu.

Ce s-a gîndit el, ce s-a răzgîndit, a intrat în armată.

Bucuria băieților era la culme că au scăpat de *domnul monitor*. Dar, nu-i vorbă, le-a venit altul peste cap, mai al dracului poate decît Papă-Lapte.

Asta era știut. Cîți așteptau cu gura căscată să-i ia locul!

Nu e treabă mare să capeți asemenea slujbă.

Un curcan sau o gîscă și cîteva dramuri de.. supunere oarbă te fac cel mai fericit dintre muritori!

Așa e lumea!

*

De cînd s-a făcut militar, n-am mai auzit nimica de Papă-Lapte.

Parcă nu fusese de cînd lumea printre cei vii. Îl uitasem, și cu el uitasem pe mulți, uitasem copilăria senină, jocurile fără grijă, poveștile, țintarul... tot.

Nu mai eram copilul de ieri.

Nevoile mele proprii mă făcuseră să uit păcatele altora, și adesea, cufundat în mizerie, mă gîndeam la copilărie ca la un vis ce pierise.

Desigur, atunci nu-mi mai aduceam aminte de Papă-Lapte, nici de teoriile popii. Vedeam numai plăcutele ceasuri cînd mă jucam cu „colegii", zilele de liniște, plimbările la grădină, în sfîrșit, toate care astăzi nu mai sînt!

Uitate pentru totdeauna trebuiau să fie zilele astea și, în balamucul gîndirilor care mă frămîntau acum, de-abia cîteodată o lumină slabă se făcea: copilăria se arăta frumoasă, cum a fost în adevăr, dar barbarul prezent o acoperea cu zdrențele mizeriei reale, cu lanțul greu al deznădejdii.

*

În gimnaziu am dus-o cîtva timp: dar o dată mi s-a înfundat.

N-au mai putut să mă sufere, și *Spaima găinilor*, directorul, m-a dat afară, parc-ar fi fost școala lui.

Ei, acum ce te faci?

De *împărțit averile (?)* nu e chip.

Să te faci slujbaș, adică măturător la primărie, îți cere bacalaureatul.

Tocmai atunci cînd mă gîndeam la ce e de făcut, mi-am adus aminte de Papă-Lapte.

M-am făcut şi eu soldat.

Voluntar îmi ziceau toţi, şi asta numai pentru că toţi erau miopi.

Cum? Eu voluntar? Voluntar? Cînd eşti pus între ciocan şi nicovală?

Voluntar? Cînd vii de nevoie?

O, dacă toţi voluntarii au venit ca mine, atunci ştergeţi cuvîntul acesta din dicţionare!

Ziceţi: *nevoit!*

Dar cum am venit, de voie, sau de nevoie, am suferit şi eu ca toţi ostaşii, am fost şi eu înjurat, ba poate am înjurat şi eu cînd am avansat.

De multe ori poate am închis în inimă simţirile oamenilor, am uitat principiile pentru care am fost gonit din şcoală, am nesocotit tot şi am lovit în soldat, tovarăşul meu de nevoie şi suferinţe. Să-şi bată joc cine n-a fost ca mine soldat! Dar să mă plîngă şi să afurisească păcătoasa alcătuire a societăţii acela care, ca mine, a stat închis ani întregi în(tre) zidurile umede ale cazărmii, uitîndu-şi doruri şi plăceri, stors de puterea de a cugeta, schimbat în dobitocul cel mai tîmpit, corupt şi împietrit!

O! Mijlocul[1] m-a schimbat numai puţin.

Alţii o păţesc mai rău: vin oameni cu simţire şi ies... nişte păpuşi îmbrăcate în haine de zece feţe, cu creierul corupt de supunere şi ascultare, cu inima împietrită de obiceiul de a vedea zilnic tablourile cele mai înjositoare, cu simţurile amorţite, fără ideal şi fără ţintă.

Eu nu sînt încă aşa de plîns.

---

[1] În textul de faţă are înţelesul de: mediu.

Deunăzi mă dusesem la un prieten din alt corp.

Tocmai răsfoiam cîteva gazete, cînd auzii alături un glas care-mi părea cunoscut:

— Așa, măi sergent, să știi tu cu cine ai a face! Ce te fudulești tu cu cartea? Eu n-am învățat decît patru clase primare, după aia am intrat în armată, m-am purtat bine, am dat ascultare șefilor, că de asta sînt șefi, am fost protejat și iubit de toți și azi sînt locotenent. Locotenent, mă, pricepi? Locotenent! Dar cum am ajuns aici? Ți-am spus: numai prin purtarea mea!

După ce a spus vorbele astea a intrat în cazarmă. Cînd a deschis ușa, s-a găsit drept în fața mea.

„Papă-Papă-Papă-Lapte!" vrusei să strig, dar instinctiv mîna mi se duse la coifură și murmurai:

— Să trăiți, domnule locotenent!

A pus și el un deget la chipiu și a trecut înainte.

TÎRÎIE-BRÎU

E FRUMOS TABLOU noaptea în cazarmă.

Raniţele aşezate pe poliţe într-o linie; cizmele la marginea patului, iarăşi aliniate, îţi prezintă un front de ciobote admirabil; soldaţii culcaţi în paturi tot într-o linie te fac să crezi că eşti într-un spital.

Nici un zgomot nu întrerupe tăcerea asta adîncă.

De-abia cîteodată plantonul mai face cîţiva paşi pentru ca să nu adoarmă, căci ştie ce pedeapsă îl aşteaptă cînd domnul Morfeu ar avea poftă să-l strîngă în braţe şi să-i dea sărutarea lui Iuda.

Mai auzi iarăşi un oftat adînc, cîte o vorbă neînţeleasă, în sfîrşit, zgomote mici, care se pierd în văzduhul ciumat.

Eram doi sergenţi în plutonul întîi.

Camaradul meu era un june cu pretenţii colosale. Se credea — săracul — cel mai *prima* dintre undrofiţeri.

Cine ştia ca el frontul! Ce vrei, era în stare să-ţi *isplice*.

„Şcoala de soldat", „şcoala de companie", „şcoala de batalion" pentru dînsul erau fleacuri. Dar, ce-i dreptul, avea de unde să le ştie: nenorocitul slujea ţării de vreo duzină de ani. Îşi făcuse termenul, se liberase, stătuse cîtva timp pe acasă şi, în sfîrşit, tot la oaste s-a întors.

Ce vreţi? Îi venea greu să se facă hamal, el, care avea în companie zece ordonanţe! Slujbă nu-i dădea guvernul, de muncit — cum spusei — nu *putea*, căci avea şi el *ambiţ*, în scurt era *deşcă* şi, pe lîngă el, toţi erau *răcani*.

Cît pentru *tiurie*, o ştie de minune.

Să-l fi auzit cum spunea „jurămîntul" pe nerăsuflate. Parcă era dascălul Năstase de la biserica Sf. Spiridon.

Pentru asta, vezi, îl iubeau toţi.

El ştia ce e mare şi ce e mic.

N-ar fi călcat un ordin de ar fi ştiut că moare.

Zicea şeful: „Săi în puţ", el sărea bucuros.

Asta era pentru cei *mari*.

Cu cei *mici* nu era tot aşa.

Aici se schimba politica.

Cum se supunea el la unii, aşa voia ca şi alţii să i se supuie lui.

Doar aşa zice şi reglementul.

Altfel, cum ar putea exista armata?

De cum vine soldatul în cazarmă, nu i se spune vecinic că: „armata fără disciplină ar fi o adunătură de oameni periculoşi societăţii?“

Şi am zis că Tîrîie-Brîu — aşa l-a botezat naşul său—ştia *tiuria.*

Astea-i sînt darurile, titlurile şi podoabele sufleteşti.

Ca fizic e tot aşa de talentat: închipuiţi-vă un om nalt, bine făcut, cu pieptul înainte (atitudine militară), cu mustaţa ridicată sus şi unsă cu vax.

Unii îi ziceau:

Mustăcioara lui,
Pana corbului,

dar alţii îl parodiaseră:

Mustăcioara lui,
Coada porcului.

Dar ce mai vorbesc eu de ale trupeşti?

Era *militar* în toate.

Fusese şi în campanie... în contra căruţaşilor din Brăila.

Parcă-l aud şi acuma zicînd: „Slută lighioană e ţăranul! Nu să mai mulţumeşte niciodată cu ce-i dă Dumnezeu! De-aş putea să omor barim vreo zece, şi mai cu seamă pe ăla care îi aţîţă!“

Cîţiva camarazi mai de treabă rîdeau de el; numai eu ţin minte cît l-am plîns. Parcă el era de vină dacă era aşa de prost!

Ar fi vrut şi el să se ilustreze, că doar l-or face sergent-major!

Păcătoasă societate, în care ucigaşii sînt plătiţi cu slujbe şi cinste!

Păcătoasă școală, care te învață a fi hingher!
Dar, vorba italianului: „*Così va il mondo, bimba mia!*“[1]

*

Acum, cînd cunoașteți pe camaradul Tîrîie-Brîu, să-l lăsăm în uitare, învelit în pătura trufiei deșerte și a neștiinței.

Era noapte.

Sunase de mult „stingerea lumînărilor“, și eu adormisem cetind niște „armonii economice“.

Țiu minte și azi ce visam: părea că eram la horă... Prodănescu, Moralescu, Mavrichi, poetul cu ochelarii cîntați, cel cu flori de pe Carpați și alții, care fac gloria secolului al nouăsprezecelea, *nutreau devotamentul* că colaborează pentru *bătuta*, și tocmai auzeam pe unul strigînd... cînd mă deșteptai din pricina unui zgomot.

— Iertați-mă, să trăiți, domnule sergent, strigă un biet soldat.

— Ai să mai dormi? răspundea cunoscutul Tîrîie-Brîu.

Mă sculai în sus și privii: plantonul, descins, dezbrăcat aproape în ținuta moșului Adam din poveste, stătea smirna și Tîrîie-Brîu, în papuci, cu baioneta în mînă, îl moraliza.

Nu mai putui răbda:

— Dar de ce bați soldatul, camarade?

— Ce-ți pasă? L-am găsit dormind fiind de planton. Mai bine e să-l dau în judecată?

— Fă ce știi!

Ce puteam eu face? Trebuia să privesc cum mizerabilul, setos de bătaie, aplica loviturile cele mai sălba-

[1] Astfel merge lumea, copila mea! (it.).

tice unui nenorocit soldat care nu-şi putuse stăpîni somnul.

Să mă cert cu el, ce foloseam?

El era mai *vechi* ca mine şi trebuia să tac.

Cînd m-am sculat de dimineaţă, am găsit cîteva picături de sînge pe jos...

La zece ceasuri, cînd a sunat de vizita medicului, m-am dus cu soldatul ca să-l examineze.

Erau mulţi bolnavi.

Doctorul îi striga pe rînd.

— Gheorghe Stan!

— Prezent!

— Ce ai, mă?

— Mi s-a umflat un picior.

— Dă-i o *salamar.*

— Gavril Ion.

— Prezent, să trăiţi, domnule medic!

— Da' tu ce ai?

— Mă doare în chept; tuşesc.

— Dă-i o *chilină.*

— Am mai luat *chilină*, dar nu mi-a făcut nimic...

Venise rîndul plantonului.

— Dar tu, măi?

— Mă ia cu ameţeală, mă doare cheptul; nu mă ţin picioarele...

— Nu-l vedeţi că-i beat?

— Nu-s beat, să trăiţi...

— Să-i oprească o jumătate de pîine şi să-l gonească un ceas la *ploton de pedeapsă!* Apoi adresîndu-se către mine, care eram de săptămînă: Ai înţeles, domnule?

— Înţeleg!

REZERVISTUL

CÎND A SUNAT „rezerva", socoteai că te găseşti în iad...

Ţipete, urlete, strigăte ieşeau din piepturile soldaţilor, de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap decît să-i mai asculţi...

Aruncau capelele în tavan, le călcau în picioare şi strigătul „raita, măi!" răsuna din toate unghiurile cazărmii, unde altădată predomnea disciplina cea mai îndobitocitoare. Nu mai cunoşteau rezerviştii nici pe *superiori*, nici legile care-i ţineau altădată îngenuncheaţi sub piciorul lor vînjos.

Se schimbaseră cu totul: îi vedeai cu ţigara în gură în faţa gradelor, pe care îi acopereau cu roatele unui fum puturos de zece parale pachetul.

Parcă nu mai fuseseră militari de cînd lumea.

În sfîrşit, armata, care îi îngrozise atîta vreme, armata, care-i făcea să tremure sub pumnul celui dintîi gradat venit, armata, care-i tîmpise cu supunerea oarbă, armata o făcuseră, şi acum erau scăpaţi de ea.

În sfîrşit, n-aveau să mai audă de teorie şi instrucţie, n-avea să mai fie cine să-i bată, scăpaseră de toate nevoile.

Pentru ei, care nu se gîndeau mai departe, le era destul că se vedeau slobozi, şi ideea că nu mai au să audă de disciplină îi făcea să scoată strigăte de bucurie.

Priveau recruţii cu jale la rezervişti, şi pentru ei această veselie a liberaţilor nu era un semn bun; pentru ce se veseleau ei atît, parcă scăpaseră din puşcărie? Ce? Nu e fericită viaţa de soldat? Cum? A minţit popa, a minţit primarul, au minţit cu toţii cînd le-au spus că cea mai mare plăcere este a fi oştean? Au minţit?... Şi bieţii recruţi, privind la rezervişti, nu puteau decît să vadă în viitor tortura de a căreia scăpare se bucurau rezerviştii...

Îi vedeai pe unii ştergîndu-şi o lacrimă, ce se furişa printre gene, cu dosul tunicii, pe alţii ţinîndu-şi răsuflarea ca să nu plîngă, şi cei mai mulţi, cu feţele tîmpite, priveau cum priveşte vita adusă la tăiere.

O! Era mare distanţa dintre recruţi şi rezerviştii!...

Ei, care abia intrau în focul nestins, rezerviştii, care scăpau!

Şi, privindu-se unii pe alţii, păreau că inimile lor simt această deosebire, păreau că toţi sînt fraţi...

Au şi ei simţire aceşti ţărani cu hainele murdare, cu privirea sălbatică, cu părul în dezordine, dar astă simţire nu se arată decît într-un chip cu totul deosebit de cum sînt plăsmuite dramele hotărîte a ne impresiona mai mult prin artă, prin decoruri decît prin adevăr...

— Mai rămîi sănătos, leat! zicea rezervistul Budică unui recrut. Servici uşor şi liberare uşoară!

— Mergi sănătos, deşcă!...

Şi nu se îmbrăţişară, nu se aruncară unul în braţele altuia, nu umplură cazarma de suspinuri şi bocete, dar inimile lor vorbeau în tăcere, vorbeau limba dragostei curate.

Erau din acelaşi sat.

Şi cînd s-au despărţit ce se petrecea în inima lor?

El, Budică, rezervistul, săltînd de bucurie că avea să-şi mai revadă părinţii, că avea să mai ciupească fetele la horă, că avea să mai *cinstească* la cîrciumă vreun pahar de „vitriol", de rachiu, că avea să mai îşi vadă vaca cea bălţată, cîinele cu care se deprinsese şi pe care nu-l alunga decît cînd îl lătra noaptea...

Recrutul, cu inima strînsă de durere, se gîndea la casă, care rămăsese pe mîini străine, la fete, care aveau să joace fără el, la flăcăi, care singuri îl vor înlocui cu plăcere... la biata oaie, pe care nu va mai fi cine s-o îngrijească...

Şi inimile lor plîngeau, dar una era lacrămă de bucurie, cealaltă de durere.

— Ah! De m-aş face mai iute acasă!

— Dar eu de aş scăpa mai curînd de miliţie!...

— He! he! Mai ai de furcă, măre băiete! Eu am făcut şase ani, şi uite-mă de-abia scăpat.

— Cum şase ani?

— Da, bine. Trei ani sînt *leglimentar* şi trei ani am fost *condimnat* pentru un pustiu de căprar...

— Cum asta? Ia spune şi mie!

— Ţi-oi spune şi ţie odată, cînd ne-om vedea acasă...

— He! dar cine ştie de mai trăiesc pîn-atunci!

— Ei veni tu în *conced*...

— De ce nu-mi spui istoria cu căprarul?

— Ţi-o spun, dar mi-e să nu dea „adunarea". Ascultă. Tu ştii pe Marin al lui Gheorghe Ungureanu.

— Ştiu.

— Ei? Ştii că avea un ficior la jandarmii călări...

— Ştiu.

— Îl mutase de acolo la noi în reghiment. Acuma, într-o zi îmi aduce mie o scrisoare şi lui una. Vezi, uite că parcă se nimerise. Noi steteam deoparte şi ne ceteam scrisorile, că ştii că eu ştiam de acasă carte. Cum ceteam acolo, numai hop! şi căprarul. „Ce faceţi voi, măi?". „Ia, ce să facem, să trăiţi, don căprar! Ia, cetim şi noi, că ne-a venit hîrtie de acasă."

Dar el, nici una, nici două, că de ce nu trecem pe două rînduri cu toată lumea, că are el poftă să facă *ispecţie* la... zău aşa! Şi *acolo* îţi face *ispecţie*. Parcă-s doftori ei. Nu ştiu ce-i mai spusei eu, ca să cetim scrisoarea, că nu ştiu ce, el unde scoate baioneta şi începu a ne croi.

„Să trăiţi"... El, aş! Dădea parcă pusese ceva acolo. Nu mai putui să rabd, şi ţi-l înşfăcai de după ceafă. Am gîndit că moare în mînă la mine. Scosese limba de un cot.

Cînd i-am dat drumul din mînă, socoteai că nu era om.

Nu e vorbă, s-a făcut el bine pe urmă, dar tot pe mine m-a dat în judecată. Am fost la judecată taman în ziua de

Sîn Pietru, și cum îi mîine ne-am judecat. Era un colonel de căciulari. Al dracului român!

Și așa, vere, făcui șase ani din pricina scrisoarei aleia, că de nu era, nu se întîmpla nimic. Am păstrat-o și eu, și de cîte ori mi-aduc aminte de ea, mereu o cetesc.

Ia uite-o: s-a făcut ferfeliță.

Și Budică ceti scrisoarea:

„*Scumpul meu fiu,*

Mai întîi de toate doresc ca mica ipistolă să te întîmpine în momentele cele mai fericite ale sănătății matale, cît despre noi, vei ști că din mila Creatorului sîntem sănătoși dimpreună cu vitele și frate-tău Toma.

Pe văru-tău Niță al lui Toader cică are să-l ia la sorți, dar el să cere la căciulari.

Află că porumb nu s-a făcut decît puțin, și tot nu m-am plătit încă de datorie la coconul Grigorie.

Despre parale vei ști că nu pot să-ți trimit decît cinci franci. Mai ai puțină răbdare, că bun e Dumnezeu...

Știu că trebuie să fie greu acolo între străini, dar nici noi nu avem alt chip.

Alta nemaiavînd ce să-ți scriu, rămîn al d-tale părinte voitor de bine,

Vasile Budică“

— Dar bine, deșcă, n-ai putut să lăcrămi la alții mai mari?

— He-he! Slabă nădejde! Nu-i cunoști tu pe șefii noștri! N-ai chip să le spui lor nevoile tale. Trebuie să te duci întîi la cel de te-a bătut, să-i ceri voie, pe urmă la căprar, la sergent... și așa mai în sus, pînă la cel din urmă. Dar vorba aia: „Pînă la Dumnezeu te fură sfinții!“

— Apoi ce e de făcut?

— Să-ți spun eu.

Dar deodată se auzi cornul sunînd „adunarea rezervei“.

— Nu mai am vreme, zise Budică. Plecăm.

— Apoi multă sănătate la alde taica...
— Să rămîi sănătos!
— Cale bună!
Și-și întinseră mîna.
Erau prieteni.

MARȘ-MARȘ!...

ESCADRONUL era la instrucție.

Căpitanul Pazvante, chipeș și poruncitor, comanda în *persoană*, căci peste o lună avea să fie inspecția generală.

— Escadron, înainte-*marrrș!*

Și escadronul pornea, caii aliniați, fără să iasă unul înaintea altuia măcar cu un deget.

Dintre toți, Gheorghe Ion, recrut din anul acela, călare pe o gloabă vînătă, rămînea mereu în urmă și strica *ranjirul.*

— Gheorghe Ion! tuna glasul căpitanului, nu strica frontul, că-ți stric capul de pietre!

Și Gheorghe Ion tremura, se îngălbenea, înfigea pintenii în burta gloabei, o strîngea cu pulpele; dar gloaba tot în urmă rămînea.

Și iarăși se auzea glasul de Pazvante al căpitanului Pazvante:

— Gheorghe Ion, strînge-n pulpe, că-ți strîng gîtu!

Gheorghe Ion strîngea de gîndea că-i intră pulpele în carnea gloabei. Pintenii se roșiseră de sînge.

— Escadron-*stăăăăi!*

Escadronul se opri; între Gheorghe Ion și tovarășul din față rămăsese loc de încă doi cai. El se încerca să se apropie cu încetul, să nu-l vadă căpitanul.

Îl văzuse.

— Cînd am zis „stai", să stăi, că-ţi stă moartea în faţă! Şi căpitanul se apropie de dînsul. De ce nu mergi bine, răcane?

— ?!

— Vorbeşte!

— Trăiţi, don căpitan, nu merge...

— Nu vorbi în front, soldat, că-ţi iese vorba pă nas odată cu sufletu! Şi pumnii căpitanului răsunară sec în fălcile slăbănoage ale lui Gheorghe Ion. Nu-ţi place calu? Las', că-ţi dau eu unul să-ţi placă! Şi după o pauză:

— Vacmistre! Să aducă pe Brutus din grajd!

Într-un minut, Brutus sosi.

Era un cal nenvăţat, care zvîrlea şi pe care nimeni nu-l putea încălica. Pîn-acum şchiopase doi soldaţi.

— Haide, Gheorghe Ion, încalică pe remont!

Cu greu, Gheorghe Ion încălică.

— Să te văd acuma, să faci singur instrucţie. Marş-*marrrrş!*

Călăreţul porni.

Brutus ridică picioarele dinapoi, îşi umflă nările şi Gheorghe Ion căzu la pămînt.

— Încalică, soldat! strigă furios căpitanul.

Pentru a doua oară Gheorghe Ion încălică. Brutus sări iarăşi, călăreţul căzu din nou la pămînt.

— Ce? Eşti mămăligă? Încalică iar, dobitocule!

Şi recrutul iarăşi încălică, Brutus porni în goana mare sub loviturile de cravaşe ale căpitanului.

Deodată, calul se ridică furios pe picioarele dinapoi, făcu o săritură, încă una şi o porni într-o goană desperată, tîrînd cu el pe Ghearghe Ion, care rămăsese cu un picior în scară.

*

Trecători! De vă abateţi vreodată pe bulevard, daţi un ban cerşetorului din colţul stradei.

El are un picior tăiat şi se numeşte Gheorghe Ion.

INSTRUCȚIA CAZONĂ

SÎNT OAMENI care n-au avut păcatul să fie catane. Aceştia nici habar n-au de ce frumuseţi se petrec în cazarmă, acest sanctuar al *deciuplinei* — al ghionturilor.

Cazarma are o-ntreagă literatură a ei.

Acolo se fabrică cuvinte, pentru că ţivilii sînt aşa de proşti, încît n-au putut inventa vorbe şi pentru *melitari*.

Acolo se găsesc obiceiuri necunoscute în lumea dinafară şi despre care sociologii n-au spus încă nimic — pentru că şi sociologii sînt ţivili.

Acolo se petrec fapte pe care lumea civilizată nu le crede, pe care sălbaticii nu s-au gîndit să le săvîrşească.

Pentru luminarea tuturora, pentru ca toţi să înţeleagă viaţa cazonă în toată strălucirea ei, îmi iau hotărîrea ca — în calitate de ex-deşcă — să descriu viaţa asta.

Vreau să fac puţină istorie, care cred că are să fie mai folositoare decît Adam-Clisi. Vreau să lămuresc unii termeni care sînt necunoscuţi de mulţi. Vreau să descriu cît se poate mai exact traiul la care e supus soldatul de cum intră ca recrut şi pînă se liberează.

Firește, are să fie o lucrare slabă, făcută în pripă, în fuga condeiului, sub ameninţarea tipografului — o lucrare în pas gimnastic.

I

La tuns

— Treci la tuns, leat, că nu mai eşti la horă! Să vie bărbieru să mi-i jumulească!

Aşa strigă don căprar.

Bărbierul e un fost grădinar, care n-a tuns în viața lui decît iarbă. El se apropie, dezbrăcat de haină, ia toba de la toboșar, o așează în mijlocul cazărmii și cheamă recruții pe rînd.

— Aidi la bărbierie, leat! S-a dus dracului fata lui nea Ion! De-acuma te faci cazac! Cînd te-i duce acasă, o să crează c-ai scăpat din pușcărie.

Și recruții vin pe rînd. Se așează pe tobă, bărbierul le pune șervetul cazon la gît, foarfeca începe.

Întîile șuvițe căzute sînt întîiul lanț pus de gît, întîile nădejdi zburate...

Cel tuns își simte sufletul zdrobit, ceilalți privesc cu groază, ca la un măcel.

Bogatele și frumoasele și lăudatele plete — care au făcut minuni la hora din sat — cad tăcute, lunecînd pe albeața cearșafului — din genele închise cad lacrămi.

Cînd operația se sfîrșește, capul e ușor, inima-i grea.

În fundul acestor minți întunecate se zugrăvește stafia robiei pe un drum lung și necunoscut...

II

Poziția soldatului

I-a tuns, i-a îmbrăcat, i-a așezat pe două rînduri.

Cel dintîi lucru ce-i învață este *poziția soldatului.*

— Poziția soldatului este baza alinierii, a întoarcerilor și a-ntregului exercițiu. Ea trebuie să fie liberă, nesilită...

Nimeni nu înțelege o iotă, nici chiar căprarul, care face pe dascălul.

După ceasuri de sporovăială zadarnică, instructorul ia seama că din toată limba asta chinezească, din toate întortocherile de stil cazon, traduse idiotește dintr-o franțuzească scîlciată într-o românească zănatică, soldații n-au priceput nimic.

Atunci începe canonul:

— Scoate pieptu-nainte, leat, și suge-ți burta, că nu mai ești țivil!

Soldatul se schimonosește cum poate, încearcă să-și puie călcîiele pe aceeași linie, să scoată pieptu-nainte, să ție capul sus, să lipească mîinile pe cusătura pantalonilor; dar degeaba!

Don căprar e furios. El se apropie de recrut, îi dă cît poate de tare un pumn în pîntece. Sub lovitura brutală, nenorocitul soldat „își suge burta" fără voie și scoate pieptu-nainte.

Canonul durează două-trei ceasuri și se repetă în fiecare zi.

Asta este instrucția! Asta trebuie să știți că se cheamă *poziția soldatului!* Ghionturile curg zilnic, și notați că sîntem de-abia la capitolul I al școalei de soldat!

III

Gimnastica

Seara se face în cazarmă Teoria.

De regulă, cel dintîi lucru pe care soldații sînt siliți să-l învețe e Jurămîntul.

Jurămîntul acesta e făcut „în numele majestății-sale regelui". Trebuie să spun că aproape n-am văzut soldat care să poată pronunța curat *majestății.* De regulă, toți spun *majstății*, *majistății*, *maistății*, *magiustății* ș.a

Asta dovedește cît sînt de deștepți cei ce fac regulamentele; ei pretind țăranului să-nvețe a rosti o limbă păsărească, pe care nici instructorii nu o pot vorbi.

După jurămînt, urmează tradiționalul: *pă ce cunoști tu un grad?*

Acuma trebuie să spun că mijlocul de instrucție căprarul sau sergentul îl ține-n mînă; e sau o vargă, sau un băț de cort, sau o baionetă, sau tesacul gornistului.

După două-trei lecții, bătaia începe să funcționeze. Sînt oameni lipsiți de memorie, care nu pot ține minte mai nimic; sînt alții care nu pot pronunța cuvintele chinezești. Toți sînt bătuți.

Adeseori, dacă un soldat nu știe teoria, instructorul pune pe altul să zică-n locul lui. Dacă acesta a știut, instructorul îi strigă:

— Dă-i o palmă lu dobitocu ăsta!

Alteori îi dă ordin să scuipe-n față „pă prost".

Dar pedeapsa cea mai obicinuită e următoarea: se ia un butuc gros de lemn și se pune pe brațele celui care n-a știut să răspundă. Pedepsitul trebuie să ție brațele-ntinse-nainte, și, în poziția asta, să se lase pe vine de o sută de ori.

Cele mai adeseori, barbaria nu încetează pînă ce condamnatul nu cade la pămînt. I se înmoaie brațele, picioarele-i tremură, amețește și cade fără simțire.

Atunci instructorul zice că se milostivește și-i spune:

— Acuma te iert!!

A doua zi, a treia zi, o viață-ntreagă, același canon.

IV

Pas gimnastic

Pasul gimnastic se întrebuințează numai la instrucție sau la anumite ceasuri, ca pedeapsă.

Pasul gimnastic în sine nu-i altceva decît o alergătură... sistematică. Înveți pe om să fugă.

Ce se întîmplă însă? Sălbaticii *supiriori* au găsit mijlocul să facă și din asta o pedeapsă.

Dacă plotonul ori compania greşeşte ceva la instrucţie, *don supirior* comandă *pas gimnastic.*

Oamenii sînt siliţi astfel să fugă pe cîmp sub comanda de a se întoarce înapoi tot în fugă de cîte zece ori. Goana asta durează uneori un sfert de ceas. Şi numai nenorocitul care a îndurat pasul gimnastic v-ar putea spune ce dureros e chinul acesta.

Adevăratul canon însă nu-i acela care se comandă la *instrucţie.* Uneori un soldat a făcut o greşală oarecare. Atunci e pedepsit la *ploton de pedeapsă.*

Dau ordin pedepsitului să ia-n spinare toată muniţia, cu puşcă cu tot, şi-i pun încă şi un butuc în spinare. Toate astea se urcă la vreo treizeci şi cinci de oca.

Încărcat cu greutatea asta, omul e silit să dea fuga uneori un ceas întreg pe căldurile de iulie. În vremea asta, căprarul stă-ntr-un colţ şi-i comandă pînă unde să alerge şi cînd să se-ntoarcă.

Din pedeapsa asta omul, mai totdeauna, cade bolnav. El se-ntoarce lac de apă, căzut de oboseală, sfîrşit.

Notaţi un lucru: plotonul de pedeapsă se execută în vremea cînd compania are repaos, de pildă, între ceasurile douăsprezece şi unu la amiază. Cum a isprăvit alergarea, îl scot pe nenorocit la instrucţie împreună cu toată compania.

La instrucţie mîna-i tremură, nu se poate ţine pe picioare, e distrus. Din pricina asta el greşeşte mişcările, şi atunci e bătut!

Am dat aici numai cîteva amănunte. Povestea barbariilor militare nu se-ncheie cu atîta. E cea mai tristă, cea mai dureroasă poveste.

Am de gînd să scriu o serie-ntreagă, pentru că prea ne dau zor unii că viaţa militară e frumoasă şi că torturile pe care le istorisim noi sînt „cazuri izolate".

Vreau să arăt acestor sceptici interesați că schingiuirea e în cazarmă un sistem, un sistem care a intrat în moravuri și care trebuie stîrpit.

Operă de artă n-am de gînd să fac din noianul acesta de suferințe. Dar am să-ncerc să arăt lumii, care nu cunoaște durerosul roman militar, că există în lumea asta un colț în care barbaria domnește îngrozitor.

E o lucrare de propagandă. Ne ocupăm de suferințele sălbaticilor din Africa, și nu știm că lîngă noi sînt mii de oameni care duc o viață de umilitoare chinuri, și nu știm că tirania asta se face în numele ideilor de „patrie și naționalitate", și nu știm că steagul sub care se umbresc soldații noștri ascunde torturi, crime și umilințe fără margini.

MEDIC DE REGIMENT

(Fragment)

.....

CU COATELE PE MASĂ, descheiat la tunică, medicul regimentului stătea în cancelaria infirmeriei. O odaie mică, fără lumină, în care nu era decît un scaun, o masă și vreo două dulăpioare, prin geamurile cărora se arătau sticluțe și borcane.

Isprăvise de curînd facultatea și își făcea stagiul la regiment. El făcea parte dintr-o generație de entuziaști, pentru care medicina nu era o meserie și nici o știință seacă; o privea ca pe un mijloc superior de a face bine. Alături cu formulele banale, alături cu terapia rece, el vedea în medicină cel mai înalt umanitarism. Student, nu se mărginise să-nvețe pe de rost o sumedenie de formule, nici să urmeze clinica așa cum un meseriaș ar urma o lecție de strungărie; adîncise știința medicală,

citise tot ce se atingea de viața omenească, își umpluse sufletul de toate durerile și de toate patimile cîte clocotesc în oameni. Cele mai adeseori, cînd tăia un cadavru pe masa de autopsie, lucra ca o mașină, numai cu mîna, pe cînd gîndurile lui cercau să disece sufletul care înghețase odată cu sîngele. Un craniu, ce poate să spuie un craniu? Ce poate să spuie o cutie de oase care nu mai e bună de nimic? Sălbaticii făceau din cranii cupe, noi nu mai facem nici atîta. Și totuși, pe tidva lui Yorick, Hamlet dedea drumul celor mai triste cugetări... Fără îndoială, există în medicină o parte superioară, o parte mai înaltă, care nu se-nvață la clinici, prin spitale, dar care se simte numai de naturile alese, așa de rare!

Cînd a venit vremea să-și facă stagiul de medic militar a fost bucuros. Pentru întîia oară avea prilej să-și puie-n practică visul lui de a face binele. Ca student, putea să ajute pe bolnavi, dar niciodată nu era inițiativa lui aceea care dicta. El era un simplu mecanic, care pune-n lucrare porunci străine, gîndurile altuia, bune sau rele. Acuma, însă, el putea să ia toate măsurile pe care le-ar crede de nevoie. Auzise de viața militară, cu greutățile și cu grozăviile ei, dar niciodată natura lui blîndă, visătoare și tristă, nu putuse concepe oroarea și neomenia. I se părea că întotdeauna oamenii exagerează relele pe care le văd, sau le aud, sau le simt. Și apoi, nu văzuse el chiar în spitalele civile destule brutalități? Nu văzuse îngrijitori bruscînd bolnavii, economi furînd din pîine și îndoind laptele cu apă, interni scoțînd bandajele cu o repezeală nepăsătoare de țipetele nenorociților, medici chiar tratînd pe cel bolnav ca pe o sarcină dezgustătoare? Nu văzuse pe profesioniști întunecînd spiritul larg, blajin și omenesc al umanitarului? Așa e viața, așa sîntem noi toți, unii mai mult, alții mai puțin.

Și a venit la regiment călăuzit de o iluzie măreață, aceea de nu numai a vindeca o stare de boală, dar a

preveni răul, a face din oamenii ceia oropsiţi nişte fiinţe mîngîiate de o mînă prietenoasă.

Din primele zile, măsuri radicale. A găsit o cazarmă murdară, o bucătărie mai îngrozitoare decît o ladă de gunoi, o mîncare vămuită de artelnic, bolnavi de ochi neîngrijiţi, ofticoşi alergînd toată ziua prin ger, oameni îmbrăcaţi în zdrenţe, pe cînd hainele bune se economiseau prin magazii; a aflat de căprari care bat pe soldaţi, de sergenţi care bat pe soldaţi şi pe căprari, de ofiţeri care bat pe sergenţi, căprari şi soldaţi; a auzit de toată robia militară, cu întregul ei alai de neomenii, de fărădelegi, de crime. Şi s-a hotărît să curme răul.

Însă raportul lui către colonel a stîrnit mai întîi un hohot de rîs, apoi o-ncruntare de sprîncene, şi-n cele din urmă colonelul i-a făcut observaţii aspre şi i-a pus în vedere că „înainte de a fi doctor, să nu uite că e militar".

Unde sînt visurile de student entuziast? Începea acuma să-nţeleagă de ce mai toţi colegii lui erau nişte blazaţi, sceptici fără vreme, de ce toţi medicii tineri pe care îi cunoştea nu făceau nimic pentru soldaţii bolnavi şi chinuiţi.

Ordonanţele lui? Dar cine punea temei pe ele? În ziua cînd el acorda cinci scutiri de serviciu, află că „scutiţii" n-au fost scoşi la instrucţie, în adevăr, dar au cărat toată ziua cu roaba molozul din curtea căpitanului.

Altădată, venind la infirmerie, s-a dus la patul unui bolnav de „anemie profundă". Patul era gol, iar sergentul infirmier i-a spus:

— A venit don maior în inspecţie şi i-a dat ordin bolnavului să iasă la instrucţie, că n-are nimic.

Într-altă zi a aflat că toţi bolnavii de epilepsie sînt bătuţi, arşi cu hîrtii unse-n untdelemn şi băgaţi la în-

chisoare pe motiv că „simulează". Așa susținea colonelul.

A mai auzit că bolnavilor de ochi li se face dimineața pensulație cu acid boric, iar la amiază, dacă au greșit ceva la instrucție, căpitanul îi pune să stea cu ochii în soare „pîn-o vedea pă dracu".

Într-o lună de zile, știa tot. Toate iluziile lui dispăreau, iar „vizita" pe care o făcea dimineața ajunsese pentru el o pedeapsă. La ce bun să prescrii orice din momentul ce se găseau alții care să-mpiedice executarea ordonanțelor? Fatal, trebuia să facă și el cum făceau ceilalți doctori:

— Ce ai, băiete?
— Mă doare capu!
— Moft! Dă-i o chinină! Dar tu ce ai?
— Mă dor picioarele...
— Moft! Dă-i o chinină! Și tu?
— Un junghi...
— Moft! Simulat! Două zile-nchisoare.

Anii de entuziasm sincer nu mai trăiau. În locul lor rămăsese doar o adîncă părere de rău, o melancolie ca-n fața unor ruine pe care le-ai cunoscut odată altfel, pline de strălucire și de viață.

Ajunsese el, oare, ca toți ceilalți? Socotea, oare, și el medicina ca un meșteșug bun numai de cîștigat bani? Nu! Dar de ce se afunda mai adînc în studierea împrejurărilor, de ce descoperea că umanitarismul lui e neputincios. Între știință și conștiință el vedea o legătură puternică, i se părea încă și acum că nu poate trăi cea dintîi fără cea de-a doua, observa lămurit că tot ce învățase și tot ce știa nu trebuie să aibă de scop numai să se achite în chip banal de o datorie impusă;

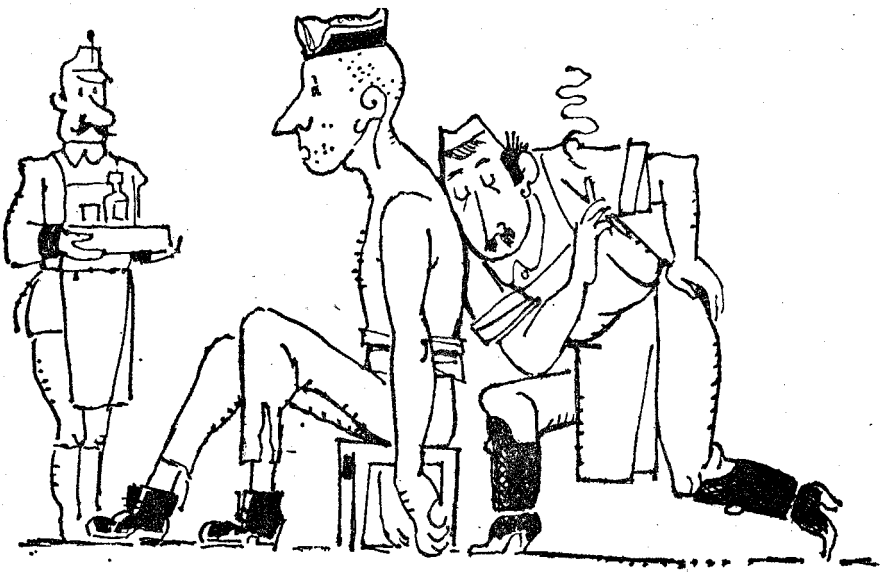

însă, în faţa vieţii excepţionale, în faţa situaţiei lui de medic supus sabiei, se resemna.

Vizita? O formă mai mult! Un moment în care bolnavul îţi apare *după* ce a expus căprarului boala de care sufere, un moment în care bolnavul *n-are voie* să spuie ce-l doare, un moment fără nici un interes pentru practician, nici pentru omul de inimă.

O aştepta pentru că trebuia s-o aştepte. Dar se gîndea departe, la o lume pe care o visase-n tinereţe, o lume-n care ştiinţa, dezrobită din lanţurile în care zace acum, va fi pentru toţi un mijloc de fericire.

...Auzi paşii soldaţilor bolnavi care soseau. Îşi încheie haina şi aşteptă.

Alături de el, infirmierul pregătea păhăruţe cu soluţii de chinină, medicamentul universal al cazărmilor.

— Dă-mi şi mie un pahar, zise medicul.

— Aveţi friguri?

— Da, da; febra vizitei...

BĂTAIA ÎN ARMATĂ[1]

(Fragment)

AȚI CETIT DESIGUR și dumneavoastră că în armată se bate. Știți ca și noi că aceea ce se petrece în cazărmile noastre e înfiorător. Pentru cele mai mici așa-numite greșeli de disciplină, pentru fapte care aiurea n-ar avea nici o însemnătate, oamenii sînt insultați, umiliți, bătuți, torturați. Uneori barbaria e împinsă pînă dincolo de margini, uneori nenorociții sînt uciși!

Nu am vreme să insist asupra tuturor sălbaticiilor monstruoase din cazărmi: le știți ca și mine, și, ca și mine, v-ați simțit înfiorați cînd le-ați aflat.

Dar e firesc să vă întrebați: cum se explică atîta mișelie, atîta infamie, atîta cruzime? Cum se face că în cazărmi domnește altă judecată, altă morală, altă simțire decît aceea pe care o-ntîlnim în mijlocul lumii civile? Cum e cu putință ca-n mijlocul civilizației noastre să se petreacă sălbătăcii așa de crude?

Iată atîtea întrebări naturale la care trebuie să răspundem.

Eu cred că, în primul rînd, trebuie învinovățită educația cazonă. E o educație care nu poate da alte rezultate decît acelea pe care le vedeți.

[1] Conferință ținută în sala Dacia în ziua de 9 ianuarie 1894. A fost publicată în *Adevărul* din 12 ianuarie 1894 și apoi în broșură în cursul aceluiași an.

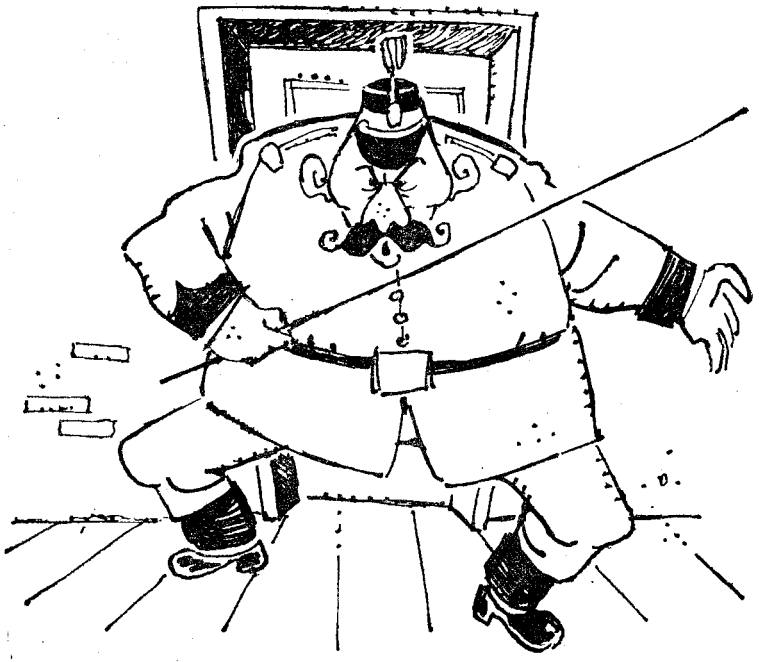

Închipuiți-vă numai: iei pe om de acasă, sănătos, zdravăn, cu mintea întreagă — cel puțin așa l-a constatat consiliul de recrutare — și, după șase luni, îndată ce nenorocitul s-a făcut căprar, ia cîmpii, începe să creadă că el are dreptul să taie și să spînzure pe toți cei ce n-au la mînă două galoane de lînă și pe toți civilii.

Să facem puțin psihologia lui Stan Păpușă, vîrît în cazarmă.

Cînd l-au luat de acasă, era cu minte, ca noi toți.

L-au dus în miliție. Îndată au dat ordin să-l tundă cazon — cînd s-o izbi musca să facă plici! — și ...

— Nu umbla cu plete, leat, că tu ești melitar, nu ești țivil!

Bietul om rabdă, tace și nu pricepe.

După asta, îi scot hainele lui și-i dau altele; haine pe care întîlniți toate culorile: tunică albastră, nasturi galbeni, la mînică roșu ori verde, fireturi galbene... mă rog, parc-ar fi la bal mascat. Acela care-l îmbracă are grija să-i spuie:

— Ai îmbrăcat livreaua statului, leat! De-acuma nu te mai îmbraci ca țivilii, să te cunoști că ești catană!

Stan Păpușă sufere și asta și tot nu pricepe.

A doua zi, don căprar vine și... îl învață să umble! De, omul știa, că umblase și pîn-atunci, că doar nu era olog. Dar căprarul îi strigă:

— Calcă pă note, leat, că de-aia ești melitar! Talpa la pămînt, răcane, că nu mai ești țivil!

„Ce-o mai fi și asta?"se-ntreabă Stan Păpușă.

Dar, îndată ce vrea să cîrtească, don căprar îi strigă, cu un strigăt cazon, bineînțeles:

— Nu răspunde, leat, că eu sînt căprar! Știi tu ce-i un căprar?

Și așa trece zi după zi. Soldatul se scoală *după semnal*, se îmbracă *cazon*, calcă *pă note*, mănîncă *pă două rînduri*, salută *reglementar*, fumează după *deciuplină*, se culcă numai după *orden*... în sfîrșit, toate alea se fac în armată după anume convenții, după *tiurie*.

Măi adăogați la toate astea vorbele vestite:

— Cînd ăi întîlni un țivil pă drum, dă-i cu cotu, să te vadă că ești melitar!

Mai adăogați apoi:

— Supirioru ți-e și tată, și mamă!

Mai adăogați faptul că adevăratul militar nu are altă preocupare și altă grijă decît *să avanseze*, adică *să fie mai mare ca alții*, și veți vedea dacă e cu putință ca mintea cea mai sănătoasă să poată rezista.

În așa împrejurări, Stan Păpușă începe să slăbească la cap după cîtva timp, începe să creadă în adevăr că el e altceva decît muritorii de rînd. Și, îndată ce se face

căprar, el ia cîmpii, el începe să imiteze pe vechiul don căprar, căci:

— Căpraru e leat cu Dumnezeu!

Atunci începe şi el să toarne la *ploton de pedeapsă*, *cu căţeaua-n spinare*, să strige: „Cheamă pă dracu dă la lampă, răcane", să săvîrşească toate păcătoşiile şi toate nelegiuirile închipuite şi neînchipuite.

Aceasta e psihologia adevăratului militar, aceasta este educaţia cazonă, care zăpăceşte minţile, care întunecă seninătatea conştiinţei, care face dintr-un om sănătos o fiinţă ridiculă. Căci nu-i puţin lucru să creşti pe un biet muritor cu gîndul că el e om superior tuturora, că nimeni nu-i ca el.

Şi ceea ce se petrece de la soldat la căprar urmează înainte pînă la cel mai înalt grad, toată educaţia militară fiind întemeiată pe principiile ce am arătat. Mai mult, educaţia asta creşte, se dezvoltă în mod uriaş de-a lungul carierei unui militar.

S-ar părea, cetăţeni, că toate astea nu au decît partea ridiculă. E de rîs, nu-i aşa?

Ei bine, asta ar fi o mare greşeală. Nu-i o farsă ridiculă aceea ce se petrece în cazarmă. E o farsă odioasă, e o dramă sfîşietor de reală, e cea mai îngrozitoare tragedie omenească, în care victimele se sting sub o imensă durere.

Ştiţi bine că ocna militară, pe care au numit-o cazarmă, e înconjurată cu un zid chinezesc: nici o rază de lumină şi de dreptate nu pătrunde acolo, şi numai rareori străbat pînă la noi tînguitoarele glasuri ale celor ce sufăr şi pier! Călăii au avut grijă să păzească riguros aceste ocne, deasupra cărora, mai bine decît deasupra iadului, ar trebui înscris versul lui Dante:

Lăsaţi orice speranţă, voi, care intraţi aci!

Ştiţi bine că nenorocitului bătut şi umilit nu i se lasă nici dreptul de a se plînge, dreptul acesta care le era

dat și robilor din vechime. Năpăstuitul trebuie să ceară voie tot de la cel care l-a asuprit, să ceară voie „pe cale ierarhică", altfel, închisoarea e gata, și e aspru consiliul de război... cînd e vorba de un inferior nedisciplinat!

Cu toate astea, deși s-au îngrădit așa de bine, sînt atîtea barbarii, atîtea cruzimi care au ajuns pînă la noi, încît ne-ar trebui volume ca să le putem înșira pe toate.

Vă voi aminti numai de una.

Cunoașteți vestita crimă de la Ștefănești, a cărei victimă a fost nenorocitul brigadier Eftimiu. Omul acesta, torturat într-un mod îngrozitor de căpitanul Căliman și de sergentul-major Georgescu, a murit în urma schingiuirilor suferite. S-a spus că el s-a sinucis! Fie. Dar atunci pentru ce nu s-a făcut o contraanchetă? Pentru ce nu s-a admis autopsia medico-legală cerută de noi? Și apoi, chiar sinucidere de-ar fi, nu s-a constatat destul de clar că nenorocitul s-a sinucis *din cauza barbarelor maltratări?*

Eu am fost acolo și am văzut cadavrul nefericitului. Am să țin minte întotdeauna ziua ceea tristă de toamnă. Pe covorul de frunze, în pădure, zăcea întins, cu ochii mari deschiși, cu trupul plin de vînătăi, fostul apărător al țării, ucisul de camarazi-i superiori!

Eu n-am uitat-o. Și dacă am adus cu mine impresii de groază și de milă, nu pot să nu vi le spun dumneavoastră, cetățeni liberi, singurii judecători în care ne punem toată încrederea!

Am văzut cadavrul nenorocitului aruncat în pădure, să-l bată vîntul, să-l mănînce corbii, părăsit și după moarte, așa cum cineva nu și-ar arunca nici un cîine la care ar ține. Și m-a uimit ticăloșia asasinilor.

Ei bine, cu toată oroarea faptului, rezultatul l-ați văzut: tribunalul militar, educat și el în aceleași principii cazone, n-a dat sălbaticilor decît o pedeapsă ridiculă, cea mai mică pedeapsă ce se găsește în cod. Dacă

s-ar fi prevăzut un minimum de cinci lei amendă, ar fi acordat acel minim!

Şi să nu credeţi că avem a face cu nişte judecători miloşi *în genere*. Deloc. Vă aduceţi aminte că tot consiliul de război a judecat acum cîţiva ani pe un soldat care aruncase cu o piatră într-un maior. Atunci, deşi s-a constatat că soldatul era nebun, judecătorii militari l-au osîndit la muncă silnică pe viaţă!

Vedeţi bine deosebirea. De unde vine ea? Ea vine din creşterea militară care falşifică judecata omenească şi face pe „superior" să vadă în inferiorul în grad o *fiinţă inferioară*, faţă cu care nu merge să fii nici drept, nici uman!

Şi judecata asta cazonă se pune mai presus de legi, de Constituţie, de tot, pentru că e militară, şi atîta ajunge.

De pildă, sînt ţări, cum e Rusia, în care bătaia este prevăzută în lege. Acolo superiorul are dreptul să ordone pedepse corporale. La noi însă s-a schimbat vechea „condică penală ostăşească" în care bătaia era consfinţită. Mai mult, actualul „cod de justiţie militară" pedepseşte pe superiorul care loveşte pe inferior. Şi totuşi, bătaia nu numai că nu s-a desfiinţat de fapt, dar constituie un obicei zilnic.

Bătăuşii sînt deci şi antilegali.

În funcţiunile civile, unde nu există o morală de corp, funcţionarul care nu-şi poate împlini datoriile *după cum prescrie legea* îşi dă demisia; în armată, nu. Ofiţerul bătăuş ştie bine că legea îl opreşte de a bate, şi totuşi, departe de a-şi da demisia, atunci cînd vede că nu se poate achita de obligaţii fără să calce legea, el loveşte, brutalizează, torturează.

Ce să mai vă spun de Constituţie? Superiorul, care crede că e „leat cu Dumnezeu", nu vrea să ştie de asemenea moft ţivil. El crede că, odată ce e militar, soldatul a încetat de a fi cetăţean. Inviolabilitatea per-

soanei? Astea or fi bune pentru ţivili, dar nu pentru oamenii care îşi au legile, moravurile, tradiţiile şi morala lor aparte!

Şi, dovadă că toate aceste monstruoase barbarii, care pălmuiesc civilizaţia ce ne-am dat, nu sînt cazuri izolate, ci urmările unei doctrine întregi, unui întreg sistem, aveţi cuvintele rostite de apărătorii lui Căliman. Aţi auzit cum căpitanii Lambru, Milicescu — şi alţi Alexandri Machedoni — au afirmat că toţi bat, ca şi cum ar fi voit să ne spuie că e un fapt foarte natural.

Nu e vorbă, ei n-aveau nevoie să ne convingă despre asta. Căci chiar în ziua cînd consiliul de război judeca pe Căliman, într-o cameră de jos a tribunalului militar un soldat gemea de bătăile primite de la un superior. Şi nu se găsea doctor, şi nu se găsea ofiţer de serviciu, ca să trimită pe bietul om la infirmerie, căci de spital nu mai vorbesc: ca să intre acolo un soldat, trebuie un arsenal întreg de forme.

Cunoaşteţi povestea pîn' la sfîrşit? Soldatul a murit peste două zile, iar socialiştii, care divulgă asemenea fapte, sînt nişte trădători de patrie!

Căci tot judecata cazonă, această faimoasă judecată croită pe un anume calapod, încearcă să stabilească legenda idioată că nu mizerabilii şi asasinii sînt ruşinea neamului nostru, ci aceia care descoper şi înfierează fărădelegile lor!

Se-nţelege, ne pasă prea puţin de părerea sceleraţilor despre noi, pentru că avem credinţa nestrămutată că apărăm o cauză dreaptă, cauza celor mai nenorociţi robi, şi nu cîteva fraze neroade, ori cîteva ameninţări caraghioase au să ne schimbe convingeri atît de adînci.

Noi ne facem datoria pentru că aşa credem, pentru că aşa simţim, şi ne-o vom face întotdeauna, oricît de mari ar fi jertfele, oricît de serioasă ar fi primejdia!

Viaţa mizerabilă ce se creează soldatului în cazarmă nu putea să nu impresioneze adînc lumea dinafară.

De unde mai-nainte vreme se cînta viaţa de soldat ca o viaţă fericită, pentru că relele îndurate nu se comunicaseră în afară, astăzi tinerii fug de cazarmă cu groază. Cărei cauze credeţi că se datoreşte faptul că nu se mai găsesc candidaţi pentru şcolile militare? Fără îndoială, numai regimului la care e supus elevul, căci tortura există, sub alte forme, şi în şcoala militară.

Şi dacă aşa gîndesc cei de la oraş, vă puteţi închipui ce e la ţară. Acolo, cetăţeni, e o adevărată panică atunci cînd vine vremea sorţilor. Plîng satele de groază şi de milă; convoiul de robi, convoiul de militari, e petrecut ca un alai de mort. Căci fiecare ştie cînd pleacă, dar nimeni nu ştie de se va întoarce, de nu-i va ieşi în drum un Căliman, care să-i stingă viaţa în pădurea de la Ştefăneşti!

Şi spaima asta de miliţie nu-i nouă, pentru că nu de ieri, nu de azi datează suferinţa celor încazarmaţi. Poporul a-nţeles aşa de bine amarul vieţii militare, el a simţit aşa de greu povara traiului cazon, şi atît de mult l-a îndurerat robia ce se numeşte „tributul de sînge", încît în cîntecele lui, în plîngerile acestui neam de asupriţi, *cătănia* e zugrăvită tot aşa de negru ca ciocoimea.

Ascultaţi cum cîntă poporul:

Cine m-a făcut cătană
Să nu-şi mai dea de pomană;
Că pomană şi-a făcut
Cînd mi-a pus puşca de gît.
.....
Cine-o stîrnit, „hai la sorţi"
Putrezi-i-ar carnea-n gros
Şi ciolanele pe şes!...
.....
Vinde-ţi, maică, boii toţi
Şi mă scoate de la sorţi.

Vinde-ţi, maică, ce-i putea
Şi mă scoate din belea!...

Iar mama răspunde:

De la sorţi şi de la moarte
Maica nu te poate scoate!

Iată poezia sfîşietoare a poporului cînd e vorba de armată! Negreşit, poeziile astea nu sînt minuni de versificare, poporul nu face artă pentru artă. Dar în rîndurile acestea e închegată toată durerea ţărănimii, ai căreia copii sînt daţi celei mai grele dintre robii.

Poporul nu are teorii multe. Dar, fără s-o poată exprima clar, el a-nţeles că armata permanentă e un jug. În toate poeziile poporului se cuprind durerile care-l apasă, şi între aceste dureri armata ocupă un loc de căpetenie. (...)

„NOTE ŞI SCHIŢE"[1]

CÎND AUTORUL *Nopţii furtunoase*, al *Scrisorii pierdute* şi al lui *Conul Leonida* a dat la lumină *Năpasta*, a fost o neîncredere aproape generală şi anticipată în publicul care-l aplaudase cu cîţiva ani în urmă. Din toate părţile n-auzeai decît: „Ei, aş! Caragiale şi dramă! Auzi comèdie!" Şi neîncrederea asta a publicului, care nu putea ierta veselului Caragiale încercarea-i de a-l face să plîngă cu Ion Nebunul, a continuat la unii chiar după ce au văzut ori au citit drama. Nu vreau să zic că *din pricina asta a căzut Năpasta*, ci numai caut să arăt cît e de uşuratecă judecata obştii cititoare în materie de artă. Căci pentru puţinii aleşi din mulţii chemaţi, *Năpasta* este şi va rămîne cea mai meritoasă dramă românească ce s-a scris vreodată.

De la *Năpasta* şi pîn-acum, Caragiale caută, pesemne, să-nvingă credinţa asta a publicului cum că nu-i dat autorului *Nopţii furtunoase* să-şi încreţească fruntea, şi — una după alta — au apărut *Făclia de Paşte* şi *Păcat*. Acum în urmă — încă o lovitură — Caragiale a scos *Note şi schiţe* — cea mai mare parte publicate în răstimpuri prin unele gazete din Bucureşti. Cu orice

[1] *Adevărul* din 22 iunie 1892.

preț spiritualul autor vroiește să ne aducă lacrimi în ochi. Și reușește.

Citind volumul din urmă, nu știi să spui care din doi e mai talentat: Caragiale care rîde, ori Caragiale care plînge?

Iaca, de pildă două bucăți: *În Nirvana* și *25 de minute*. Sînt ieșite din același condei, sînt publicate în același volum — puse parcă, dinadins, pentru comparație — și, cu toate astea, nu poți să spui că una ori alta din ele e cea mai bună — încît, la urma urmei, sentința atîrnă de dispoziția ta sufletească, și nu poate fi privită ca judecată, ci ca părere. Un altul le va citi și el pe amîndouă și va admira mai mult pe aceea pe care tu o găsești inferioară.

În Nirvana vezi toată amărăciunea unui suflet chinuit: tot amarul artistului care a înțeles pe Eminescu și care se vede el însuși aproape în aceeași stare, copleșit și întrecut de mișuna de secături ce se agață în sus, pe scară, pînă-n vîrful piramidei, și privesc apoi, de acolo, cu tot cinismul tîrîtorilor cocoțați. Și atunci, într-unul din ceasurile astea în care artistul vede negrul ce-l înconjoară într-o țară de băcani sau de monșeri și privește cum se ating aceste două extreme, într-unul din ceasurile astea el scrie despre colegul ce s-a stins, uitat de aceia pe care i-a adăpostit sub aripile lui:

„În capul cel mai bolnav, cea mai luminoasă inteligență, cel mai mîhnit suflet în trupul cel mai trudit! Și dacă am plîns cînd l-au așezat prietenii și vrăjmașii sub «teiul sfînt» n-am plîns de moartea lui; am plîns de truda vieții, de cîte suferise această iritabilă natură de la împrejurări, de la oameni, de la ea însăși.

Acest Eminescu a suferit de multe, a suferit și de foame. Da, dar nu s-a încovoiat niciodată; era un om dintr-o bucată și nu dintr-una care se găsește pe toate cărările..."

Iar apoi — definitivă răzbunare și mîngîiere slabă — el scrie plin de mîndrie și înseninat de vedenia izbîndei finale:

„Generații întregi or să suie cu pompă dealul care duce la Șerban-Vodă, după ce vor fi umplut cu nimicul lor o vreme, și o bucată din care să scoți un alt Eminescu nu se va mai găsi poate."

Nu-i așa că sîntem departe de explicația Conului Leonida asupra evoluției fandaxiei în ipohondrie! Și, cu toate astea, e aceeași mînă, mînă de maestru, care a scris rîndurile astea, ca și pe acelea. În ziaristica noastră nu-mi aduc aminte să fi citit de multe ori un articol, atît de simțit și atît de „lucrat", ca *Nirvana* asta a lui Caragiale. Și, cu toate astea, nu-mi aduc iarăși aminte să fi rîs vreodată mai mult ca de cursul de istorie contemporană al Conului Leonida, care explică consoartei dumnealui cum papa a pus pe „Galibardi" de i-a botezat un copil.

Iar dacă întorci numai cîteva file de la articolul ăsta, dai peste *25 de minute*. Povestea e scurtă: Vine Vodă într-un oraș de provincie. La gară-l întîmpină autoritățile și cocoanele din societate (mă rog, nu toate femeile sînt din societate!). Între aceste cocoane e, firește, în rîndu-ntîi soția locțiitorului de prefect. Venerabila matronă — parcă o văd! — știe că o doamnă care se respectă nu trebuie să tacă din gură cînd se găsește în societate, ci să vorbească — fie chiar și prostii, numai să vorbească. Și deodată, nici una, nici două, începe a turna o serie de gogoși de salon. Și cum salonul în care onorabila și-a făcut „deducația" a fost, pesemne, în vreo mahala oarecare, discursul e de calibrul următor: „Am auzit, dragă — zice doamnei, nevasta directorului — că ați fostără cam bolnăvioară! Mi-a părut grozav

de rău... Încă îi ziceam lu dom profesor, amicul nostru, zic: vezi dumneata, dacă o prinţesă, şi tot nu se poate pune cu voia lui Dumnezeu, dar noi, ăştia! Dar acu te-ai făcut bine... Se vede... Fie, că frumoasă eşti! să nu-ţi fie de deochi! Să trăieşti!"...

Totodată unul dintre copiii domnului director, care privesc foarte curioşi pe suverani, îşi scobeşte o nară cu degetul. Mama îi dă o palmă peste mînă: „Nu ţi-e ruşine să bagi mîna-n nas?! Şezi frumos! te vede madam Carol!"

Şi aşa mai departe, pe tema asta, urmează mai tot volumul: *Temă şi variaţiuni*, *A zecea muză* şi *Din carnetul unui vechi sufleor*.

În toate, aceeaşi vioiciune de spirit caracteristică celui mai inteligent autor român.

Cu toate astea, tot spiritul acesta revărsat cu profuziune în volum nu-i în stare să întunece partea serioasă, *Nirvana*, *Ironie* şi *Două note*. Asta-i o dovadă că talentul nu întreabă nici ce gen place publicului, nici de trecutul autorului. Şi apoi, în orice manifestare a unui om de talent — fie ea în orice gen — se cunoaşte marca fabricii.

Fără îndoială, Caragiale nu trebuie judecat după *Note şi schiţe*, oricît de bun ar fi volumul acesta. În ţara noastră, unde nu o operă de artă, dar nici o gazetă nu se poate susţine prin ea însăşi — fac amendă onorabilă în ce priveşte *Universul* — o carte nu se scrie nici cînd, nici cum vrea autorul. Cînd ştii cu cîte piedici ai de luptat pentru ca să asiguri viaţă operei tale şi cît trebuie să te frămînţi pentru ca să ţi-o lansezi, nu-ţi vine nici să publici pe alese, nici să stai mult la tocmeală atunci cînd prilejul ţi se înfăţişează. Aş! Ai găsit un editor care se însărcinează să dea unei producţii de-a

ta viața vitrinei, repede la scris, și nu te codi mult, și nu sta mult să alegi, căci adeseori un editor e mai variabil ca un barometru și te-i pomeni că-și schimbă gîndul! Nu sîntem în Franța unde o carte bună are 50 de ediții, care-ți produc atîta cît să te poți odihni ani întregi și să scrii pe-ndelete, să ștergi, să adaogi, să faci toate preparativele trebuincioase unei nașteri fără pericol.

Așa fiind, este ușor de înțeles pentru ce unele bucăți *Din carnetul unui vechi sufleor* nu sînt așa cum ar fi putut să fie — bucată de Caragiale. Editorul era găsit, vremea nu putea fi pierdută, căci nu se știe ce aduce ziua de mîine și nu se știe cînd va veni fiul omului, Editorul-Mesie. Cînd ai pățit-o o dată, cînd ai dat *Păcat* la *Universul*, n-ai voie să aștepți „momente de inspirație" pentru ca să produci o lucrare care să te satisfacă și pe tine, și pe puținii aleși care știu să aprecieze bucățile de o valoare serioasă, reală.

Bineînțeles, astea toate nu înseamnă că bucățile *Din carnetul unei vechi sufleor* nu merită să fie iscălite de Caragiale. Deloc; căci, precum am zis-o, marca omului de talent se cunoaște cale de o poștă în orice producție a lui, fie cît de neînsemnată. Vreau numai să explic celor ce s-ar întreba pentru ce Caragiale n-a publicat alte lucrări mai de valoare în volumul acesta. Atîta tot. Trebuie să cunoști *les dessous* în chestie pentru ca să-ți poți da seama de ce e așa și nu altfel.

De altmintrelea, cine cunoaște pe Caragiale, cu neîntrecutu-i talent de *causerie* spirituală, trebuie să fie perfect mulțumit că el și-a publicat crîmpeiele astea de amintiri. Cetindu-le, vezi pe Caragiale vecinic în vervă, mereu gata să-ți povestească o amintire din vremea cînd întîrzia jucînd biliard, pe cînd Pascali îl aș-

tepta la teatru ca să vie să sufle. Și toate astea povestite de el, așa cum numai el știe...

*

Vorbeam deunăzi cu dînsul despre un birtaș din București. Și-mi spunea lucrul ăsta, amestec de ironie și de dezgust: „Acum 25 de ani, cînd am venit la București și am intrat sufleor la teatru și corector la *Telegraful*, a venit și Nae de a intrat băiat pă pricopseală la birt. Ce-am ajuns eu și ce-a ajuns el?“

Și așa e. Nae băiatul e azi om cu stare — cel puțin o sută de mii de lei capital — pe cînd Caragiale al nostru e proprietarul unei perechi de ochelari și... nici al volumelor pe care le-a scris, pentru că alea sînt acuma proprietatea editorului.

Nu-i așa că e deștept bărbat d. Danieleanu, profesorul universitar, care scrie în albumul presei că n-ar voi să trăiască în altă epocă decît în cea actuală! În adevăr, mai nostimă epocă nici că se poate! Musiu Nae care nu știe pe de rost decît „îndată!“, „vine!“; musiu Nae, care n-a învățat din gramatică decît numele de mîncări și din aritmetică decît adunarea, e azi *dom Nae*, alegător în colegiul I — pe cînd Caragiale, care și-a frămîntat toată viața ca să lase un monument cu care, odată și odată, ne-om putea mîndri că la 1892 aveam o literatură serioasă, Caragiale e văzut de toată lumea lui dom Nae ca un zgîrîie-hîrtie de rînd, pe mîna căruia n-ai lăsa conducerea unui „magazin de coloniale și delicatese“.

Fără doar și poate, degeaba ne batem capul și cei cu mai mult, și cei cu mai puțin talent; e vremea băcanilor și a cîrciumarilor, cea mai nesuferită rasă!...

Să nădăjduim, cu toate astea, că un curent serios se va forma și că literatura nu va mai fi numai un obiect de lux pentru cîțiva *gourmés*[1] intelectuali.

C. DOBROGEANU-GHEREA[2]

EXEMPLUL CEL MAI RAR al omului impus prin propriile lui merite.

Const. Dobrogeanu-Gherea s-a născut la 21 mai 1855 în gubernia Ekaterinoslav din Rusia.

A studiat acolo pînă la vîrsta de 19 ani. Convins de ideile de regenerare care cutremurau pe atunci, și cutremură și azi, împărăția țarilor, a fost urmărit de autorități — ceea ce l-a făcut să vie în România.

Viața lui aici este o întreagă epopee, în care mizeria și idealul se țin lanț. Și a știut să învingă toate primejdiile.

La 1877 a fost furat de spionii ruseşti din Galați și dus în Siberia. De acolo a fugit și a ajuns în Norvegia, de unde s-a putut întoarce în țară în urma intervenției lui C. A. Rosetti, care îi purta multă stimă și multă admirație.

Alte mizerii și alt zbucium.

A debutat în publicistică printr-o serie de articole economice în *Revista socială* de la Iași. Articolele lui, extrase apoi în broșuri, au pus temelia socialismului științific și au distrus toate clișeurile economiștilor reacționari.

---

[1] În sensul de rafinați intelectuali.

[2] *Adevărul* din 6 septembrie 1893.

În literatură a creat critica analitică, pasăre necunoscută la noi pînă la dînsul. Stomac *nec plus ultra*[1]: a înghiţit pe Maiorescu şi... a dezghiţit pe Filipide.

Studiile critice l-au făcut cunoscut şi admirat. Au făcut şcoală.

Urît de spiritişti, e iubit de oameni de spirit.

În momentele de faţă are nostalgia Elveţiei, de unde s-a întors alaltăieri, şi visul volumului al doilea din *Literatură şi ştiinţă*, pe care-l va scoate în curînd.

Îl iubesc toţi ca pe un frate mai mare — şi mai cu minte.

Poartă ceasornic de argint şi inimă de aur.

A moştenit de la ruşi dragostea fără prihană, melancolia fără comentarii şi ceaiul fără zahăr.

Se acordă un premiu cui o întîlni un om mai blînd, mai iertător şi mai altruist.

Semne particulare: îi lipsesc fumurile şi un picior.

Autorii favoriţi: Shakespeare, Tolstoi, Taine, Ibsen şi Karl Marx.

CE FACE CARAGIALE[2]

VITRINELE LIBRĂRIILOR, chioşcurile, toate sînt pline de opere proaspete apărute de sub presă. Întîlneşti o sumă de nume de autori, pe care nici nu-i bănuiai că există. Toţi fac gură, toţi ţipă, copertele apar din ce în ce mai fantastice, mai urlătoare, mai atrăgătoare.

[1] Nu mai departe (lat.). Se întrebuinţează, de regulă, spre a arăta că este vorba despre ceva de neîntrecut.

[2] *Adevărul literar* din 24 octombrie 1894.

Numai de unul nu se mai aude, parc-ar fi dispărut de mult: e Caragiale. Şi fiindcă socotesc că el n-a pierit decît în aparenţă, vreau să vă dau noutăţi despre dînsul.

L-am întîlnit şi mai ieri. Acelaşi. Cu vecinicii ochelari, care îl ajută să nu vadă pe oameni tocmai aşa cum sînt, cu vecinicu-i zîmbet ironic, în care se oglindeşte el întreg, Caragiale se arată aproape tot cum l-aţi cunoscut odinioară. A mai încărunţit puţin, dar nu s-a schimbat mult.

Pleacă la Buzău. Şi m-am gîndit că nu-i rău să-i cer cîteva lămuriri:

— Ce ai de gînd să faci acolo?

— Un lucru foarte serios: am luat în antrepriză birtul de la gară.

— De ce?

— Pentru că-mi place peisajul Buzăului.

— Dar altceva ce o să mai lucrezi?

— Altceva? Specialitate de patiserie şi de ciocolată.

— Vorbesc de literatură...

— A, despre asta nu-ţi pot spune nimic. Eu sînt comersant român...

*

În altă ţară, plecarea unui scriitor de valoarea lui Caragiale în lumea comerţului ar fi un eveniment de cel mai mare interes. La noi n-are aproape nici o însemnătate. De-abia dacă noi, cîţiva profani, admiratori sinceri ai talentului celui care a scris pe *Conul Leonida*, simţim o adîncă părere de rău că el ne lasă.

Ne-am întrebat adesea pentru ce Caragiale, cel mai original şi cel mai puternic dintre scriitorii noştri, e

dat uitării de către atotputernici. Academia e plină de nulităţi. Teatrul e condus de nişte veterani fără „vlagă", toate instituţiile noastre culturale sînt lăsate pradă moliilor intelectuale, iar lui Caragiale nu i-a rămas decît să concureze la licitaţia birtului de la gara Buzău.

Să fie, oare, oficialii vrăjmaşi *din principiu* ai scriitorilor de talent? Lucrul ar fi cu putinţă, pentru că un talent prea mare scoate în evidenţă nihilismul intelectual al altora. Totuşi, adevărata cauză a prigonirii ar putea fi alta.

Caragiale şi-a ales genul cel mai periculos: satira. În fiecare lucrare a lui simţi revolta omului superior împotriva „găgăuţilor şi guşaţilor". Cînd ţara e plină de Dandanache, de Ventureanu, de Leonida, cum vroiţi ca originalurile acestor caraghioşi imortalizaţi să nu jure război etern aceluia care i-a gravat aşa de bine?

Şi apoi oamenii de spirit au avut întotdeauna specialitatea de a-şi crea vrăjmaşi. Un scriitor dulceag, care ştie să rimeze „flori de nufăr" cu „cei ce sufăr"; un scriitor care face deliciul fetelor de pension la vîrsta cînd încep să fie vizitate de pajul Cupidon; un scriitor care se îndeletniceşte să afle dacă Ştefan cel Mare purta barbă ori barbă-n cioc are să fie oricînd bine primit, mîngîiat, ţinut în puf. Să te păzească Dumnezeu însă să ridiculizezi o clasă, ori o tagmă! Atunci, cu cît vei avea mai mult talent, cu cît adică lucrarea ta va fi mai caustică, cu atîta trebuie să fii mai sigur că ţi-ai făcut vrăjmaşi pe veci. Omul iartă orice mai lesne decît faptul că a fost ridiculizat.

Şi numai atîta e? Caragiale a mai avut nenorocirea de a fi o personalitate puternică. Din pricina asta, el

n-a putut trăi în nici o coterie, căci le-a găsit pe toate ridicule, şi de aceea toate coteriile sînt bucuroase să-l ştie dispărut. Aceia care i-ar fi azi prieteni, ca şi vrăjmaşii naturali, simt în el o putere şi se tem ca puterea asta să nu se întoarcă mîine împotriva lor.

*

Amice, te du la gara Buzău. Şi cînd îi auzi locomotivele fluierînd, gîndeşte-te că fiecare coterie e o locomotivă tot aşa de automată: neputînd să gîndească, fluieră...

CUPRINS

Prefață 5

MOȘ TEACĂ

Cine e Moș Teacă 17
Epizootia 23
Aghiotantul pieței 25
Cum se vindecă boalele 29
Lumina electrică 33
Teorii 34
Bacalaureații 37
În Dobrogea 39
Don colonel pe frontieră 41
Contrabanda 43
Între camarazi 45
Înainte de inspecție 47
Telegraful regimentului 49
Recruții 50
Moș Teacă la inundație 52
Răscoala căruțașilor 55

Cheiul Dîmboviţei 57
Moş Teacă şi presa 58
Un jurnal cazon 60
La teatru 62
Moş Teacă la 10 mai 65
Moş Teacă şi şcoala 68
Moş Teacă pensionar 69
Moş Teacă şi examenele 71
Primul atac 73
Moş Teacă senator 74

DIN VIAŢA MILITARĂ

Dezertorul 77
Virtute militară 90
Pregătiri pentru surprindere 106
Şcoala regimentului 107
Un sergent-major 108
Nebunul 113
Copil de trupă 121
Moşul 127
Papă-Lapte 132
Tîrîie-Brîu 136
Rezervistul 141
Marş-marş!... 145

Instrucţia cazonă 147
I *La tuns* 147
II *Poziţia soldatului* 149
III *Gimnastica* 150
IV *Pas gimnastic* 151
Medic de regiment *(Fragment)* 153

BĂTAIA ÎN ARMATĂ

Bătaia în armată *(Fragment)* 158

PUBLICISTICĂ

„Note şi schiţe“ 167
C. Dobrogeanu-Gherea 173
Ce face Caragiale 174

În colecția
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII
au apărut:

1. ION CREANGĂ — Amintiri din copilărie
2. MARK TWAIN — Tom Sawyer detectiv. Tom Sawyer în străinătate
3. M. EMINESCU — Basme
4—5. JULES VERNE — Căpitan la 15 ani
6. M. SADOVEANU — Măria sa Puiul Pădurii
7. I. TURGHENIEV — Din povestirile unui vînător
8. IONEL TEODOREANU — Ulița copilăriei
9. JACK LONDON — Colț Alb
10. DANIEL DEFOE — Robinson Crusoe
11. E.T.A. HOFFMANN — Urciorul de aur
12. EMIL GÎRLEANU — Cea dintîi durere
13. I. AGÂRBICEANU — File din cartea naturii
14. EDMONDO DE AMICIS — Cuore
15. X X X — Voinicul Ineluș
16. I.L. CARAGIALE — Cănuță, om sucit
17. BENEDEK ELEK — Capra năzdrăvană
18—19. JULES VERNE — Copiii căpitanului Grant
20. IOAN SLAVICI — Floriția din codru
21. CALISTRAT HOGAȘ — Pe drumuri de munte
22. M. SADOVEANU — Nada florilor

23. MARK TWAIN — Aventurile lui Tom Sawyer
24. KENNETH GRAHAME — Vîntul prin sălcii
25. V. VOICULESCU — Căprioara din vis
26. FRIEDRICH WOLF — Basme
27. IONEL TEODOREANU — Hotarul nestatornic
28. ASZTALOS ISTVÁN — De ce mărul e rotund
29. A. GAIDAR — Comandantul cetății de zăpadă
30. V.I. POPA — Sfîrlează cu fofează
31. PANAIT ISTRATI — Căpitan Mavromati
32. H. CHR. ANDERSEN — Crăiasa zăpezii
33. AL.I. ODOBESCU — Doamna Chiajna
34. JULES VERNE — 800 de leghe pe Amazon
35. JULES VERNE — Testamentul unui excentric
36. V. KATAEV — O pînză în depărtare
37. ION CREANGĂ — Amintiri, povești și povestiri
38. MARK TWAIN — Aventurile lui Huckleberry Finn
39. P. ISPIRESCU — Aleodor împărat
40. J.R.R. TOLKIEN — O poveste cu un hobbit
41. N. NOSOV — Vitea Maleev la școală și acasă
42. X X X — Zîna Onda
43—44. VICTOR HUGO — Oamenii mării
45. CEZAR PETRESCU — Fram, ursul polar
46. LEWIS CARROLL — Peripețiile Alisei în țara minunilor
47—48. CH. DICKENS — Oliver Twist
49. B.ȘT. DELAVRANCEA — Palatul de cleștar
50. E. CAMILAR — Povestiri eroice
51. MARK TWAIN — Prinț și Cerșetor

Lector : GH. ZARAFU
Tehnoredactor : VALERIA POSTELNICU

Dat la cules 9.IX.1976. Bun de tipar 18.XI.1976.
Apărut 1976. Comanda nr. 1320. Tiraj 93 500.
Coli de tipar 11½.

Comanda nr. 60 519
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii, nr. 1
Republica Socialistă România

ANTON BACALBAȘA — umorist de seamă de la sfîrșitul secolului trecut, urmînd exemplul unor scriitori valoroși, care au abordat și genul satiric (N.T. Orășanu, B.P. Hașdeu, M. Eminescu, I.L. Caragiale) — este creatorul personajului Moș Teacă și al revistei cu același nume, publicație care duce mai departe satira corosivă din paginile revistelor anterioare: **Nichipercea, Aghiuță** etc.

Anton Bacalbașa «a sleit genul umoristic al categoriei în cîteva numere din revista **Moș Teacă**» — afirmă Tudor Arghezi.

Lei 7

EDITURA ION CREANGĂ - BUCUREȘTI